

ERKKI MARKKANEN

TOIVO NYGÅRD

LUISTINRADALTA LIIKUNTAHALLIIN

Jyväskylän liikuntatoimen historiaa 1925-1988

Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 68

Jyväskylän kaupungin painatuskeskus

1989

LUISTINRADALTA LIIKUNTAHALLIIN

ERKKI MARKKANEN TOIVO NYGÅRD

LUISTINRADALTA LIIKUNTAHALLIIN

Jyväskylän liikuntatoimen historiaa 1925-1988

Toimittanut

Pekka Kärkkäinen

Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 68

Jyväskylän kaupungin painatuskeskus

1989

**Verkkoersio julkaistu tekijöiden ja
Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likesin luvalla.**

**URN:ISBN:978-952-86-0525-6
ISBN 978-952-86-0525-6 (PDF)**

Jyväskylän yliopisto, 2025

Liikunnan ja Kansanterveyden Edistämissäätiö, LIKES
Uimahalli, yliopiston alue, 40700 Jyväskylä
LIKES-Research Center for Physical Culture and Health

ISBN 951-790-086-4

ISSN 0357-2498

Tekstinvalmistus ja taitto: Pekka Kärkkäinen

Jyväskylän kaupungin painatuskeskus 1989

SISÄLLYS

Saatteeksi.....	9
Kiinnostus ”sporttiin”	11
Jyväskyläläiset kisailijoina.....	14
Lajit ja harrastajat.....	14
Kiinnostus kilpaurheiluun.....	21
Katseet kuntoiluun.....	24
Urheilulautakunnan perustaminen	29
Perusrakentamisen aikaa 1920-30 -luvulla.....	31
Seurojen avustukset.....	35
Määrärahat ja suunnitelmat.....	37
Kaupungin ylläpitämät ja tukemat urheilupaikat sotavuosiin saakka.....	39
Uimalaitokset ja uimarannat.....	39
Luistinradat.....	41
Ladut ja hyppyrimäet	43
Pallokentät.....	45
Työn tulokset	47

Liikunnan uudet haasteet ja virikkeet	55
Liikuntahallinnon peruspiirteet	64
Urheilu- ja ulkoilulautakunnan organisatorinen kehitys.....	64
Lautakunnan kokoonpano.....	66
Urheilulautakunta liikunnan rahoittajana ja valvojana 1940-1960	71
Hallinto ja henkilöstömenojen kasvu laajenevan toiminnan kuvastajana	71
Liikuntapaikkojen rakentaminen	74
Harju, Koskenharju, Hippos, Laajavuori ja uimahalli jyväskyläläisen liikunnan keskuspaikoiksi.....	77
Urheiluseurojen avustaminen	84
Jyväskylän liikunnan yleislinjat 1960-luvulta 1980-luvulle	88
Suunnittelu ja avustukset.....	88
Liikuntalautakunta harrastustoiminnan tukijana	95
Lähdeviitteet	102
Liitteet	106

Saatteeksi

Tuomiojärven uimarannalta aivan lentopallokentän vierestä löytyy kummallinen kumpare ja sen vieressä harjun puolella monttu. Se ei näytä luonnostaan siihen syntyneeltä vaan ihmiskäden tekemältä. Tämän kirjan tekemisen yhteydessä eräs allekirjoittaneista pyöräili paikan päälle katsomaan tuota näkymää, joka oli tiheän vesakon peitossa. Kun sitä katsoi tarkemmin, saattoi siinä nähdä selvät hyppymäen piirteet. Ylhäällä on edelleenkin vauhtimäen palkkien betoniset anturat näkyvissä. Siinä oli vielä 1960-luvulla se kuuluisa Taulumäen mäki. Tuo jäännös onkin niitä harvoja jälkiä vanhasta ja jo hylätystä jyvaskyläläisestä urheilurakentamisesta, joita on vielä nähtävissä kaupungissa.

Liikuntalautakunnan historian kirjoittamista suunniteltiin jo kaupungin 150-vuotisjuhliin. Silloin se jäi kuitenkin haaveeksi. Tämän kirjan kannalta kuitenkin parempi ajankohta sattuu viime vuoden vaihteeseen. Silloin nimittäin vanha urheiluun ja liikuntaan liittyvä lautakunnan nimi muuttui toiseksi. Vuoden 1989 alusta urheilua ja liikuntaa Jyvaskylän kaupungissa hallitaan vapaa-ajan kokonaisuudesta käsin. Tuolloin perustettiin uusi vapaa-aikalautakunta, josta siis liikunta-asiat ovat vain yksi osa.

Jyvaskylän kaupunki päätti juhlavuonnaan 1987 laadituttaa liikuntalautakuntansa historian. Tämä työ annettiin LIKES-tutkimuskeskuksen tehtäväksi. Vuoden 1988 alussa perustettiin projektin seurantaryhmä, johon kuuluivat silloisen liikuntalautakunnan puheenjohtaja Pertti Hagman, lautakunnan varapuheenjohtaja Juha Parviainen, liikuntasuunnittelija Pekka Sihvonen sekä LIKESin puolelta tutkija Pekka Kärkkäinen. Kirjoittajiksi pyydettiin yliopiston historian laitokselta dosentit Erkki Markkanen ja Toivo Nygård. Kirjan toimittaminen uskottiin LIKESille ja toimittajan työn teki Pekka Kärkkäinen. Monina iltoina jäähallin ko-

koustitoissa käytiin läpi kirjoittajien aineistoa, käsikirjoituksia sekä kuvia ja muisteltiin jopa omakohtaisia kokemuksia Jyväskylän urheilupaikoista ja -tapahtumista.

Kirjoittajat ovat keskittäneet työnsä — toimeksiannon mukaisesti — tärkeimpiin urheilun kehityslinjoihin eli siihen toimintaan, joka johti urheilulautakunnan perustamiseen. Lautakunnan syntymisen jälkeen on keskitytty sen tehtäviin. Kaupungin tukitoimet kulkivat myös muiden kanavien kautta, joista on erikseen mainittu tekstissä ja liitteissä. Päiviö Tommila on kirjoittanut Jyväskylän kaupungin historiasta modernin esityksen, joten kaupunkimiljööön yleisen kehityksen toistaminen tässä yhteydessä ei ole tarpeellista.

Kirjan ensimmäisen osan, sotavuosiin saakka, on kirjoittanut Erkki Markkanen, jälkimmäisen osan, sotavuosista nykypäiviin Toivo Nygård. Kuvituksessa on avustanut kaupungin mittaustoimistosta Juha Parviainen luovuttamalla käyttöön vanhoja ilmakuvia kaupungin alueesta. Äidinkielen lehtori Annamari Kuusistolle kiitokset käsikirjoituksen lukemisesta ja huomautuksista. Filosofian maisteri Erkki Fredriksonille myös kiitokset käsikirjoituksen lukemisesta ja huomautuksista, jotka koskevat varhaista julkista urheilun ja voimistelun avustustoimintaa.

Jyväskylän kaupungille sekä liikuntalautakunnalle erityiset kiitokset tämän kirjan kustantamisesta.

Jyväskylässä 30.6. 1989

Kirjoittajat ja toimittaja

Erkki Markkanen

Kiinnostus ”sporttiin”

Vapaa-uohtoinen voimistelun ja urheilun harrastaminen virisi Suomessa 1800-luvulla. Ensimmäiset urheiluseurat, purjehdusseurat, saivat alkunsa 1800-luvun puolivälissä reitin viitoittajina. Voimistelun opetus sai aikaisempaa vankemman jalansijan myös kouluissa, eritoten Jyväskylässä, sillä Uno Cygnaeus kytki koulusuunnitelmiinsa voimistelun. Jyväskylän lyseo ja seminaari aloittivat uranuurtajan tehtävän koululiikunnassa. Juoksua, hiihtoa, soutua ja purjehdusta harrastettiin hyötyliikkumisen ja urheilun välimailla. Maan pääkaupunkiin vuonna 1882 perustetun voimistelulaitoksen suojissa alettiin luoda teoreettisen tutkimuksen perustaa.

Sportti-termillä oli vuosisataiset, miltei vuosituhantiset perinteet Euroopassakin, mistä uusi ilmiö levisi vähitellen Suomeen. 1880-luvun lopulla Suomessa voimistelu ja urheilu -termejä käytettiin jo käsitteinä, mutta ne jäivät epäselviksi, kun oli etsittävä vastine vanhalle englantilaisperäiselle sportti-sanalle. Sport -termi, jonka alkuperä voidaan monissa eurooppalaisissa kielissä johtaa latinan sanasta desportare, merkitsi lähinnä vapaa-ajan huvittelua, itsensä huvittamista. Tällöin se vielä liittyi herrojen huvitteluun, vaikkapa ketunmetsästyksen tai tenniksen pelaamiseen. 1700-luvulta alkaen sportilla ymmärrettiin jo kilpailua ja lähinnä yleisurheiluun, kuten juoksuun ja hevosurheiluun kuuluvia lajeja. Teollistuva maailma koki 1800-luvulta alkaen urheilun, sportin, kilpailun uutena aatesisältönä. Suurten väkijoukkojen mukaantulo, lajien monipuolistuminen ja kilpailun lisääntyminen loivat eroa voimistelun ja urheilun välille.

”Enemmän ruumiin voima ja ripeys kasvattaa luottamusta, rohkeutta ja taisteluintoa kaikkea pahaa ja lahonnutta vastaan. Yksipuolisesti henkinen työ synnyttää ruumiin velttoutta ja luonteen heikkoutta. Ruumiinharjoitukset parantavat ruokahalua, unta, keuhkojen toimintaa j.n.e. Tästä taas enenee ruumiin vastustuskyky ja moni taudin aihe tukehtuu alussaan.” *Konr. Relander Keski-Suomi -lehdessä 25.2.1892.*

Harvat urheilulehdet herättivät kiinnostusta liikuntaan pohdiskelullaan voimistelun ja urheilun vaikutuksista terveyteen. Kilpaurheilun hyvät ja huonot puolet olivat esillä. Seurojen työn merkitys ja urheilukasvattajien tehtävät saivat lehdistössä ajan luomat sisällöt ja päämäärät. Lehdet alkoivat julkaista myös kilpailutuloksia eli ”rekordiluetteloita”. Voimistelu- ja myöhemmin urheiluliikkeeseen tulivat mukaan voimallisesti myös naiset. Naiset perustivatkin ensimmäisen lajiliiton, Suomen Naisten Voimisteluliiton, vuonna 1896.

”Se mies tahi nainen, joka pukeutuu voimisteluvaatteisiin, vapauttaa itsensä. Se mies ei anna itseään sulkea kapakkaan — se nainen ei anna itseänsä puristaa kureliiviin. Minkä alkoholi vaikuttaa mieheen, sen tekee kureliivi naiseen.” *Keski-Suomi 4.6.1891.*

Kilpailusäännöstö kehittyi samanaikaisesti, ja vuonna 1900 perustettu valtakunnallinen järjestö SVUL ryhtyi kehittämään tarpeellista lajisäännöstöä. Urheilutoiminnan kansainvälinen järjestäytyminen keskittyi aikaan ennen ensimmäistä maailmansotaa, jolloin harrastetuimmat modernit lajit, kuten voimistelu, soutu, luistelu, pyöräily, jalkapallo, ammunta, purjehdus, uinti, jääkiekko, moottoripyöräily, miekkeilu, tennis ja yleisurheilu saivat omat kansainväliset järjestönsä.

”Lääketiede kokee syöttää ihmisille kaikenlaista myrkyä ja voimistelu-aita edistyy oikein jättiläisheitoilla, mutta kumminkin tapaamme suuren joukon kituvia raukkoja, haaksirikkoon joutuneita ihmisiä, jotka uhraavat terveytensä muiden etujen hyväksi, joko ne ovat itsessään jaloja ja kiitettäviä pyrintöjä niinkuin tieteelliset harrastukset tai vain turhanpäiväisiä oikkuja. Sellaiset ihmiset eivät ole luonnon lapsia, sellaisia ei tunneta luonnon kansain keskuudessa.” *Keski-Suomi 22.2.1891.*

Paroni Pierre de Coubertinin luoma kansainvälinen kisajärjestelmä,

Olympian kisat, loi lopulta uuden perustan urheilun merkitykselle ja maineelle. Tie kansallisen itsetunnon kohentamiseen urheilun avulla alkoi saman tien, vaikka alkuperäisenä tarkoituksena oli pyrkimys yksilön kunnan kohentamiseen sekä ruumiin ja sielun tasapainon löytämiseen. Ensimmäiset kisat järjestettiin vuonna 1896. Suomalaiset osallistuivat kisoihin vuoden 1906 Ateenan välikisoista lähtien. Ensimmäisen kerran suomalaiset osallistuivat Chamonix'ssa pidettyihin talvikisoihin vuonna 1924.

Leikkiminen ja urheilu ovat olleet luontainen osa lasten ja nuorten vapaa-aikaa. Koulu liikunta pyrki innostamaan harrastuksen pariin 1800-luvun puolivälistä alkaen. Kuningaspallon pelaajia seminaarin harjoituskoulun kentällä. Kalteva kenttä riitti ajan tarpeisiin. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

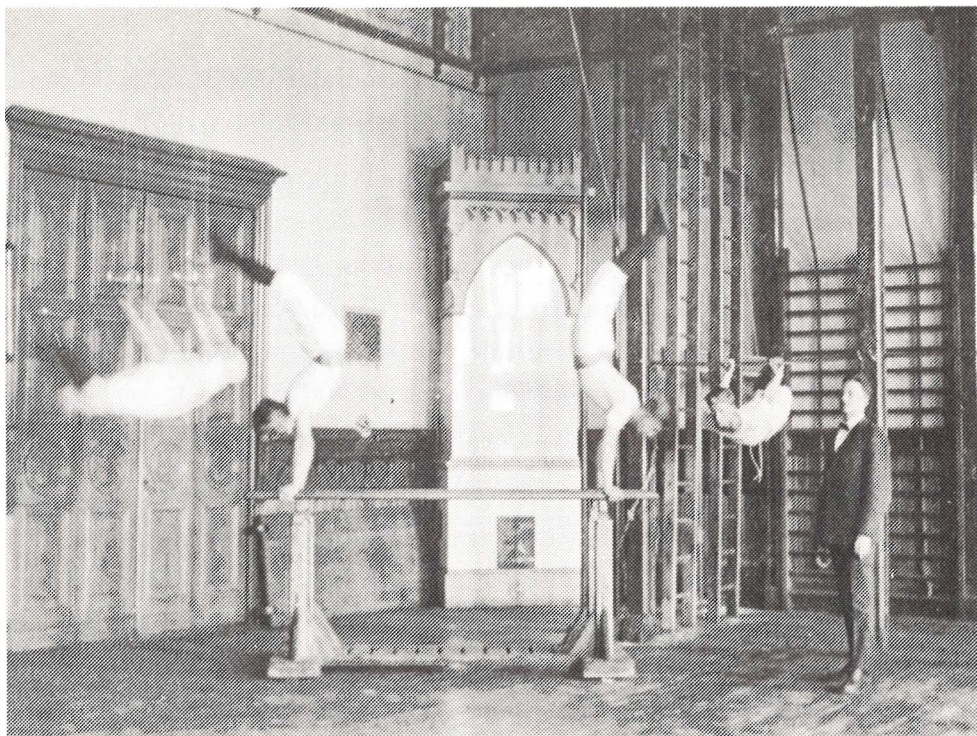
Saksalaisten esikuvien mukaan piirilääkäri Konr. Relander — myöhemmin K. Reijo-Waara — antoi ohjeita keskisuomalaisille kirjoituksessaan Kisa- ja voimistelukenttiä nuorisolle. ”Kuntain kirkonkylissä valiteetaan usein, että nuoriso häiritsee muita ihmisiä esim. koppisilla ja kiekkoilla ololla maanteillä, tanssimalla silloilla ja muilla kielletyillä paikoilla. Mutta nuorison tarvitsee saada liikkua ja iloita, muuten hankkii se huvitustaan huonommista lähteistä. Hankittakoon siis jokaiseen kirkonkylään, paraiten kansakoulun läheisyyteen puunistutuksilla varustettu kenttä, jossa nuoriso ja koululapset saisivat huvitella itseään ja harjoitella ruumiivoimiaan.” *Keski-Suomi* 25.2.1892.

Kokonaisuudessaan urheilun ja laajasti ottaen liikunnan merkitys lisääntyi. Tämä näkyy vaikkapa urheiluseurojen määrän ja jäsenistön kasvuna. Itsenäisessä Suomessa huomattiin myös urheilun merkitys ideologisena voimana, samalla kun urheilusta tuli suoranaisten kansanliike. Vuonna 1917 työväen seurat esittivät ajatuksen kuntien merkityksestä urheilun edistäjänä. Kuntien piti ryhtyä rakentamaan ja kunnostamaan urheilupaikkoja. Suunta uuteen oli luotu.¹

Jyväskyläläiset kisailijoina

Lajit ja harrastajat

Jyväskylä oli vuosisatamme alussa suunnilleen 3 000 asukkaan kaupunki nykyisen keskusta-alueen tienoilla. Sen liikuntakulttuuri oli sidoksissa aikaansa ja ympäristöönsä, kuten kaikki muutkin ilmiöt. Ajan tavan mukaan kaupunki ei juuri ollenkaan puuttanut urheilun tai liikunnan edistämiseen. Urheilun ja voimistelun harrastus oli kuitenkin juuri näinä vuosina tulossa nuorison suosioon. Jyväskylänkin nuoret saivat esikuvia vuonna 1896 uudelleen aloitettujen olympiakisojen sankareista. Poliitikka antoi sopi-

Ennen seurojen toimintaa koulut olivat voimistelun työssijana. Suomen Lyseoiden urheilijoiden (SLU) Jyväskylän osaston harjoitukset n. 1910. Lyseon ensimmäinen voimisteluseura perustettiin vuonna 1882.

Voimistelu levisi pian myös seurojen harrastuspiiriin. Jyväskylän Naisvoimisteluseura perustettiin vuonna 1898. Kuva 1920-luvulta. Keski-Suomen museon kuva-arkisto.

vasti kimmoketta urheiluun. Kiellettiinhan suomalaisia käyttämästä omia kansallisuustunnuksia Tukholman olympiakisoissa vuonna 1912.

Aatteellinen murros, vahvistuva kaupungistuminen, nuorison kasvava toiminnan tarve, urheilutoiminnan aktiivinen kehittäminen, tiedotusvälineiden kasvanut mielenkiinto urheilua kohtaan ja koulujen kasvatustyö vaikuttivat Jyväskylän liikuntaharrastusten lisääntymiseen. Kaupungin urheilu- ja voimisteluelämä alkoi saada jäsenyntyä muotoja 1890-luvulta alkaen. Kaupungin hallinnossa säätyläiset tekivät aloitteet, seminaarin ja koulujen opettajat toivat uusia aatteita maailmalta ja kansanjuhlien myötä urheilu- ja voimisteluinnostus levisi koko kansan huviksi.

Urheilun oli vallattava alaa itselleen. ”Henkiset harrastukset” asetettiin niin koulussa kuin eri kansalaisryhmissäkin liikunnan edelle. Jyväskylän seminaarin mieskonventti määritteli harrastusten arvojärjestyksen: uskonnolliset, kirjalliset, laulu, ajankohtaiset kysymykset, kansanvalistusaa-te, pikakirjoitus, urheilu ja seurustelu.² Arvojärjestyksestä huolimatta urheilu ja seurustelu on aina varsin ovelasti yhdistynyt edellämäinnittuihin ”parempiin harrastuksiin”.

Jyväskylässä tunnettiin 1900-luvun alussa jo useimmat merkittävät urheilu- ja liikuntalajit. Kaupungin luonnonolosuhteet ja liikuntamaiseman monipuolisuus ovat ruokkineet urheiluharrastusta 1860-luvulta alkaen, vaikka kaupungin ympäristön suomia mahdollisuuksia hyödynnettiin tuolloin perin eri tavalla.

Kaupunkilaisten oma-aloitteiset urheilupuuhat olivat perin vähäisiä vielä 1860-luvulla. Tietenkin miehet metsästivät, mutta päämääränä oli enemmän maukas lintupaisti kuin varsinainen urheilu. Ravintoloitsijat järjestivät talvisin huviajoja kaupungin lähiympäristön taloihin. Tavallisella kansalla oli omat voimainmittelönsä ja kisailunsa, mutta varsinainen urheilutoiminta oli jo niukan vapaa-ajan vuoksi vierasta. Mutta ankarat nälkävuodetkaan 1860-luvun lopulla eivät lopettaneet kansanjuhlissa harjoitettuja kisailuja.

Jyväsjärvi oli liikunnan harjoittamisen luontainen innoittaja. Rantapuiston kylpylän yhteyteen rakennutti ravintoloitsija G. H. Lindblad mannermaisena esikuvan mukaiset uimahuoneet (oikeastaan kylpylän) kau-

pungin puoleiseen rantaan ja Mattilanniemeen. Hakija perusteli lupanomustaan kaupunkirahvaan huonolla käytöksellä, sillä uimaan menijät riisuuntuivat ja molskivat hänen ravintolansa edessä välittämättä säätyläisnaisten oleskelusta ravintolan huvimajassa.

Uimahuoneet olivat itse asiassa altaita, joissa saattoi polskutella. Varsinainen uimataito ei ollut kovin yleinen. Uintiharrastuksesta tuli kuitenkin kaupungin virkistäytymistoimen vertauskuva, sillä ensimmäisen kerran Jyväskylän kaupunki alkoi tukea liikuntahanketta, kun se vuonna 1879 ryhtyi puuhaamaan yleistä uimahuonetta Jyväsjärven rantaan. Uimahuoneeseen tuli kaikkiaan neljä kookasta lankkuseinäistä ja -pohjaista allasta.

Kaupungin ensimmäiset tukitoimet urheilun ja virkistystyksen edistämiseksi alkoivat 1880-luvulla, jolloin Jyväskylän Anniskeluosakeyhtiön voittovaroja käytettiin uimahuoneen rakentamiseen. Ensimmäinen uimalaitos jäi 1895-96 rakennetun radan alle. Rautatielaitos kustansi uuden uimalaitoksen oluttehtaan koillispuolelle 1890-luvun lopulla. Kuvassa Jyväsjärven toinen uimalaitos vuosisadan alussa. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

”Naisten uimakammio, Rouvasväen, Herrain uimakammio sekä Työmies-
ten uimakammio”. Kukin uimakammio oli kooltaan 5,3 m x 7,7 m. Altaat
eivät olleet katettuja, mutta niiden reunat kohosivat liki neljän metrin kor-
keuteen veden pinnasta.³

Jyväsjärvi ja Päijänne vetivät väkeä vesille. Huvisoutu ja kalastus
kuuluvat luontaisesti kaupunkilaisten harrastuksiin. Kun veneitä oli, syn-
tyi nopeasti ajatus, myös kilpailusta. Ensimmäiset soutukilpailut pidettiin
Jyväsjärvellä vuonna 1871. Kilpailun järjesti Sivistys- ja Huvitusseura.

Soutukilpailut syntyivät jäädäkseen. Niistä tuli pysyvä kilpailulaji
kansanhuveihin. VPK:n, Työväenyhdistyksen ja Päijänteen Purjehdus-
seuran kesäjuhlissa oli säännöllisesti soutukilpailuja, joilla oli urheilusta
lähteviä päämääriä. Tarkoituksena oli juurruttaa modernia englantilais-

*Soudulla ja melonnalla on pitkät perinteet Jyväskylässä. Veljekset On-
ni ja Eino Fredrikson rakentamissaan retkeilykanooteissa Palokkajärvellä
vuonna 1905. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.*

Hiihtoa alettiin harrastaa kilpailumielessä 1800-luvun lopulla. Tehdaslaitokset edistivät hiihtoharrastusta järjestämällä väelleen kilpailuja. Jyväskylän oluttehtaan työntekijöitä lähdössä kisaan vuonna 1900. Tuohon aikaan kilpailut pidettiin yleisesti järvien jäällä tai pelloilla. Kilpailut murtomaalla yleistyivät Suomessa myöhemmin. Keski-Suomen Museon kuvaarkisto.

ta kilpasoutua Jyväskylään. Erityisesti purjehdusseura otti päämääräkseen soudun, purjehduksen ja veneenrakentamisen.⁴ Tilanomistaja Constantin Bernhard perusti Jyväskylään soutuklubin 1890-luvulla.

Venesoudun lisäksi kaupungin nuoret herraspojat hankkivat kanootteja 1890-luvulla. Melontaurheiluun kannusti erityisesti Suomen Matkailijayhdistys. ”Tunne kotimaasi” -ajatteluun sopi erinomaisesti melontaurheilun markkinointi tuhansien järvien maassa, yöttömän yön kesinä. Jyväskylässä ei tämäkään kisailumuoto saanut sellaista kannatusta kuin esimerkiksi Kallaveden rannalla Kuopiossa.⁵

Toimittaja, intomielinen purjehtija E. Erkko herätteli väkeä purjehduksen pariin: ”Enemmän soveliasta lajia tuskin löytyy. Kuinka sielua ja ruumista virkistävää se onkaan.” Vesijärvi-Päijänteen Purjehdusseuran perinteitä jatkettiin Päijänteen Purjehdusseuran myötä vuonna 1897.

Jyväsjärvi tarjosi mahdollisuuden virkistävään liikuntaharrastukseen myös talvella. Suosituin luistelupaikka oli kuitenkin Köyhälampi, sillä se jäätty aikaisemmin. Luisteluinnostus alkoi 1870-luvulla levitä nuorison keskuuteen. Syksyllä 1879 Jyväskylään perustettiin Luistinseura, joka otti huolehtiakseen luistinradan auraamisen ja kunnossapidon. Rata oli helppo kunnostaa Jyväsjärven jäälle. Nyt oli tarjolla kaupunkilaisille valaistusil-tamia, tanssiaisia ja huvi- ja mäenlaskuretkiä.

Myöhemmin monet yhteisöt kuten VPK huolehtivat Anniskeluyhtiön tukemana luistinradan ylläpidosta, joten tämä traditio ei päässyt katkeamaan. Aluksi luistelu olikin harvojen huvia, sillä liput olivat niin kalliita, että köyhimmät saivat katsella varakkaampien luistelua. Innokkaimpia harrastajia olivat koululaiset, kauppa-apulaiset ja kirjatyöntekijät.⁶ Oli luonnollista, että luisteluharrastus keskittyi nousevan nuorison pariin.

Vanhimpia urheilumuotoja Jyväskylässä oli raviurheilu. Senaatti määräsi jo vuonna 1869 pidettäväksi ravit Jyväskylässä. Määräys ei lähtenyt halusta kehittää tätä urheilumuotoa, vaan viranomaisilla oli huoli suomalaisen hevosrodun kehnosta tilasta. Ravitoiminta virittikin pyrkimyksiä rodun parantamiseen. Jyväskylän Hevosystävien Seura perustettiin vuonna 1874 ja tämän jälkeen kaupunki alkoi olla tunnettu kehittyvänä raviurheilupaikkana muuallakin Suomessa. Raviurheilukin oli Jyväsjärven suomien mahdollisuuksien hyödyntämistä. Kilpailut siirtyivät jo 1890-luvulla raviradoille, mutta Jyväskylän vuotuiset valtion kilpa-ajot ravattiin Jyväsjärven jäällä.⁷

Tiedot ensimmäisistä ampumakilpailuista ovat vuodelta 1873. Näin soutu, ravit ja ampumakilpailut aloittavat Jyväskylän kilpaurheilun miltei yhtäaikaaisesti. Ampumaseuran puuhamiehenä oli seminaarin voimistelunlehtori K. G. Göös. Seura päätti kerätä varoja pitämällä yleistajuisia luentoja. Päämääränä oli kohentaa kansan ampumataittoa, koska yleinen asevelvollisuus oli tulossa Suomeenkin. Kansa leimasi sen kuitenkin herrojen hömpötyksiksi.

Järjestäytynyt urheilumetsästys alkoi Jyväskylässä 1880-luvulla, jolloin kaupungissa toimi Metsästysseura. Seura pyrki kohentamaan ampumataittoa järjestämällä kilpailuja. Ampumarataakin puuhattiin, mutta tällainen ylellisyydeksi katsottu hanke sai vielä raueta. Tavallisimmat lajit olivat tarkkuusammunta kiväärillä ja jonkinlainen trapin edeltäjä eli haukkooammunta ”lentäviin palloihin”. Vaikka yhdistys lopetti toimintansa urheilumetsästyksen harrastus kuitenkin jatkui, kun senaatti vahvisti Jyväskylän Metsästyksenhoitoyhdistyksen säännöt vuonna 1891.⁸

Kiinnostus kilpaurheiluun

Kansanhuvit ja -juhlat saivat vankan kannatuksen 1880-luvun Jyväskylässä. Vapaapalokunta, Raittiusseura, Työväenyhdistys, Keski-Suomen Nuorisoseura ja muut yhdistykset järjestivät kansanjuhlia, joiden ohjelmassa oli erilaisia liikuntaesityksiä: hupaisia kisailuleikkejä, rata- ja kenttäurheilua ja tietenkin voimistelua.

Vuonna 1880 saatiin aikaiseksi ensimmäiset juoksukilpailut palokunnan juhlissa. Keihäänheittokilpailu nähtiin vuonna 1885. Kilpajuoksun ja keihäänheiton ohella korkeus- ja pituushyppy, painonnosto sekä kuu-lantyöntö kehittyivät yleisurheilukilpailujen vakiolajeiksi. Ensimmäiset kenttäurheilukilpailut järjestettiin vuonna 1886. Esimerkki tuli suoraan Helsingin atleettikilpailuista, joita pidettiin vuosikymmenen alussa. Jyväskylän voimisteluseurojen jäseniä oli ollut voimistelukilpailuissa pääkaupungissa ja tuliaisina he toivat idean urheilukilpailujen järjestämisestä. Kisat pidettiin todennäköisesti Tourujoen suiston lähellä Ramoisten torpan tienoilla ns. Ramonin kentällä, koska Lounaispuiston kenttä rakennettiin vasta seuraavalla vuosikymmenellä.⁹ Yleisurheilusta tuli kansanjuhlien suosituinta ohjelmistoa 1900-luvun alussa.

Hiihto ja mäenlasku olivat Jyväskylässä vähän harrastettuja lajeja 1800-luvun lopulle saakka. Uutta hiihtäminen tai mäenlasku ei ollut suomalaisille. Lyseon voimistelunlehtoriksi tullut K.V. Hällberg järjesti ”sporttimiehille” yleisen hiihtoretken vuonna 1886, ja pari vuotta myö-

Kansanjuhlia alettiin yleisesti järjestää Suomessa 1870-luvulta alkaen. Näissä juhlissa urheilu- ja voimistelunäytökset sekä kansanomaiset kilpailut olivat yleisön vetonauloja. Kuvassa jyväskyläläisiä naisvoimistelijoita Lounaispuiston lavalla 1910-luvulla. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

hemmin saivat urheilun harrastajat ensimmäiset hiihtokilpailut Jyväskylään, Jyväsjärven ja Harjun maastoon. Suurin osa matkasta hiihdettiin ajan tavan mukaan jäällä, mutta kun Keski-Suomessa oltiin, osa matkasta hiihdettiin kunnan murtomaahiihtona. Seminaarilaiset ja lyseolaiset hallitsivat kilpailuja. Hiihtokilpailujen yhteydessä hypättiin ensimmäiset mäki- ja hiihtokilpailut Harjun kupeessa. Hiihtourheilun edistyminen Jyväskylässä oli väkinäistä. Vaikka Keski-Suomi -lehti kuinka ylisti lajin jaloutta ja sen merkitystä sotataidon osana, ei harrastus ottanut edistyäkseen.¹⁰

Norjan ja Ruotsin välityksellä suomalaiset oppivat mäenlaskun, jota pyrittiin levittämään kansan tietoisuuteen kilpailuina. Suurhiihtojen

yhteydessä järjestettiin mäkilpailut. Parhaimmillaan lyseolainen P. Kiljander ponkasi kymmenkunta metriä Harjun rinteeseen hyppyrimäessä. Ammattiyhdistykset ottivat halukkaasti talviurheilulajit urheilutoimintaansa, ja kaikki kansalaispiirit alkoivat hiljalleen kiinnostua talvilajeista.¹¹

Kansanhuvit ja ennenkaikkea kiertävät sirkukset ammattivoimisteli-joinen antoivat virikkeen myös voimistelun ja painin kilpaharrastukselle. Lajeinahan molemmat olivat ikivanhoja ja varsinkin voimistelu oli kouluissa liikunnanopetuksessa keskeisellä sijalla. Jyväskylän lyseon perustettiin voimistelun edistämiseksi Iltaseura vuonna 1882. Merkittävän yrityksen viritti voimistelunopettaja K.V. Hällberg. Hän ohjasi kaupunkilaisia yksityisesti järjestämillään raittius- ja sairasvoimistelun kursseilla ja sai perustetuksi vuonna 1886 Voimisteluyhdistyksen kaupunkiin.

Jyväskylän Työväenyhdistys järjesti voimistelukurssit vuosina 1898 ja 1899. Virikkeet työväen voimistelutoimintaan tulivat Helsingistä. Vuonna 1905 alkoi kuitenkin hajaannus, jonka siemenet lähtivät pääkaupungista. Poliittiset tekijät jakoivat urheiluvan työväestön kahteen leiriin, maltillisiin ja radikaaleihin. Suurlakkovuoden jälkeen Jyväskylän Työväenyhdistyksen jäsenmäärä kohosi 223:een, mutta kaikki eivät olleet urheilun harrastajia ja toisaalta työväen urheiluriennoissa oli mukana yhdistykseen kuulumattomia.¹² Painonnosto, joka on myöhemmin mielletty työväen urheiluseurojen harrastukseksi, oli suosittu kilpailulaji jo ennen ensimmäistä maailmansotaa.

Urheilu alkoi olla myös teoreettisen pohdinnan aihe Jyväskylässä ilmestyvissä lehdissä. Taustalla olivat todennäköisimmin seminaarin tai lyseon voimistelun lehtorit. Urheilun varjopuolet -otsikolla laaditussa artikkelissa varoitettiin erityisesti kilpaurheilun vaaroista ”urheilusta katsottuna terveydenhoidon ja kasvatuksen kannalta”. Moniin väitöskirjoihin vedoten nimeltä mainitsematon kirjoittaja totesi kilpailun olevan urheilun kuoleman. ”Puhuja lausui lääkärimielipiteensä, että julkiset urheilukilpailut ovat osanottajille vaarallisia, sen mukaan kuta nuorempia he ovat, olkootpa he sitten kuinka harjaantuneita tahansa — Väitöksen urheilu ilman kilpailua on kuollut, tahtoi puhuja muuttaa: ”Kilpailu on urheilun kuolema. Metsästysurheilu kukoistaa ilman kilpailua.” *Keski-Suomi* 30.3.1895.

Katseet kuntoiluun

On miltei mahdotonta vetää rajaa jyvaskyläläisten urheilun ja rajamaastoon jäävän virkistysliikunnan välille, jota nykyisin kutsutaan kuntoliikunnaksi. Virkistysliikkumisen tietyt muodot liittyivät 1800-luvun lopun aatteiden valtavirtauksiin. Romantiikka ruokki matkailua, matkailu innosti kansalaisia ihailemaan Suomen luontoa. Muotiin tulivat kesäiset patikkaretket näköalapaikoille. Vuosisatojen vaihteessa oli syntymässä oikeastaan uusi ihmisihanne, reipas, raitis, ryhdikäs, romanttisuuteen taipuva liikuntatyyppe. Nyt myönnettiin yleisesti, että liikunta on hyväksi terveydelle. Yhteisillä urheiluharrastuksilla uskottiin voitavan sysätä syrjään yhä selkeämmin esiin työntyvät yhteiskunnalliset ristiriidat. Urheilun tuli ”yhdistää eri kansalaispiirejä”. Kun tähän aatekehitykseen lisätään raittiususko ja -into, olikin syntynyt valmis perusta massaliikunnan ensimmäiselle aallolle, nimittäin kävelyille ja patikoinnille, yleensä retkeilylle.

”Vanhemman tulee pitää huolta siitä, että lapset loma-aikoina **l i i k k u v a t** (kirj. harv.) paljon ulkoilmassa, uivat, luistelevat, hiihtävät, ovat pallosilla j.n.e. Yhteiskunnan esikuntain taas tulee pitää huolta kisakentistä, luistinradoista, hyppypaikoista j.n.e. jotka maksutta ovat tarjona köyhillekin.” *Keski-Suomi 25.2.1892.*

Suomalaisen urheilun puolestapuhuja, Lauri Pihkalahan, yritti juurruttaa Suomeen englantilaista kävelyä omana kilpailu- ja harrastuslajina vuosisadan alkupuolelta lähtien, mutta Jyvaskylässä innostus oli lähtenyt liikkeelle jo vuonna 1887 pidetyillä soitto- ja laulujuhilla. Tunne maasi-ajatusten innoittamana saapui laulujuhlille retkikuntia patikoiden aina Vaasasta ja Viitasaarelta saakka. Kesäisenä huvittelumuotona se sai jo joukkoliikkeen luonteen.¹³

Kaikki jyvaskyläläiset yhdistykset ottivat kävelyretket ohjelmiinsa. Retket suuntautuivat Roninmäelle, Tourulan Eerolaan, Valkolan kylälle sekä Laajavuoreen. Toimittaja Kyösti Kanninen kehotti myös koululaisia retkeilemään. ”On ikävää katsella kaupungin koululaisten velttöä, väsynyttä ja vireetöntä ulkomuotoa”. Lääke oli tarjolla: retkeily.¹⁴

Kun juomalakkoliike levisi Jyvaskylään, kävely tuli suorastaan kan-

Soutu, urheilu, metsästys ja ammunta kuuluivat vuonna 1872 perustetun Jyväskylän Ampumaseuran ohjelmaan. Seura jatkoi Sivistys- ja Huvitusseuran perinteitä. Lehtori G.A. Stoore ja kasööri Wilhelm Lönn kettujahdin jälkeen vuonna 1905. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

sanliikkeeksi. Raittiuden ystävät ja naisasialiikkeen kannattajat marssivat etunenässä, ja kun työväenliike suhtautui raittiusasiaan myönteisesti, marssi lähes tuhat juomalakkolaista näyttävän marssin Roninmäelle. Harrastuksesta kilpailuun on aina vain kukonaskel. Ensimmäiset kävelykilpailut järjestettiin vuonna 1898.

Kävelyn ja patikoinnin syrjäytti 1890-luvun lopulla pyöräily. Keski-Suomen Polkupyöräyhdistys perustettiin vuonna 1890. Ensimmäinen pol-

kupyöräretki Jyväskylältä Kuopioon järjestettiin vuonna 1891. Pyöräilykin alkoi urheilu- ja virkistysmuotona. Samana vuonna, kun pyöräilyssä järjestettiin Suomen mestaruusajot, ajettiin 14 km:n kilpataival Jyväskylässä Saarijärventielle. Keski-Suomen Nuorisoseura otti pyöräilykilpailut kesäjuhlien ohjelmiinsa ja perinne tällekin liikuntamuodolle oli luotu jo 1800-luvun lopulla.¹⁵

Koulujen kentät, hevostori eli nykyinen torialue ja Lounaispuiston yläosassa sijainnut urheilukenttä tarjosivat varsinkin nuorisolle mahdollisuuden vapaa-ajan liikuntaan. Seminaarilaiset tunsivat ajan muotipelin eli pitkäpallon ja siitä kehittyi nuorison peli, jota seminaarista valmistuneet opettajat levittivät kansan keskuuteen. Yleensäkin ulkoliikunnan suosio kasvoi. Vuonna 1913 seminaarin urheilun lehtoriksi tullut Arvo Vartia korosti pelien merkitystä. Ja kun oppiahjossa jotain aloitetaan on asia kohta koko kansan tiedossa.¹⁶

Kun runsaaseen lajivalikoimaan lisätään vielä keilailu, kroketti ja tennis, ovat keskeiset liikunta- ja urheilulajit mainittu. Rantapuiston ja oluttehtaan keilaradat olivat ahkerassa käytössä, ja lisäksi hoketta harrastukseen loi oluttehtaan läheisyys, josta pelimiesten kerrotaan hakeneen täydennystä nestehukkaan.

Jyväskylän kaupunki tuki 1900-luvun alussa suoranaisesti kahta urheilulajia nimittäin krockettia ja tennistä. Krokettipelin kenttä oli Lounaispuistossa ja Harjulla. Tennis kulkeutui Helsingistä Jyväskylään. Vuonna 1898 kaupunki hankki tennikseen tarvittavat välineet käytettäväksi Lounaispuiston kentällä.¹⁷

On tietenkin muistettava eräs kaiken liikunnan alkulähtökohta eli leikkivät lapset. Talojen pihamaat, tonttien kulmaukset ja kaupungin lähimetsät olivat täynnä kisailua ja leikkimistä, josta ei ole yhtenäistä tutkimustietoa paljoakaan. Pihaleikit ovat olleet kesäisin lasten suosiossa. Piiloleikit ja palloleikit olivat suosittuja. Hippasilla on oltu kautta aikain ja hypyt, heitot sekä pienet voimainkoitukset ovat kuuluneet lapsuuteen aina. Talvisin mäenlasku suksilla ja erityisesti kelkoilla sujui hyvin Harjun rinteiltä. Lumilinnat ja lumisota kuuluivat kisailuihin.¹⁸

Edellytykset liikunnan harrastuksen kasvulle oli luotu ensimmäiseen

Luistelijoita syksyisellä Jyväsjärvellä n. 1905. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

maailmansotaan mennessä. Seuratoiminta vakiintui Jyväskylässäkin, ja kaupunki aloitti päämäärähakuiset toimenpiteet liikuntaolojen kohentamiseksi.

Jyväskylän VPK jatkoi urheiluperinnettä vuosikymmenestä toiseen, muiden seurojen toiminnan lopahtaessa. Työväenyhdistyksen jäsenet toimivat Jyväskylässä vapaapalokunnan urheiluosastossa, jossa oli mukana myös ”parempaa väkeä”. Näillä oli oma pukuhuone, mutta harjoitukset pidettiin kuitenkin yhteisesti. Sääty-yhteiskunta ja sen ajattelutavat olivat kuitenkin jäämässä tappiolle ja työväenyhdistys perusti vuonna 1910 Weikot-seuran.¹⁹ Jyväskylän työväestöön lukeutuvat erosivat VPK:n urheiluosastosta ja perustivat vuonna 1906 oman Voima-seuran.

SVUL:n Jyväskylän piiriin kuuluivat VPK:n urheiluseura, Suomen lyseoiden Urheilijoiden (SLU) Jyväskylän osasto ja Seminaarin voimisteluseura. Myös Voima-seura kuului aluksi SVUL:oon jonkin aikaa. Parhailtaanhan pyrittiin perustamaan työväen oma valtakunnallinen järjestö. Työväen lehdet ja ideologit ajoivat omaa liittoasiasa, samalla kun urheilu

sai yhä enemmän kannatusta nousevassa työväenliikkeessä. Vuonna 1919 toteutetulle jaolle, Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto ja Työväen Urheiluliitto, luotiin vankka perusta jo ennen kansalaissotaa.²¹

VPK:n urheilutoiminta kariutui yhteen ajankohtaiseen kysymykseen eli naisten aktiiviseen urheilutoimintaan. VPK:n urheilujohtajat eivät hyväksyneet naisosaston perustamista. Urheilijat erosivat ja perustivat vuonna 1912 oman seuran, Jyväskylän Kisa-Toverit. Naiset, jotka JKT:n synnyssä olivat jakaneet mielipiteet eri leireihin, perustivat vuonna 1917 oman seuran, Jyväskylän Naisvoimistelijat. Vahvat jyväskyläläisseurat JKT ja Weikot olivat koko maakunnan urheilutoiminnan johdossa.

Kaiken muuttivat muutamaksi vuodeksi maailmansota, Suomen itenäistyminen ja sen jälkinäytös vuonna 1918. Veljesvihan aikana urheiluseurojen aktiivit olivat kysytyjä taistelijoita kummallakin puolella. Urheilutoiminta alkoi virkistyä uudelleen olojen rauhoituttua, alkaneella nousukaudella 1920-luvulla. Erityisesti 1930-luku oli jo urheilun kultaaikaa, jolloin maattamme pidettiin maailmankartalla merkittävillä urheilusavutuksilla. Vanhat seurat alkoivat jatkaa toimintaansa. Työväen seuraksi leimautunut Jyväskylän Weikot pääsi aloittamaan viranomaisten luvalla toimintansa vuoden 1918 lopulla.²¹

Urheilun tulevaisuus alkoi hahmottua kolmesta lähtökohdasta. Valtio ryhtyi tukemaan vähitellen urheilua, kaupungit ottivat sen yhdeksi suosikikseen ja modernin kilpaurheilun suosio kasvoi Suomessakin yleisesti. Urheilun suosion lisääntyminen Keski-Suomessa näkyy seurojen jäsenmäärän kasvuna. Urheiluharrastus tuli myös monipuolisemmaksi. Kaupungin tuki urheilulle lähti liikkeelle asemakaavaudistuksen yhteydessä vuonna 1910, joskin tukea oli annettu Jyväskylän Anniskelu Osakeyhtiön voittovaroista jo 1890-luvulta lähtien. Urheilukentän sijoittamisesta käytiin tavanmukaista kiistaa: Hippos vai Harju? Kaupunki asetti vuonna 1918 toimikunnan suunnittelemaan paikkakunnalle urheilukenttää, ja muutama vuosi myöhemmin syntyi ajatus urheilulautakunnan perustamisesta.

Jyväskylän kaupunki tuki urheilutoimintaa jo ennen ensimmäistä maailmansotaa. Jyväskylän Anniskelu Osakeyhtiön voittovaroista valtuusto myönsi miltei vuosittain avustuksia urheilupaikkojen kohentamiseen, seurojen ja kilpailujen tukemiseen, kuten liitteessä 5 on esitetty.

Urheilulautakunnan perustaminen

Lokakuussa 1924 kaupunginvaltuutettu Väinö Kauranen jätti valtuustolle kirjeen, jossa esitettiin urheilulautakunnan perustamista kaupunkiin. Kokous päätti pyytää lausunnot kolmelta urheiluorganisaatiolta, nimittäin SVUL:lta, TUL:lta ja Suojeluskuntain piiritoimikunnalta. Seuraavana vuonna valittiin urheilulautakunnan jäsenet ja sen tehtävät määriteltiin suurelta osalta muista kaupungeista saatujen kokemusten mukaisesti. Seminaarin lehtori Arvo Vartia puheenjohtajana, kultaseppä Väinö Kauranen sihteerinä, toimittaja Toivo Lehto, lääket.lis. Artturi Nyssönen ja opettaja Asser Markkanen ryhtyivät viitoittamaan uraa Jyväskylän tulevalle liikuntatoiminnalle.

Urheilulautakunnan jäsenet koostuivat koko 1920- ja 1930 -luvun ajan yleensä ”oppia saaneesta” väestä. Mukana oli lehtoreita, toimittaja, lääkäri, kultaseppä, kaksi liike-elämän palveluksessa työskennellyttä, yksi upseeri ja opettaja. Osastonhoitajat, tehtailijat, kellosepät ja konttoristit olivat kiinnostuneita kaupungin urheiluelämän kohentamisesta.

Jyväskylän urheilulautakunnan perustaminen noudatti koko maan yleistä kaavaa: esitys tuli yksityisen henkilön aloitteena ja johti käytännön toimiin melko nopeasti. Perimmäisenä taustana ei kuitenkaan ollut vain yksityinen mielenkiinto, vaan seuratoiminnan perinpohjainen vilkastuminen sekä se, että kieltolakiaikana anniskeluyhtiöiden voittovarot loppuivat, joten rahat urheiluun oli saatava suoraan kaupungin budjetista. Lisääntynyt urheiluharrastus edellytti uusien tilojen hankkimista, ja varsinkin teollistuneilla alueilla kunnat joutuivat osallistumaan urheilupaikkojen ja -laitosten järjestely- ja rakennuskustannuksiin. Tämä oli päämäärä ja tavoite. Kun urheiluasioita ei ollut määrätty millekään kunnalliselle elimelle, oli perustettava uusi.

Ensimmäinen kunnallinen urheilulautakunta perustettiin Helsinkiin vuonna 1919. Haminassa, Porissa ja Raumalla lautakunnat aloittivat toimintansa vuonna 1920, Kuopiossa 1921, Mäntässä, Turussa ja Tampereella vuonna 1922, Kotkassa 1923, joten Jyväskylän urheilulautakunta oli

Pöytäkirja Jyväskylän
kaupungin Keskilautas-
hunnan kokouksesta 21 p
syysk. 1925. Saapuvilla oli
olivat A. Martia, Y. Heilän
T. Lehto, F. Laitinen ja allek.
Puhetta johti Taissa kokouksessa
valtuuston valitsema kokoonkut-
sija. Toivo Lehto, pöytäkirjan
kirjuri allekirjoittanut.

1 §

Valittiin puheenjohtajaksi ^{sillä} lautakunnal-
le, jolle ohjesääntöön mukaan kuuluu itselleen
valtuutuksen valinta. Puheenjohtajaksi ehdotettiin ja
yksimielisesti valittiin lehtori Arvo Martia, varapuheen-
johtajaksi minkään toimittaja Toivo Lehto.

2 §

Lukemiseksi valittiin Keltasempä Väinö
Kauranen. Rahastonhoitajaksi, tai sen tehtävistä
huolehtimaan, sikäli kuin se osoittuu tarpeelliseksi,
valittiin johtaja Yrjö Heilän.

3 §

Pyhdyttiin käsittelemään ehdotusta tule-
van vuoden talousarvioiksi, mutta koska lauta-
hunnalla ei ollut tietoa siitä, kuinka suuri
on se määräraha, jonka kirkonkassasta saadaan

kymmenes nuorena tasavallassa.²² Lautakuntien perustaminen vilkastui 1930-luvulla ja erityisesti sodan jälkeen.

Lautakunnan perustaminen merkitsi uutta velvoitetta kaupungille. Urheilupaikat, leikkikentät, luistin- ja hiihtoradat, kelkkamäet, uimalaitokset ja niiden kunnossapito tulivat nyt kaupungin vastuulle. Varojen hankinta urheilun edistämiseksi säilytettiin lautakunnan niskoille, samoin päättäminen seurojen avustuksista.²³ Ohjesääntö noudatti yleistä kunnallista kaavaa lautakunnan toiminnan osalta, mutta tehtävät olivat uudet. Toisessa pykälässä määriteltiin lautakunnan erityistehtävät yksityiskohtaisesti. Lautakunnan velvollisuutena oli 1) laatia ehdotuksia kaupungille kuuluvien urheilupaikkojen, leikkikenttien, luistinratojen, hiihto- ja kelkkamäkien, uimalaitosten, yleisten voimistelusalien ja muiden laitosten perustamisesta, laajentamisesta ja kunnossapidosta, 2) laatia ehdotuksia muiden urheilutarkoituksia varten olevien omaisuuksien hankkimisesta, hoitamisesta ja käyttämisestä, 3) tehdä aloitteita toimialaansa kuuluvissa asioissa sekä asianomaisille kunnan viranomaisille esityksiä ja antaa lausuntoja sellaisista asioista, 4) vastaanottaa urheilutarkoituksiin tarvittavien apurahain anomuksia ja laatia ehdotukset niihin myönnettyjen apurahain jakamisesta, 5) valvoa, että kaupungin myöntämät urheiluavustukset käytetään aiottuun tarkoitukseen, huomioon ottaen määrätyt ehdot, sekä ylipäätään niin urheilu- kuin taloudellisissakin suhteissa pitää silmällä urheiluyrityksiä, jotka nauttivat kaupungilta avustusta tai muita etuja ja 6) ennen maaliskuuta jättää kaupungin valtuustolle kertomus toiminnastaan edellisen vuoden ajalta.

Perusrakentamisen aikaa 1920-1930 -luvulla

Uusi lautakunta kokoontui ensimmäisenä vuonna seitsemän kertaa, tämän jälkeen riitti yleensä 4-5 kokousta vuodessa. Urheilulautakunnan jäsenet, varajäsenet, sihteeri, puheenjohtajat ja muut toimihenkilöt on yksityiskohtaisesti mainittu liitteissä, joten kaikkia lautakunnan henkilö-

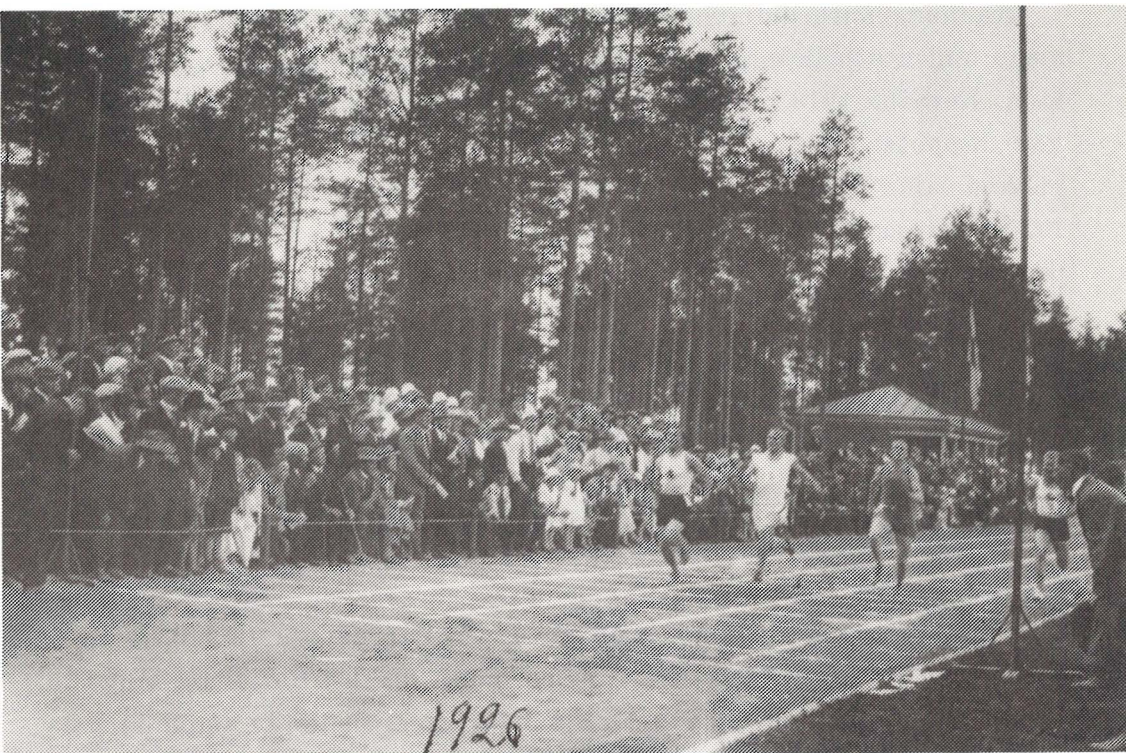

Hippoksen kentällä käytiin myös yleisurheilukilpailuja. Tässä odotellaan ravikilpailujen lähtökomentoa vuonna 1943. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

vaihdoksia on tässä turha toistaa. Jäsenet vaihtuivat sitä paitsi hyvin vähän, useimmat henkilövaihdokset jouduttiin tekemään paikkakunnalta poismuuttojen vuoksi.

Arkistotietojen mukaan ensimmäinen puheenjohtaja oli voimistelun lehtori Arvo Vartia, varapuheenjohtaja Toivo Lehto ja sihteeri Väinö Kauranen. Vuonna 1926 toimittaja Toivo Lehto oli puheenjohtajana. Hän jatkoi tehtävässään vuoteen 1928, jolloin puheenjohtajaksi tuli Felix Lahminen, joka hoiti tätä tehtävää vuoteen 1948 saakka. Väinö Kauranen oli sihteerinä vuoteen 1932, jonka jälkeen sihteerin tehtäviä hoiti T. Salava.

Vielä 1920- ja 1930 -luvut eli ns. sotien välinen aika oli kaupungin urheilurakentamisen hiljaista aikaa. Suomalainen yhteiskunta ei ollut vielä tointunut 1920-luvulla maan itsenäistymiseen liittyvistä ristiriidoista, jotka koskettivat urheilua ja sen järjestötoimintaa. Seuratoiminta-

Kiista Hippoksen ja Harjun kenttien välillä päättyi Harjun voittoon. Vuonna 1926 pidettiin kentän vihkiäiskilpailut. Keski-Suomen Museon kuvaarkisto.

kin virkistyi uudelleen vasta 1930-luvun lopulla. Kaupungin tarjoamat urheilutilat tuntuivat riittävän, semminkin kun seuroissa eli vielä vanha talkooperinne.²³

Urheilulautakunta sai käyttövaransa suoraan Jyväskylän kaupungilta. Vaatimukset eivät olleet suuria. Esimerkiksi vuonna 1936 lautakunnan talousarvio oli ajan rahassa 17 120 mk, josta suurimmat menoerät koostuivat kenttävärtijän palkkaamiskuluista ja kentän aidan peruskorjauksesta sekä seurojen avustuksista.

Lautakunnan päätehtävänä oli tehdä esitykset ”urheilulaitosten” perustamisesta ja kunnossapidosta. Ajan tavan mukaan valta oli keskitetty kaupunginhallitukselle. Vaikka urheilutoiminta virkistyi 1930-luvulla,

jäi kaupungin osuus liikuntatoimen aktivoijana melko niukaksi.

Kaupungin urheilutoiminta keskittyi 1920-luvun lopulla miltei yksinomaan uuden urheilukentän eli Harjun urheilukentän toimintojen ylläpitoon. Keväällä 1918 kenttäkysymys oli kaupungin keskeisin urheilukysymys. Hippoksen raviradalla käytiin yleisurheilukilpailuja aina 1920-luvun puoleen väliin saakka kunnostamalla rata erityisesti niitä varten. Vuonna 1922 näytti asia kääntyvänkin Hippoksen hyväksi. Kuin yllättäen Saarijärven Paavo -lehdessä heitettiin esiin ajatus kentän rakentamiseksi Harjulle. Suosittu retkeily- ja virkistysalue saisi lisäkäyttöä vetäessään urheiluväen mukaan Harjulle. Jyväskyläläisille tyypillisellä sitkeydellä asiaa puitiin kokouksesta kokoukseen kunnes keväällä 1923 Harju lopulta voitti äänestyksessä. Kenttä vihittiin käyttöön vuonna 1926.²⁴

Kun pitäydytään pelkästään kaupungin urheilua edistävässä toimissa, kului koko sotien välinen aika Harjun toiminnan hoidossa. Urheilulautakunnan esitykset tulo- ja menoarvioon olivat vuoteen 1936 saakka toistensa kopioita: lautakunnan kokouspalkkiot, vartijan palkka, ruohokentän hoito ja toistuva esitys kastelulaitteiden hankkimiseksi Harjulle. Suunnilleen kymmenen tuhannen markan määräraha myönnettiin empimättä vuodesta toiseen. Vasta vuoden 1936 talousarvioon esitettiin uutena menoneränä Köyhälammen hiekottamista uimarannaksi.

Urheilulautakunta joutui varojen niukkuuden vuoksi suuntaamaan toimenpiteensä perin käytännöllisiin kohteisiin. Kohta kentän valmistumisen jälkeen tarvittiin pikkusumma hyppy- ja heittopaikkojen kovettamiseen. Rakennusasian lautakunta suunnitteli tarkkaan. Kentän tuntumaan piti tuleman rakennus, jossa olisi keittiö, veranta, ja vahtimestarin kamari. ”Ravintolatoiminta tulisi varmasti olemaan vilkasta sekä kilpailu- että harjoitteluaihana. Vahtimestaria tarvitaan järjestyksen ja yleisen omaisuuden turvaamisen takia”.²⁵

Pääsylippujen myyntikoju oli rakennettava molemmille porteille, ja kattolista katsomoa toivottiin vuonna 1927. Hiilimurskaradan kunnossapito vaati vuosittain varansa. Lautakunta ehdotti vuonna 1931 määrärahaa lasten kelkkamäkeä varten, ja samaan aikaan lautakunta esitti määrärahaa myös Puistokadun kentän tasoittamiseen. Sitkeä toive vesipostin saamiseksi Harjun kentälle kuvastaa myös kaupungin suhtautumista urheiluun.

Periaatteessa oltiin myötämielisiä, mutta varoja osoitettiin niukasti.²⁶ Jo pa sellaisetkin pikkuseikat kuin palkintojenjakokoroke ja kalkituskone kul- kivat kaupungin esityslistojen kautta.

Pienetkin yksityiskohdat kertovat urheilutoiminnan vilkastumisesta. Olympiavuonna 1936 Harjulle piti hankkia jalkapallomaalit, 110 m:n ja 400 m:n aidat, toinen keihäänheittopaikka, uudet lipputangot ja kunnol- linen vesijohto kentän kasteluun. Kaupungin tehtäväksi miellettiin vain urheilupaikkojen ylläpito.

Uusi hanke viritettiin vuoden 1937 talousarvioon. Jyväskylään piti saada uusi uimalaitos. Toive ei tietenkään heti toteutunut, mutta ui- malaitoshenke jäi pysyvästi toiveiden listoille. Samoin Syrjälän alueelle alettiin suunnitella pallo- ja leikkikenttää vuonna 1937.

Urheilulautakunta toimi perustamisestaan lähtien neljätoista vuotta ilman vakinaisia työntekijöitä. Lautakunnan alaisuuteen perustettiin vuon- na 1939 ensimmäinen vakinainen toimi, kun pitkäaikainen Harjun valvoja, Jaakko Reiju valittiin urheilukentän vahtimestarin vakinaiseen virkaan.

Kaksi vahtimestaria, heidän apulaisensa ja talvisin Harjun kentän luis- tinradan henkilöstö huolehtivat kaupungin palkkaamina jyväskyläläisten harrastusmahdollisuuksista. Vahtimestareita lukuunottamatta muu hen- kilökunta oli puuhassa vain tilapäisesti.

Seurojen avustukset

Kaupunki keskittyi lähinnä urheilukentän ja luistinradan ylläpitoon sekä tarvittavan henkilökunnan palkkaamiseen. Liikuntalautakunnan toinen vuotuinen tehtävä oli lausunnon antaminen urheiluseurojen raha-anomuk- sista. Summat eivät olleet suuria, yleensä muutama tuhat markkaa seuraa kohti. Paitsi leirytymistä ”svullilaisiin ja tullilaisiin”, on 1920- ja 30 -lu- vulle tyypillistä uusien seurojen, myös erikoisseurojen syntyminen. Nais- voimistelijat perustivat seuran jo vuonna 1917, Työväen Naisvoimistelijat oman seuran 1927, uimarit saivat omansa jo vuonna 1914. Keski-Suomen Ampujat järjestäytyivät 1920, kuurot perustivat seuran vuotta myöhem-

	1927	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39
JKT	3	13	6	16	13	13	11.5	12	12	12	10	3.5	3.5
JUS	5	3	8	5	5	3	3	3	3	3	3.5	3	3
JyVe		3	5	7	7	4.5	3.5	3.5	3.5	3.5	-	-	3.5
TyNv	3	2.5	3	3	2	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
JyNv		2	3	3	2	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
JyP			2	3	1	1	1	1	1	1	1	1	-
Kiri					1	1	1	1	1	1.5	-	2	2
Jyv. Voimailijat								2	1	1	2.4	2	2
Pyöräilyseura										1	1	1	
Toverit									1.5	1.5	2	2	2
K-S Ampujat										2.5	2.5	2.5	2.5
Kuuromykät									2.5	2.5			

*Urheilulautakunnan puoltamat avustussummat eri seuroille v. 1927-39.
(tuhansia markkoja.)*

min ja seuraavana vuonna talvilajien ystävät perustivat Talviurheiluseuran, jonka avustusrahat osoitettiin kuitenkin Jyväskylän Kisa-Tovereille, jonka yhteyteen Talviurheiluseura pian palasi.

Jyväskylän Kirin taival alkoi vuonna 1930. Pesäpallo oli ollut JKT:n lajina jo 1920-luvun lopulla, mutta innokkaimmat pesäpallon harrastajat ja ystävät päättivät perustaa ikioman pesäpalloseuran. Tätä ennen olivat jää- ja jalkapallon ystävät järjestäytyneet Jyväskylän Palloilijoiksi. Tenniksen ystävät perustivat seuran, samoin pyöräilijät ja moottoriurheilun ystävät. Jyväskylän Nyrkkeilijät syntyi juuri ennen sota-aikaa vuonna 1939.

JKT oli yleisurheilijoiden mielestä keskittynyt liiaksi talviurheiluun, ja kesälajit jäivät heidän mielestään scurassa liian vähälle huomiolle. Innokkaimmat yleisurheilijat erosivat vanhasta emäseurasta ja perustivat

Jyväskylän Kenttärheilijat (JKU) vuonna 1936. Hieman aikaisemmin oli Weikoista irronnut samalla tavalla Voimistelu- ja Urheiluseura Toverit.

Urheiluelämä vilkastui ja monipuolistui erityisesti 1930-luvun aikana. Kaupunki pyrki edistämään kaikkien seurojen toimintaa vuotuisilla avustuksilla. Urheilulautakunta teki hakemusten pohjalta esityksen kaupunginhallitukselle, joka useimmiten hyväksyi lautakunnan esityksen sellaiseenaan, tai enintään alensi hieman kaikkien saajien anomia summia.

Kaupungin urheiluelämä on sykkinyt seuroissa. Kokonaisuudessaan avustussummat ovat olleet pienenlaiset. 1920-luvun loppupuolella taloudellinen tuki 12 000 mk olisi nykyrahassa 15 000 mk ja suurin summa 37 000 mk vuonna 1930 vastaisi 50 000 mk:n jaettavaa nykypäivänä. Avustukset ovat olleet miltei vakiosummia. Niiden lasku 1930-luvun alussa oli seurausta yleisestä pulakaudesta. Uusien toimintamuotojen luominen koko liikuntatyöhön alkoikin varsinaisesti aivan 1930-luvun lopulla. Sodan vuosina syntyi suoranainen uusi aalto liikunnan suosion kasvaessa.

JKT sai ylivoimaisesti eniten avustuksia, mutta seura sitoutui ylläpitämään luistinradan, joka vuoteen 1936 saakka oli Jyväsjärven jäällä. Kun radan aukipito oli tuulisella järvellä hankalaa ja kun kiusana olivat railot ja joskus jäälle nouseva vesi, urheilulautakunta esitti monien sille tulleiden toiveiden vuoksi luistinradan siirtämistä Jyväsjärveltä Harjulle. Harjun vesisäiliöstä vedettiin letku, ja näin kaupungin ensimmäinen maapohjainen luistirata oli harrastajien ilona.²⁷ Seurojen avustukset menivät useimmiten aivan rutiinitoimintojen tukemiseen. Tasapuolisuuteen SVUL:n ja TUL:n seurojen välillä on ilmiselvästi pyritty, ja summat ovat muodostuneet seurojen toiminnan laajuuden ja aktiivisuuden mukaan.

Määrärahat ja suunnitelmat

Ensimmäisen urheilulautakunnan käyttövara-anomus osoitettiin kaupungin rahatoimikamarille syksyllä 1926. Tällöin anottiin varoja vuodelle 1927. Rahaa tarvittiin ruohokentän lannoitukseen ja siemennykseen 1 000 mk, hyppy- ja heittopaikkojen kovettamiseen 750 mk, kevätsiivoukseen

ja puhtaanapitoon 2 500 mk. Lisäksi tarvittin kentän vartijan palkka viidelle kuukaudelle, 500 mk/kk, sekä urheilulautakunnan käyttövaroihin 3 000 mk.

Lautakunta anoi vuonna 1928 20 000 mk Harjun katsomoa varten. Tämän jälkeen anottu summa vakiintui eli lautakunta sai rahat vahtimestarin palkkaan kuudeksi kuukaudeksi vuodessa ja omat käyttövaransa. Vuoteen 1935 saakka edettiin näin rutiininomaisesti. Lautakunta teki kyllä esityksiä liikuntapaikkojen kohentamiseksi, mutta esimerkiksi suoja-aidan, ravintolan ja katsomon rakentaminen jäi käytännössä muiden lautakuntien, kuten teknisen lautakunnan toteutettavaksi. Rahat luonnollisesti ohjautuivat ohi urheilulautakunnan.

Tutulla linjalla työ jatkui vuodesta 1935 eteenpäin. Urheilulautakunnan määräraha-anomukseen lisättiin 50 000 mk uimalaitoksen rakentamiseksi. Lisäksi mainittiin, että rahaa on varattava ravintolakatoksen saamiseksi, jalkapallomaalit piti uusia, toinen keihäänheittopaikka oli välttämätön, aitaa piti korottaa, lipputanko uusia ja kentälle piti hankkia kunnollinen vesijohto. Siinä oli lautakunnan toivomuslista, ja lisäksi kaupunki aloitti jo Puistokadun kansakoulun kentän tasoittamisen²⁸. Uimalaitos kulki sitten määräraha-anomuksissa kunnes se rakennettiin, tosin vasta sotavuosien mentyä.

Talvisotavuonna palattiin vanhaan rutiiniin, eli urheilulautakunta sai välttämättömimmän: käyttövarat ja vahtimestarien palkat. Tämän jälkeen alkoikin määrärahojen nopea nousu. Urheilukentän vahtimestari oli vakinainen ja hänen palkkaansa meni 18 000 mk vuosittain. Muutama tuhat upposi aputyövoiman palkkaukseen, kentän kunnossapitoon ja luistinradan ylläpitoon. Henkilöstömenoja tuli lisäämään Koskenharjun kentän tulo kaupungin piiriin alueliitoksen jälkeen 1941.

Liikuntalautakunnan määräraha-anomuksissa oli koko ajan 100 000 mk:n varaus siirtomäärärahana uuden uimalaitoksen rakentamiseen. Yhtä suuri summa oli siirtomäärärahana varattu Harjun katsomon rakentamiseen. Kaupunki päätti ryhtyä perimään juhlia ja kilpailuja järjestäviltä seuroilta pientä vuokraa, joka oli vain 2 % kilpailujen lipputuloista ja 10 % muiden juhlien bruttotuloista.²⁹

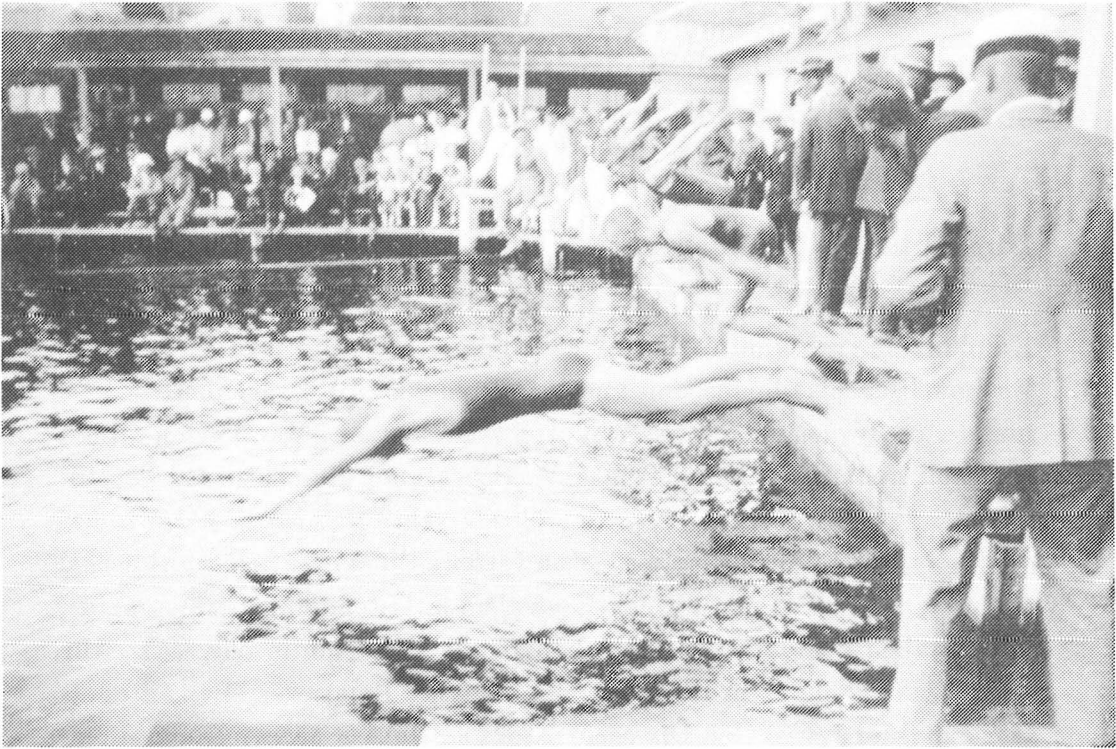
Kaupungin ylläpitämät ja tukemat urheilupaikat sotavuosiin saakka

Uimalaitokset ja uimarannat

Kaupunkihan rakennutti vuonna 1880 uimalaitoksen Jyväsjärven rantaan. Ensimmäisen maailmansodan vuosina eli vuonna 1915 rakennettiin uusi uimalaitos Jyväsjärvelle entisen oluttehtaan rantaan. Jyväskylän Uimaseura oli hankkeessa innolla mukana. Seura anoi uimalaitoksen käyttöoikeutta luvaten palkata sinne kunnollisen vahtimestarin ja kaksi uimaopettajaa, toisen miehiä, toisen naisia varten. Uima opettajien piti lisäksi toimia rannan valvojina. Jyväskylässä alkoi järjestelmällinen uimaopetus, ja opettajien piti antaa opetusta halukkaille kuusi tuntia päivässä. Alle 15-vuotiaat koululaiset saivat nauttia opetusta ilmaiseksi. Palkan opettajille maksoi Jyväskylän Uimaseura, joka sai kantaa pääsymaksun uimarannalle ja korvauksen vaatekokeista. Uimaseura järjesti kesäisin kaupunkilaisten huviksi uimanäytöksiä kooten samalla varoja uimaharrastuksen edistämiseksi.³⁰

Kaupungin asukasmäärä kasvoi 1920 ja 1930-luvun aikana lähes kolmellatuhannella hengellä. Vuonna 1940 kaupungin väkiluku oli 8 000 henkeä. Kun viemärit laskivat suoraan Jyväsjärveen, uimaharrastus oli lopullisesti vaikeuksissa 1930-luvun lopulla. Asia päätettiin korjata vuonna 1941, jolloin ryhdyttiin etsimään uimalaitoksen paikkaa Tuomiojärven tai Palokkajärven rantamilta. Parhaaksi paikaksi osoittautui Tuomiojärven Laajalahti, jonne uusi laitos päätettiin perustaa. Paikka oli sopiva pohjan muodostuksen ja hiekkarannan helpon kunnostamisen vuoksi. Sota-ajan vuoksi hankkeita oli lykättävä.³¹

Uimalaitos oli seurojen käytössä, lähinnä Jyväskylän Uimaseura toimi siellä aktiivisesti. Uimalaitoksella järjestettiin uintikilpailuja ja -näytöksiä. Uimaopetusta jatkettiin edelleen. Vuonna 1937 messuviikolla katsomo oli ollut täynnä.³² Uimataidon opettaminen lisääntyi sotavuosiin saakka.

Jyväskylän kolmas uimalaitos rakennettiin vuonna 1915 entisen olutteen rantaan, nykyisen Mattilanniemen ja Vaasankadun väliselle rantakaistaleelle. Tämä uimalaitos oli moderni verrattuna aikaisempiin, sillä siinä oli kilparadat ja hyppytorni. Kuva uimakilpailuista vuodelta 1919. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

Vuonna 1941 asekuntoiset miehet lähtivät jälleen rintamalle. Uimalaitoksen toiminta oli loppua kokonaan, ja urheilulautakunta otti huolekseen uimataidon ylläpidon. Uimalaitokselle hankittiin vahtimestari ja uimaopettaja, joten toiminta jatkui sota-ajasta huolimatta.³³

Alkusysäys uusille linjoille uimalaitoksen rakentamiseksi oli tehty jo vuonna 1927, jolloin urheilulautakunta ehdotti rahatoimikamarille uimalaitoksen perustamista Tuomiojärvelle. Asia jäi unholaan. Uudelleen asiaa päästiin pohtimaan käytännön tasolla vuonna 1941, kun Kortesuon kartanon omistaja, maisteri W. Schildt ilmoitti lahjoittavansa hehtaarin suuruisen alueen kaupungille silloisen hyppyrimäen kohdalta Tuomiojärven rannalta. Kaupunki ilmoitti ottavansa lahjan vastaan, mutta totesi samal-

la, että asiaan on palattava vasta sodan päätyttyä. Vuonna 1943 vanha Jyväsjärven uimalaitos sai purkutuomion.³⁴

Uinnin opetus loi pohjan kokonaan uudennlaiselle ”uintiharrastukselle”. Enää polskuttelu uimahuoneen altaassa ei riittänyt, sillä kolmekymmenluvulla oli syntynyt uusi uimarantakulttuuri. Jyväskylän kaupunki ei ennättänyt paljonkaan maailman muodin mukaan ennen useaan otteeseen mainittuja sotavuosia. Halssilan uimarantaa kaupunki kunnosti jo 1930-luvulla, samoin Köhniön uintipaikkaa Haapamäen radanvarressa. Vasta sodan mentyä pyrittiin jokaiselle kaupunginosalle etsimään oma uimaranta.

Verrattuna vaikkapa Kuopioon tai Mikkeliin, Jyväskylän uintiolot olivat alkeelliset. Vielä suuremmaksi ero kasvaa, jos verrataan Jyväskylää vanhoihin kylpyläkaupunkeihin kuten Lappeenrantaan ja Savonlinnaan.

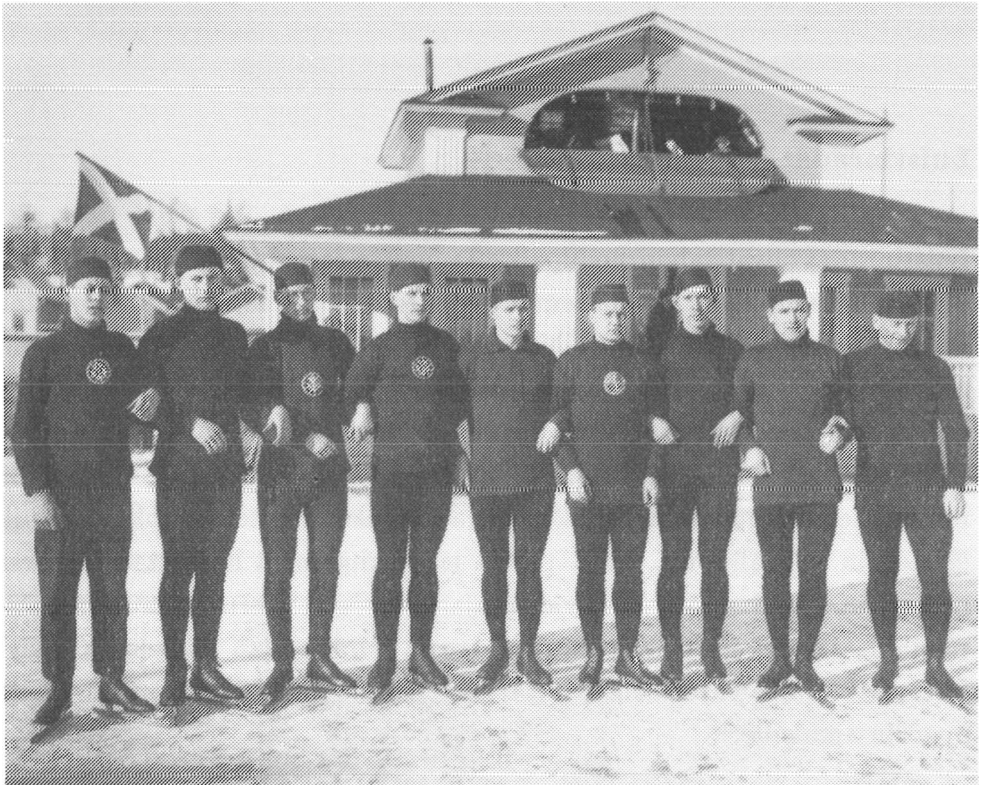
Luistinradat

Luistinradat olivat talviurheilupaikkoja, mutta samalla ne ovat olleet nousevan nuorison kohtaamis- ja seurustelupaikkoja. Jyväsjärven luistinradan puhtaanapidosta huolehtivat lähinnä seurat, jopa Suojeluskunta muutamina vuosina. Harjun luistinradasta alkoi huolehtia kaupunki. Vakinaisina vahtimestareina aloittivat N. Noronen ja Jaakko Reiju. Luistinradan käyttö oli alun alkaen maksullista. Aikuiset saivat maksaa luistelulystistä 40 mk vuodessa, oppikoululaiset 25 mk ja kansakoululaiset 15 mk. Kouluille jaettiin vapaalippuja, ja jääpalloa ja pikaluistelua harrastavat seurat maksoivat 15 mk vuodessa harjoitusajan käytöstä. Kertamaksutkin määrättiin. Aikuiset maksoivat 3 mk ja lapset 1 mk:n illan luistelusta. Käytettävissä ei ole yhtenäisiä käyttäjätietoja, mutta kausilipuista n. 5 % myytiin aikuisille.³⁵

Palokunta ryhtyi huolehtimaan radan jäädytyksestä. Harjulle tuli hyvä valaistus ja vuonna 1937 hankittiin luistinradalle ilmoitustaulut ”soittoa luistinradalla tänään” -ilmoituksille. Portilla oli lämmitettävä koppi luistinten ja kenkien vaihtoa varten. Gramofonin ja äänilevyn aika-

kausi oli jo kiivaassa nousussa. Vuodesta 1938 lähtien soittoillat olivat sunnuntaisin ja keskiviikkoisin. Kaiutinlaitteet vuokrasi sähköliike Valo-Voima.³⁶ Luistinrata avattiin yleensä joulukuun aikana. Kaupunki — eli urheilulautakunta — järjesti Harjulle laskiaishuvit ja velvoitti vahtimestarit järjestämään ”rusetti-iltoja”. Uudenvuodenpäivänä ja laskiaisena urheilulautakunta järjesti Harjulla roihuillat. Luistinrata palveli talvisin kaupunkilaisia ”sportin” alkuperäisessä muodossa eli keho sai liikuntaa ja mieli virkistystä.

Kenttää käyttivät luonnollisesti myös urheilijat. Sunnuntaiaamuna ja tiistai- sekä torstai-iltaisin Harjulle tulivat jääpalloilijat. Pikaluistelijoille urheilulautakunta teetätti oman radan, jotta pikaluisteluharrastus saataisiin kaupungissa käynnistetyksi. Luistinrata oli ainoa taloudellisesti tuot-

Jyväskylän luistinrata. Talviurheiluseuran paviljongin edustalla joukko kilpaluistelijoita 1920-luvulla. 4:s vasemmalta kauden paras luistelija, Tarmo Takala. Jyväskylälläkin oli säännöllisesti soittoiltoja. Paviljongin yläkerran tila oli soittoikuntaa varten. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

toisa kohde. Vuodelta 1941 on lipputulot ja käyttäjäryhmät selvitetty. Aikuisille kausilippuja eli ”merkkejä” oli myyty 37 kpl, nuorille 348 ja lapsille 324 kpl, yhteensä 709 kausilippua. Tuotto oli yhteensä runsaat 16 000 mk ja kun kertamaksuista kertyi yli 10 000 mk, luistinradan tuotto oli 26 600 eli hieman enemmän, minkä kaupunginhallitus myönsi seuroille avustuksina.³⁷

Ladut ja hyppyrimäet

Latujen kunnostuksesta huolehtivat urheiluseurat. Latu-urat vedettiin yleensä kilpailuja varten. Muu latuverkosto syntyi spontaanisti hiihtoa harrastavien yhteistyönä. Mäenlasku alkoi aluksi Harjun ja Taulumäen kupeisiin puuhatuissa pikkutönoissä. Talviurheiluseura rakensi 1920-luvun alussa Taulumäelle pienen suksimäen, jotta seuran jäsenet ja jyväs-kyläläiset yleensä voisivat tutustua uuteen, taitoa ja rohkeutta vaativaan lajiin. Vuonna 1929 Jyväskylän Kisatovereihin yhtynyt Talviurheiluseura jatkoi uuden seuran suojissa erityisesti talviurheiluharrastuksen kehittämistä. Mäki oli JKT:n omistuksessa.

Taulumäen hyppyrimäkeä tarjottiin kaupungin hallintaan, koska kaikki kaupunkilaiset saivat käyttää sitä vapaasti. Asia raukesi, mutta mäen kunnossapito vaati kuitenkin varoja jatkuvasti, ja vuonna 1934 urheilulautakunta myönsi 3 000 mk hiihtomäen kunnostukseen ”mikäli summa käytetään työpalkkoihin ja työssä käytetään vain kaupunkikunnan työtömiä”. Välillisesti urheilulautakunta joutui pitämään silmällä myös kaupungin työllisyysasioita, olihan paha lamakausi vasta hellittämässä otetaan.

Hyppyrimäki alkoi kuitenkin käydä jo miltei vaaralliseksi, ja kaupunki anoikin vuonna 1935 kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöltä 110 000 mk hiihtomäen kunnostamiseen.³⁸ Korjaussuunnitelma johti uuden mäen rakentamiseen. Rakennusmestari Martti Niemi ja mäkien erikoistuntija Armas Palomaa suunnittelivat uuden mäen. Sen puurakenteen korkein

Tulumäelle rakennettiin 1930-luvun puolivälissä kunnollinen hyppymäki pienten tönöjen tilalle. Mäki purettiin 1960-luvulla, kun uusi hiihtokeskus alkoi kasvaa Laajavuoreen. Mäki komeimmillaan sotien jälkeen. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

kohta oli 61 metriä Tuomiojärven pintaa ylempänä ja mäki suunniteltiin noin 50 m:n hyppyjä silmällä pitäen. Alastulorinteestä siirrettiin maata katsojapaikoiksi.³⁹ Tämän mäen alastulorinne kaivantoinen on vielä nähtävissä Tuomiojärven uimarannan läheisyydessä. Kaupunki oli saanut hyppymäkensä ja uuden lajin harrastajat pääsivät harjoittelemaan kotikaupungin hyppymäessä.

Mäen viereen päätettiin vuonna 1938 rakentaa pienempi harjoitusmäki, jonka rakentamiseen kaupunkikin urheilulautakunnan suosituksesta osallistui. Kaupungin avustuksen ehdon mukaisesti kaikkien kaupunkilais-

ten piti saada käyttää mäkeä. Mäkiharrastus tuotti hyvän tuloksen. Jyväskylässä oli aikoinaan maan mäkihuippuja Paavo Vierto ja Niilo Toppila. Vierto voitti Cortinan MM-kisoissa vuonna 1941 ensimmäisenä suomalaisena maailmanmestaruuden. Sodan synkkä varjo heijastui urheiluunkin, sillä kummankin mäki kotkan osaksi tuli sankarikuolema jatkosodan aikana.⁴⁰

Kaupungin urheiluelämä oli ollut oman rahoituksen varassa. Valta-kunnan urheiluasioita ryhdyttiin kohentamaan uusin keinoin, kun vuonna 1940 perustettu Oy Tippaustoimisto Ab ryhtyi myöntämään varoja urheilutoimintaan. Vuonna 1941 JKT pyysi lausuntoa urheilulautakunnalta anoessaan veikkausvoittovaroja hiihtomäen korjauksia varten. Lautakunta luonnollisesti puolsi anomusta.⁴¹

Valtio suhtautui urheiluun jo varsin myönteisesti näinä vuosina ja antoi vuosittain avustusta liitoille, jotka ohjasivat varoja urheilutoiminnan kehittämiseen. Tippaustoimisto eli nykyinen Veikkaustoimisto tuli rahapulaan avuksi. Ennen sodan päättymistä vain Päijänne Melojat ja edellä mainittu JKT anoivat toimistolta avustuksia. Tämä rahavirta aukesi kuitenkin vasta sodan loputtua, kun veikkausvaroja ryhdyttiin osoittamaan urheiluun ja liikuntaan.

Pallokentät

Palloilua harrastettiin Jyväskylässä innokkaasti. Jalkapallo ja pesäpallo olivat kesäisin suosittuja lajeja. Kaupunki tuki palloiluharrastusta lähinnä avustamalla seuroja. Kentät oli kuitenkin saatava kuntoon. Jalkapallon harrastajat pääsivät Harjulle, samoin pesäpalloilijat, mutta 1930-luvulla palloilupaikoista alkoi olla jo pulaa. Kaupunki anoi ensimmäisen kerran valtion varoja seminaarin kentän kunnostamiseen. Valtuusto lähetti anomuksen vuonna 1934 valtioneuvostoon ja asian saattelemiseksi lähti lehtori J. M. Mikkola neuvottelemaan asiasta. Rahaa anottiin kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöltä ja vankkana perusteluna oli kaupungin korkea työttömyys. Kenttä piti rakennettaman hätäaputyönä. Hanke kuitenkin raukesi ja seminaarin kenttä sai jäädä entiseen kuntoon.

Kenttätilanne helpottui, kun Puistokoulun kenttä saatiin erityisesti palloilijoiden käyttöön 1930-luvulla. Tässä pelataan pitkäapalloa vuonna 1921. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

Lutakkoon oli raivattu kenttä jo 1800-luvun lopulla. Urheilulautakunnan ei tarvinnut huolehtia pääasiassa Schaumanin tehtaan ylläpitämästä kentästä. Lautakunta kuitenkin jakoi kentän harjoitusvuorot. Lutakon kentällä pelattiin lähinnä pallopelejä. Työpäivän päätyttyä urheilun harrastajat ilmaantuivat Lutakkoon lempilajiensa pariin. Maanantaisin klo 17-19 kentällä pelasivat Faneeritehtaan Urheilijat, tämän jälkeen tulivat kiriläiset. Tiistaisin pääsivät kentälle Jyväskylän Weikot ja heidän jälkeensä suojeluskunta. Weikkojen naiset olivat varanneet vuoron torstaisin ja loppuviikosta toistui kentällä alkuviikon vuoro-ohjelma. Vuodesta 1937 alkaen Faneeritehtaan Urheilijat varasivat tiistain ja torstain käyttöönsä, muulloin kenttä oli kaikille vapaasti käytettävissä.⁴² Puistokoulun kenttä kunnostettiin pallokentäksi 1930-luvulla. Kentällä voitiin pelata myös jalkapalloa, mutta pääasiassa se oli pesäpalloilijoiden käytössä.

Harjun kentästä kehittyi vähitellen jyväskyläläisen urheilun keskuspaikka. Kuvassa TUL:n voimistelujuhlat 1920-luvun lopulta. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

Työn tulokset

Harrastuksen ilo veti väkeä luistinradoille ja hiihtoladoille. Sisätiloissa harrastettiin painia, nyrkkeilyä, voimistelua ja muita lajeja, joilla oli omat harrastajapiirinsä. Seuroilla ei ollut varoja rakentaa sisäurheilutiloja, joten kaupungin auttava käsi oli tarpeen. Kaupunginkaan rahat eivät riittäneet sisätilojen rakentamiseen vain urheilukäyttöä varten. Koulujen voimistelusaleissa jyväskyläläiset saivat harjoitella mahdollisuuksien mukaan. Kansakoulujen, oppikoulujen ja Kasvatusopillisen korkeakoulun saleista löytyi apu pahimpaan hätään. Muutos parempaan alkoi 1950-luvun

alussa.

Kunnallinen urheiluneuvonta alkoi uimaopetuksena, johon urheilulautakunta myönsi varoja Jyväskylän Uimaseuralle, joka hoiti käytännön toiminnan. Sota-aikana kaupunki palkkasi kunnallisen uintiopettajan. Oppilaita oli muutamia kymmeniä, kunnes 1950-luvun alussa alkoi uusi vaihe, jolloin uintiopetusta annettiin jopa viidelle sadalle halukkaalle. Yleisurheilupalmentaja ja jalkapallo-ohjaaja aloittivat työnsä 1940-luvun lopulla.

Suomi ja Ruotsi ajautuivat ankaraan urheilukiistaan Paavo Nurmen ammattilaissyötösten takia 1930-luvulla, mikä katkaisi jopa maaotteluyhteydet. Sodan mentyä Suomen oli avattava yhteydet länteen. Ohjelmaa toteutettiin maan virallisen politiikan tasolla, mutta vaikutukset heijastuivat kaupunkiin ja kuntiin saakka. Ensimmäisen kerran Jyväskylästä lähetettiin Eskilstunan ”kummikaupunkiin” urheilujoukkue vuonna 1945. Kaupunki myönsi matkaan 30 000 mk sen ajan rahaa. Matkaan lähti kaupungin virallinen edustaja ja lähes kolmekymmenpäinen urheilijajoukko JKU:sta, Kisa-Tovereista, Tovereista ja Weikoista. Jyväskyläläinen urheilu sai näin uuden tärkeän kulttuuritehtävän.

Urheilulautakunnan ohjesääntö määräsi lautakunnan tehtävät. Rahan niukkuus esti suurimpien pyrkimysten nopean toteutumisen. Tosin suunnitelmatkin olivat ajan tarpeiden mukaiset: urheilukenttiä, luistinrata, välineitä, uimarantoja. Urheilulautakunta suuntasi toiminnan ensin varsinaisten urheilupaikkojen kunnostamiseen ja vasta myöhemmin alkoivat muut, erityisesti lasten, liikuntaharrastukset saada tukea. Mikäli seurataan vain urheilulautakunnan arkistoa, tulee kaupungin urheilukuvasta liian suppea. Vilkas seuratoiminta peilautuu tähän aineistoon ainoastaan avustusanomuksina, vaikka juuri seuratoiminta oli kaupunkilaisten urheilun innostajana. Valtion tuki oli vielä vähäistä, joten kaupungin ja lautakunnan piti toimia niukkojen varojen puitteissa. Tässä on tehtävän luonteen vuoksi jätetty kokonaan käsittelemättä se erittäin laaja ja merkityksenkäs urheilutoiminta, jota harrastettiin suojeluskunnissa ja jota kaupunki eri tavoin tuki.

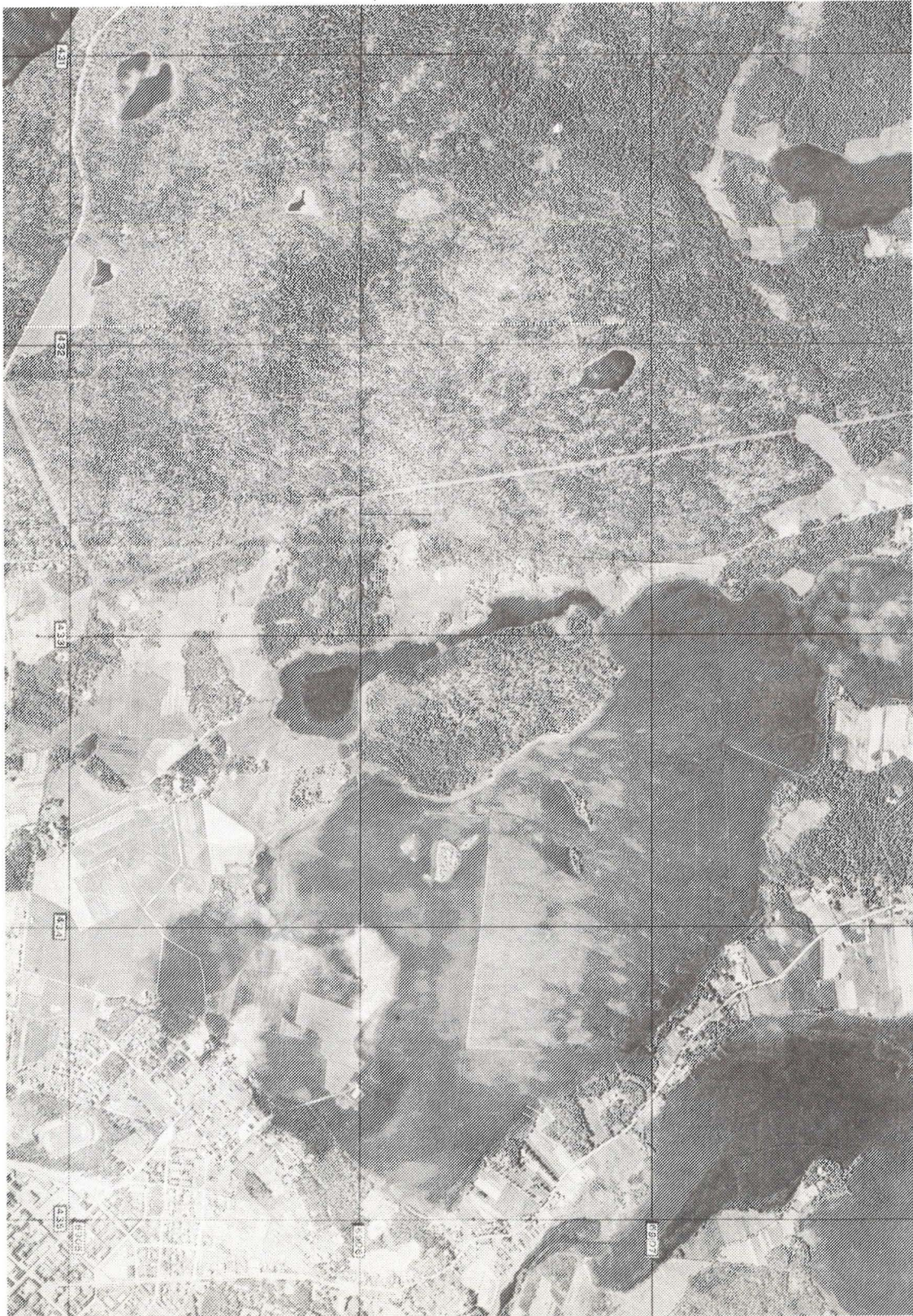
Sivun 7 kuvat: Keski-Suomen Museon kuva-arkisto ja Pekka Kärkkäinen.

Vuonna 1949 otetuissa ilmakuvissa (sivut 50, 51) näkyy Jyväskylän keskustan kaikki keskeiset urheilupaikat, Harju, Hippos, vanha kalteva kenttäkin Normaalilyseon vieressä sekä Koskenharjun kenttä Tourujoen vieressä ja Taulumäen hyppyrimäki Tuomiojärven rannassa. Kaupunki rajoittui 1940-luvulla nykyiseen keskustaan. Laajavuori oli täysin koskematon metsäaluetta vielä 1960-luvulla. Jyväskylän kaupungin mittaus- ja kuva-arkisto.

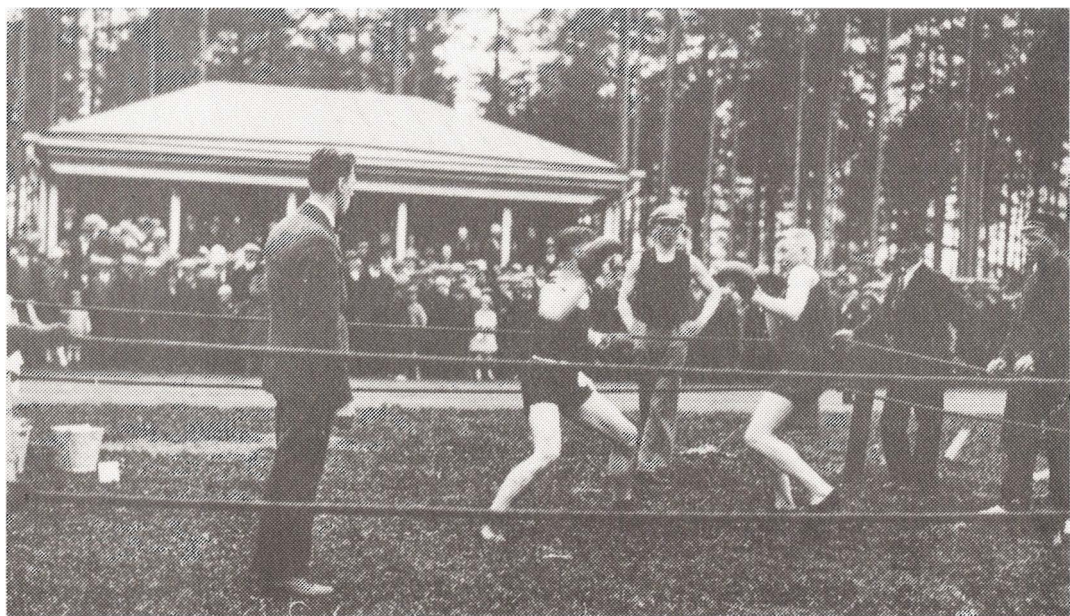
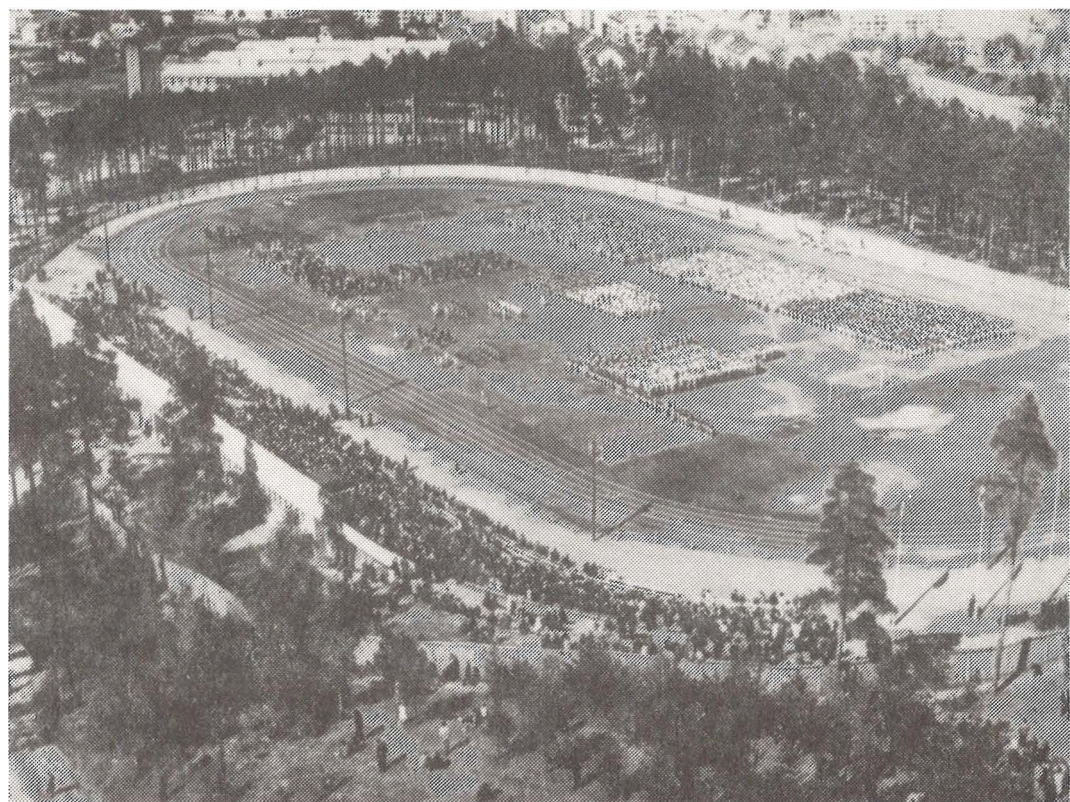
Vuodelta 1969 ilmakuvassa (sivu 70) näkyy vielä vanha, kalteva kenttä Normaalilyseon vieressä, mutta Voionmaankadun alkupään mutka tuli juuri sen päälle. Hippoksella on jo pesäpallokatsomo ja liikuntatieteellisen tiedekunnan rakennus on valmistumassa. Jyväskylän Kaupungin mittaus- ja kuva-arkisto. Sivun 87 kuva on myös vuodelta 1969. Kuvan omistaa Liikuntatoimisto.

Sivu 101. Jyväskylä on saanut nykyiset piirteensä 1970- ja 1980 -luvuilla. Kaupunki on laajentunut ympäristöönsä. Hippoksen alue on muuttunut merkittävästi juuri tuona aikana. Vanhan raviradan piirteet ovat hävinneet kokonaan, tilalle on tullut uusia liikuntahalleja ja -kenttiä. Jyväskylän kaupungin mittaus- ja kuva-arkisto.

Toivo Nygård

Liikunnan uudet haasteet ja virikkeet

Vaikka talvisota kesti vähän aikaa, se oli ainutkertainen poliittinen shokki. Puolustusvalmiuden takaamiseksi mobilisoitiin jyvaskyläläinenkin yhteiskunta, ja muut tarpeet sysättiin syrjään taikka niitä tarkasteltiin maanpuolustuksen vaatimusten kannalta. Niinpä talvisota katkaisi pahasti koko Suomen urheilutoiminnan. Jatkosodan syttyminen kesäkuussa 1941 ei enää ollut samanlainen järkytys, koska siihen menemistä edelsi ylimmän poliittisen ja sotilaallisen johdon tietoinen toiminta.¹

Toisaalta suurin osa sota-ajasta oli asemasotaa, joten rintaman takainen elämä ei paljonkaan poikennut normaalista olost. Vaikeuksia aiheuttivat kuitenkin tarvikkeiden puute ja varantojen niukkuus. Kun satoja tuhansia miehiä oli sodassa, alettiin harrastaa rintamaurheilua, jossa perinnäisten suomalaisten urheilulajien merkitys oli suuri. Niiden ajateltiin parantavan fyysistä kuntoa ja siten palvelevan puolustusvalmiutta. Nuoriso jatkoi urheilemista suojeluskuunnissa. Voimistelunopettajat puolestaan halusivat lisätä koulujen liikuntatunteja. Heidän mielestään raittiiden ja terveiden elämäntapojen istuttaminen nuorisoon vaikutti ratkaisevasti koko kansan olemassa oloon. Kesäkuussa 1941 opetusministeriö vahvistikin uudet valtion oppikoulujen oppiennätykset, joissa voimistelun, urheilun ja terveysopin tuntimääriä lisättiin. Aseharjoitusten aloittamistakin suunniteltiin opetusministeriössä. Kiivaimmillaan maanpuolustuksen opetuksesta käyty keskustelu oli vuosina 1942-1943, mutta kesän ja syksyn 1944 sotilaallispoliittiset tapahtumat muuttivat tilanteen ja palauttivat liikunnan opetuksen normaaleihin uomiin.²

Lauri "Tahko" Pihkala lähdössä. Jyväskylän Hiihtoseuran kilpailut Taulumäellä tammikuussa 1946. Lähettäjinä seuran sihteeri, varatuomari Unto Soini, puheenjohtaja, suksitehtailija Julius Uusitupa ja varapuheenjohtaja, agronomi Mauno Pohjonen. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

Rauhan palattua perinteinen harrastus- ja kilpailutoiminta aloitettiin uudelleen. Uusien huippu-urheilumaiden voima koettiin jo Lontoon (1948) ja Helsingin (1952) olympialaisissa. Suomalaisten menestys Helsingissä ei vastannut odotuksia, vaikka saavutukset nykyajan voittoihin verraten olivat melkoiset. Unelmien ja todellisuuden ristiriita provosoi keskustelun siitä, miksi ei menestytty yhtä hyvin kuin ennen, vaikka rahaa käytettiin enemmän. Keskustelu kärjistettiin probleemaksi: kannattiko uhrata miljoonia yhtä huippua varten vai tukea samalla rahalla satojen, jopa tuhansien liikuntaharrastusta. Vaikka osin vasemmiston voimistumisen myötä kaupunkien liikuntapolitiikka sai uusia muotoja, suuren yleisön lempilap- sellalla huippu-urheilulla oli niin vahva sija suomalaisessa yhteiskunnassa, että sen tarpeet oli otettava jatkuvasti huomioon.

Jyväskylässäkin kuvatonlainen ristiriita tuotti osaltaan huippu-urheilun tähtihetkiä, mutta loi samalla mahdollisuudet massaliikunnan harjoittamiseen. Liikunnasta kiinnostuneet tuntuivat tajunneen, ettei ilman laajaa harrastuspohjaa synny huippuja, mutta ettei liikunta toisaalta jaksa pelkästään itseisarvona kovinkaan kauan kiinnostaa ihmisiä. Melko avara asennoitumiseen saattoi vaikuttaa samojen ihmisten toimiminen ensin kilpaurheilun harrastajina ja sitten päättäjinä urheilulle myönnettävistä rahoista.

Keskustelu, joka käynnistyi lähinnä 1950-luvulla, jatkui voimakkaana seuraavalla vuosikymmenellä. Kuumien jakso ajoittuu kausiin, jolloin Suomen menestyminen yleisurheilun kansainvälisissä kilpailuissa oli varsin vaatimatonta. Toisaalta 1970-luvun hyvät olympiasaavutukset kätki-vät epäilyt kilpaurheilun mielekkyydestä. Myös kunto- ja massaliikunnan

Kansanhihtosuorituksia kirjataan Laajavuorella Jyväskylän Hiihtoseuran hiihtomajan vierellä 1960-luvulla. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

Voimistelunopettaja Miettinen opettaa pujottelua Laajavuorella 1960-luvun alussa. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

kannattajat olivat edellisillä vuosikymmenillä saaneet äänensä hyvin kuuluviin. Keskustelu urheilun ja liikunnan luonteesta liittyi paljolti yhteiskuntaelämän yleiseen demokratisoitumiseen ja sosiaalivaltion rakentamiseen.

Hyvinvointivaltio edellytti sosiaalipolitiikan, kulttuurin ja liikunnan tuomista jokaisen kansalaisen ulottuville. Valtion tuen varassa edistyi myös liikunnan ja urheilun tutkiminen ja valmennustaito ripeästi. Tämä puolestaan paransi huippu-urheilunkin edellytyksiä. Jo 1960-luvun lopulla sovittiin, että liikuntakulttuurin osia ovat huippu-urheilu, muu kilpaurheilu, liikuntakasvatus ja kuntoliikunta. Jokaista osa-aluetta oli yhteiskunnan tuettava. Myös liikuntatieteellinen tutkimus liitettiin tuen piiriin.³

Välirauhan aikana oli perustettu veikkaustoimisto, jonka jakamien voit-

tavarojen turvin voitiin tehostaa harjoitusta ja valmennusta. Kaupunkien urheilulautakunnat saattoivat veikkausvoittovaroilla toteuttaa monet varsin suurisuuntaiset hankkeet. Varat jaettiin aluksi kokonaan liikuntakasvatuksen ja urheilun hyväksi. Asetusta muuttamalla urheilun osuus vähennettiin 1953 70 %:ksi ja 1956 60 %:ksi, 1968 50 %:ksi ja 1972 45 %:ksi. Vuonna 1980 osuus putosi 40 %:ksi ja on laskenut edelleen.

Veikkausvoittovarojen suuren kasvun vuoksi valtion liikuntakulttuurille uhraama rahamäärä kasvoi kuitenkin koko ajan. Tämä mahdollisti kenttien, uima- ja jäähallien sekä monitoimitilojen rakentamisen, mikä on ollut keskeinen osa kuntien sotien jälkeistä liikuntapolitiikka. Sosiaali- ja kulttuurityön palvelusten järjestämisen lisäksi missään kunnassa ei olisi riittänyt varoja niin laajaan liikuntapaikkojen rakentamiseen, vaikka se kytkeytyi jo varhain kaupunkien työllisyyspolitiikkaan. Oletettavasti viimeksi mainittu näkökohta sai vasemmiston entistä myönteisemmäksi rakennushankkeita kohtaan ainakin 1940- ja 1950-luvuilla. 1970- ja 1980-luvuilla erimielisyydet koskivat enää lähinnä rakentamisen aikatauluja ja hankkeiden tärkeysjärjestystä.

Liikunnan tieteellisestä tutkimuksesta vastasi 1950-luvulle saakka lähinnä Helsingin yliopiston voimistelulaitos. Myös Työterveyslaitos Helsingissä ja Turun yliopiston urheilututkimusasema aloittivat toimintansa samalla vuosikymmenellä. Viimeksi mainittujen laitosten tutkimus kohdistui lähinnä fysiologiaan ja urheilulääketieteeseen. Liikunnan käyttäytymis- ja yhteiskuntatieteelliseen puoleen alettiin kiinnittää huomiota Jyväskylän kasvatusopillisessa korkeakoulussa jo 1950-luvun lopussa. Korkeakoulun yhteyteen perustettiin 1963 liikuntakasvatuksen opintosuunta, joka korkeakoulun muuttuessa yliopistoksi laajeni liikuntatieteelliseksi tiedekunnaksi. Vuonna 1970 aloitti toimintansa myös Liikunnan ja Kansanterveyden Edistämissäätiön tutkimuslaitos ja vuonna 1975 Urheilu- ja Kuntotutkimusasema.

Ennen sotia valtiovallan liikuntaharrastukseen kohdistuneet toimenpiteet olivat hyvin sattumanvaraisia, jopa ristiriitaisia. Veikkausvoittovarojen jakaminen edellytti pitkäjänteistä suunnittelua sekä kunnilta että valtiolta. Vielä sotia edeltävinä vuosikymmeninä valtion liikuntapolitiikan tavoitteena oli kilpa- ja huippu-urheilun edistäminen Suomen kansainvä-

Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun liikuntakasvatuksen opintosuunnan opiskelijoita käytännön harjoituksissa vuonna 1963. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

lisen edustusurheilun turvaamiseksi.

Kilpaurheilua suosivaa määrärahojen jakoa vastaan kohdistui 1950-luvulla voimakas kritiikki. Kritikoijat vaativat liikunnan rahoituksen järjestelmällistä suunnittelua ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden huomioon ottamista. Kritiikin tuloksena liikuntakulttuurin tieteellisen tutkimuksen tuki lisääntyi ja tärkeimmiksi rakennuskohteiksi tulivat ns. suurta yleisöäkin palvelevat laitokset.⁴

Lisääntyvät tehtävät paisuttivat valtion urheiluhallintoa. Vuonna 1966 opetusministeriöön perustettiin urheilu- ja nuorisotoimisto, ja vuonna 1973 se muuttui osastoksi. Seuraavana vuonna lakkautettiin valtion urheilulautakunta, joka vuodesta 1920 oli vastannut urheiluhallinnon linjoista. Sen tehtävät asiantuntijaelimenä peri valtion urheiluneuvosto. Läänien urheilulautakunnat syntyivät jo 1950-luvulla, joskin niiden toiminta tuli

lakisääteiseksi vasta 1975.⁵

Eduskunta hyväksyi 1979 seuraavana vuonna voimaan tulleen liikuntalain. Sen mukaan yleisten edellytysten luominen liikuntatoiminnalle on ensi sijassa valtion ja kuntien tehtävä. Liikuntajärjestöt vastasivat toiminnan järjestämisestä. Valtio myönsi niille sekä kunnille varoistaan avustuksia. Lain tarkoittamia liikuntajärjestöjä olivat lähinnä Suomen urheilun keskusorganisaatiot: CIF (ruotsinkielisten järjestö), SPL (Suomen Palloliitto), SVUL ja TUL. Toiminta-avustusten lisäksi kunnat tai muut urheilusta huolehtivat yhteisöt saattoivat saada valtiolta avustusta tai halpakorkoista lainaa liikuntapaikkojen rakentamiseen.

Kaupungin kasvu ja väestön rakenteellinen muutos asettivat Jyväskylän liikuntatoiminnalle vaatimuksensa. Ennen talvisotaa kaupungissa oli vähän yli 8 000 henkeä. Vuoden 1941 aluemuutosten seurauksena asukasluku kolminkertaistui, ja 1960-luvulle ehdittäessä pikkukaupungista oli tullut puolisensataatuhatta asukasta käsittävä teollisuus-, palvelu- ja koulutuskeskus. Kun ympäristön alueita teollisuuslaitoksineen vuonna 1941 liitettiin kaupunkiin, teollisuustyöväestöstä tuli Jyväskylän suurin ammattiryhmä. Yli puolet kaupunkilaisista kuului 1950 teollisuustyöväkeen. Kehitys muutti poliittisia voimasuhteita myös niissä elimissä, jotka vastasivat liikunnasta. Kaupunkiin perustetut koulut ja uudet jatko-opiskelulaitokset säilyttivät kuitenkin Jyväskylän vanhan koulukaupunkiluonteen. Työväestö oli järjestöineen alusta saakka vaatinut massaliikunnan edellytysten parantamista. Oppilaitokset ja ennen kaikkea urheiluseurat tähdensivät kilpaurheilun merkitystä.

Jo 1950-luvun lopulla teollisuuden merkitys työnantajana alkoi vähetä. Kaupan palveluksessa olevat ja palvelusammatteihin kuuluvat ryhmät sekä yhteiskunnan perinnäinen keskikerros vahvistuivat. Hallinnon kehittyminen, automaation lisääntyminen ja koulutustason kohoaminen saivat aikaan Jyväskylässäkin rakennemuutoksen. Ammatissa toimivista henkilöistä 44 % sai 1960 elatuksensa kaupasta ja erilaisista palveluista. Teollisuuden osuus vastaavasti laski. Vuonna 1960 ammatissa toimivista noin 3 % oli työnantajia, vähän yli 4 % yksityisyrittäjiä, noin 37 % eriasteisia johtajia ja toimihenkilöitä, 55 % työntekijöitä ja vajaa 1 % avustavia perheenjäseniä.⁶

Jyväskylässä oli vuoden 1981 lopussa yhteensä 64 455 henkikirjoitettua asukasta. Työikäisten, ns. elättävien ikäluokkien osuus koko väestöstä oli varsin korkea juuri 1950- ja 1960-luvuilla. Liikunnan harrastajien potentiaalinen määrä mutta samalla myös kaupungin verotulot olivat suuret. Seuraavina vuosikymmeninä koulutuksen pidennyttyä elätettävien ja elättävien ikäryhmien osuus muuttui viimeksi mainitulle ryhmälle epäedullisemmaksi. Vuoden 1981 lopussa kaupungin väestöstä 63 % kuului ikäluokkaan 20-64 vuotta, ja lähes 30 % luokkaan 0-19 vuotta.

Sellaiset triviaalit tekijät kuin rakennustoiminta ja työllisyyspolitiikka säätelivät paljolti sitä, minkä aikataulun mukaan liikunnan tarvitsemia tiloja ja paikkoja rakennettiin. Suurten rakennusprojektien avulla kaupunki saattoi tasata työllisyyden huippuja ja laaksoja. Kun sodan jälkeen asunnoista oli huutava pula, ei urheilutilojen rakentamisella tarvinnut hoitaa työllisyysongelmia.⁷ Sotien jälkeen luotiin Jyväskylään kokonaisia uusia kaupunginosia. Kaupungin fyysinen laajeneminen vaikutti siihen, että kenttiä ja harrastuspaikkoja tarvittiin enemmän. Keltinmäki, Kortepohja, Kangasvuori, Kangaslampi, Lohikoski ja Kypärämäki kasvoivat vuoteen 1981 4000-6000 asukkaan kaupunginosiksi, ja uusimmiksi kasvukeskuksiksi kehittyivät Kuokkala ja Keljonkangas ja Myllyjärvi.

Kaupunginvaltuuston, hallituksen ja eri lautakuntien poliittinen koostumus vaikutti tietenkin ratkaisuihin. Jo ensimmäisten sodanjälkeisten kunnallisvaalien (1945) jälkeen valtuuston kokoonpano muuttui täysin. Porvarienemmistöstä siirryttiin selvään vasemmistohegemoniaan, minkä aiheuttivat mainittujen alueliitosten tuoma teollisuusväestön lisäys sekä kommunistien paluu julkiseen poliittiseen elämään. Valtuusto säilyi vasemmistoenemmistöisenä kolmella seuraavallakin vuosikymmenellä.

Kokoomuksella oli kuitenkin niin vahva asema valtuustossa, että tyyppilliseksi tuli sen ja vasemmistopuolueista suurimman sosialidemokraattisen puolueen yhteistyö. Kaupungin väestörakenteen muutokset heijastuivat voimakkaana valtuutettujenkin taustaan. Työväestön osuus valtuuteista kaksinkertaistui vuosina 1946-1964, myös virkamiesten ja vapaan ammatin harjoittajien osuus nousi selvästi. Työväestöä edustaneet puolueet saivat määräävän aseman kaupungin ylimmässä johdossa sekä eri hallintoelinten luottamushenkilöstössä.⁸

Virvokkeiden tarjoilua hiihtokilpailuissa Tuomiojärven rannalla vuonna 1958. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

Kaupungin hallinto laajeni, ja se vaikutti myös liikuntalautakunnan toimintaan. Hieman yli kahdessakymmenessä vuodessa (1940-1962) Jyväskylään perustettiin 424 uutta vakinaista ja 20 tilapäistä virkaa. Kuitenkin vasta kolmella seuraavalla vuosikymmenellä virkakoneisto todella kasvoi. Kaupungin palveluksessa oli 1969 yli tuhat viranhaltijaa ja saman verran työsuhhteessa olevia.

Liikuntatoimen kannalta asiaan liittyi myös varjopuolia. Yleisen kunnallishallinnon virkamiehet, oikeus- ja järjestystoimen palveluksessa olevat, terveydenhoidon henkilökunta, sosiaalialan työntekijät sekä opetus- ja sivistystoimen edustajat olivat niin itsestään selvästi tärkeitä lähes jokaiselle kaupunkilaiselle, että niiden rinnalla liikuntaohjaajan tai kenttävahtimestarin toimi saattoi innokkaastakin liikunnan ystävältä tuntua toisarvoiselta.

Liikuntahallinnon peruseritteet

Urheilu- ja ulkoilulautakunnan organisatorinen kehitys

Jyväskylän nopean kehityksen vuoksi urheilulautakunnan vuodelta 1925 peräisin ollut ohjesääntö ei enää sotien jälkeen ollut ajan tasalla. Ohjesääntö oli väljä, mistä liikuntaharrastuksen laajenemisen aikana oli ollut jopa etua. Yhteiskuntaelämän eriytyessä voimakkaasti sotien jälkeen tarvittiin yksityiskohtaisempia määräyksiä raamittamaan liikuntaharrastuksen kehittämistä. Ohjesäännössä oli myös kohtia, jotka vain vaivoin sopivat kunnallishallinnon laillisiin puitteisiin. Suorastaan kunnallislain vastainen oli se johtosäännön kohta, jossa urheilun piirijärjestöt oikeutettiin valitsemaan kunnalliseen urheilu- ja ulkoilulautakuntaan kaksi jäsentä. Se soti valtuuston ehdotonta päätäntävaltaa vastaan. Kun läänien urheilulautakunnat perustettiin vuonna 1951, ne katsoivat velvollisuudekseen ohjata myös kunnallisia urheilulautakuntia, ainakin valvoa viimeksi mainittujen toiminnan muodollista puhtautta. Niinpä lautakunnat laativatkin kunnille niiden urheilulautakuntien johtosäännöt.⁹

Uusi johtosääntö poikkesi juuri lautakunnan valinnan osalta eniten edeltäjästään. Ohjesääntö näyttää syntyneen lautakunnan ja kaupunginhallituksen yhteistyönä. Pohjana oli valtion urheilulautakunnan laatima malli, joskaan siinä ehdotettua urheilutoimistoa toimistopäälliköineen ja muine viranhaltijoineen ei katsottu 1950-luvun alun Jyväskylässä tarpeelliseksi. Päätäntävallan luovuttaminen valtuustolta ja hallitukselta lautakunnalle ei ollut helppoa eikä lautakunnalle annettu missään asiassa itsenäistä päätäntävaltaa vaan sitä kontrolloi kaupunginhallitus. Valtuusto hyväksyi kaupunginhallituksen ohjesäännön muuttamista koskevan esityksen kokouksessaan 3.9.1951.¹⁰

Urheilu-käsitteen laajentumista osoittanee se, että johtosäännön mukaan kaupungin urheilulautakunnan tehtävänä oli avustaa ja johtaa ns. kansanurheilua ja tehdä aloitteita sen kehittämiseksi. Lautakunnan tuli hoitaa urheilulaitosten sekä niihin kuuluvien rakennusten ja välineiden vuokraamista vahvistettujen ehtojen mukaan. Juuri tästä, lähinnä teknis-

luonteisesta käytännön tehtävästä, muodostui lautakunnalle eniten paineita aiheuttanut työ. Yksikään järjestö ei mielestään koskaan saanut tarpeeksi aikaa ja tilaa. Jokainen urheiluseura katsoi kysymystä omalta kannaltaan ja piti edustamaansa liikuntamuotoa tärkeimpänä.

Tähän ongelmaan kytkeytyivät läheisesti erään toisen johtosäännön kohdan aiheuttamat skismat. Urheilulautakunnan tuli nimittäin noudattaa kaupungin tilisäännön määräyksiä, kun kyseessä oli lautakunnan talousarvioehdotuksen laadinta, rahavarojen säilytys, tilitys, kirjanpito, laskujen hyväksyminen, kirjaaminen sekä eräät muut rutiinitehtävät. Sen sijaan varsinkaan alkuaikoina ei kohta, jonka mukaan lautakunnan tehtäviin kuului palkata urheilulaitosten vahtimestarit ja muu henkilökunta sekä irtisanoa heidät, aiheuttanut suurempia ristiriitoja. Kysymys oli lähinnä yhden tai kahden kenttämestarin työhön ottamisesta. Työntekijät pysyivät toimessaan yleensä sangen pitkään. Seitsemän ja kahdeksankymmenluvulla tilanne muuttui: virat ja toimet politisoituivat, mikä oli yleinen ilmiö valtion ja kuntien hallinnossa.¹¹

Lautakuntaan kuului puheenjohtaja ja neljä jäsentä. Kullakin oli varajäsen. Kunnallisen demokratian pelisääntöjen mukaan valtuusto valitsi lautakunnan jäsenet kolmeksi vuodeksi. Jäsenten valinnan ohella sihteerin tehtävien yksityiskohtainen määrittely erotti ohjesäännön vuonna 1925 hyväksytystä. Sihteerin tehtävänä oli seurata urheiluolojen kehitystä, pitää yhteyttä kaupunkilaisiin liikuntaa koskevissa asioissa, valmistaa ja esitellä asiat lautakunnalle, laatia lautakunnan ja sen asettamien jaostojen pöytäkirjat, valvoa lautakunnan alaisia elimiä ja laitoksia, valvoa lautakunnan alaisten henkilöiden tehtävien suoritusta, toimia yhdyshenkilönä lautakunnan ja muiden elinten välillä sekä hoitaa sihteerille kuuluvat tavanomaiset kanslia- ja hallintoasiat.

Sihteerin toimenkuvan kirjavuus ja työn paljous lienevät vaikuttaneet siihen, että lautakunnan oli vaikea suostutella jäsentään tehtävään. Urheilulautakunta esittikin toistuvasti kaupunginhallitukselle vakinaisen sihteerin viran perustamista. Vaatimus oli oikeutettu siinäkin mielessä, että jo 1950-luvulla lautakunnan palkkalistoilla oli vuosittain 15-20 toimihenkilöä, joiden tehtävien suunnittelu ja valvominen oli palkkion varassa lähes mahdotonta.¹²

Johtosääntöä täydennettiin ja uudistettiin useaan otteeseen ja kokonaan uusi katsottiin tarpeelliseksi vuonna 1968. Urheilulautakunnan nimikin muutettiin tehtäviä paremmin vastaavaksi urheilu- ja ulkoilulautakunnaksi. Tässä vaiheessa katsottiin tarpeelliseksi laatia omat johtosäännöt urheilu- ja ulkoiluvirastolle sekä lautakunnan alaisille virkamiehille ja liittää ne yhteen urheilu- ja ulkoilulautakunnan johtosäännön kanssa. Lautakunnan jäsenmäärä kasvoi kahdella. Johtosäännön sisältö noudatteli useiden suurimpien kaupunkien urheilulautakuntien vastaavia sääntöjä.¹³

Lautakunnan kokoonpano

Urheilunkin parissa toimiva kunnallinen luottamusmies joutui joskus olemaan poliittisesti valveutunut ja ylläpitämään sidoksia eri yhteiskunnallisiin piireihin. Ennen vuoden 1951 johtosäännön muutosta tilanne oli yksioikoisempi kuin sen jälkeen, koska urheilujärjestöt valitsivat kaksi viidestä jäsenestä. Järjestöjen valitsemien jäsenten henkilökohtainen poliittinen näkemys saattoi olla hyvinkin selvä, mutta he tulivat yleensä lautakuntaan urheilumiehinä, eivät niinkään poliittisina vaikuttajina. Urheilu oli myös erilaisen poliittisen taustan omaavien henkilöiden yhdistäjä, ainakin mikäli kyse oli samoissa keskusjärjestöissä toimivista henkilöistä. Kovin suuria erimielisyyksiä liikunnan käytännön ongelmista ei syntynyt kahden suuren poliittisen keskusjärjestönkään jäsenten välillä. Paljolti edellisiin seikkoihin liittyi se, että urheilussa toimiva luottamusmies katsottiin alusta pitäen jonkinlaiseksi ammattilaiseksi, joka esiintyi pikemminkin asiantuntijana kuin eturyhmän edustajana.

Niinpä samat henkilöt valittiin kerran toisensa jälkeen lautakunnan jäseniksi. Vaihtuvuus oli sängen vähäistä. Tätä osoittaa parhaiten se, että viidenkymmenen vuoden aikana (1925-1975) lautakunnan jäsenenä oli yhteensä 45 henkilöä, ja esimerkiksi puheenjohtajana toimi kahtenäkymmenenäviitena ensimmäisenä vuotena vain kaksi henkilöä. Neljäkymmenluvun lopussa alkanut osin poliittinenkin vilkastuminen näkyy siinä, että pelkästään viisikymmenluvulla lautakunnalla oli kolme puheenjohtajaa. Asiaan lienee vaikuttanut myös lautakunnan tehtävien moninaistuminen

ja puheenjohtajuuteen liittyneiden velvollisuuksien lisääntyminen. Vuonna 1954 puheenjohtajaksi tullut Ake Ahonen jatkoi lautakunnan johdossa vielä 1960-luvullakin.¹⁴

Sotien jälkeen pitkäaikaiset lautakuntapaikat muuttuivat harvinaisiksi, kun ne 1940-luvulle olivat lähes sääntönä. Uuden aikakauden vaihtumista symbolisoi se, että vuonna 1949 puheenjohtaja Felix Lahtinen, joka oli toiminut lautakunnan johdossa vuodesta 1929, luovutti paikkansa uudelle miehelle. Kolmen lyhytaikaisen puheenjohtajakauden jälkeen toiminnanjohtaja Ake Ahonen johti lautakuntaa yhdeksän vuotta kuusikymmenluvun puoliväliin saakka. Ahosen jälkeen lautakunnan johtajuus vaihtui kolme kertaa nopeasti, kunnes se 1969 vakiintui Heikki Viinikaiselle. Sotien jälkeen pitkäaikaisia lautakunnan jäseniä olivat myös Mauno Mäkinen sekä vielä 1980-luvullakin mukana pysynyt Heikki Taipale.

Pyllymäen laskua Pikkuharjun kentän vieressä Tellervonkadun varrella 1950-luvulla. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

Verrattain vähän lautakuntaan kuului sellaisia, joiden jäsenyys kesti vain yhden vaalikauden. Vuosina 1925-1975 tällaisia oli yhteensä 19. Naisten vähäistä arvostusta kuvastanee se, että vuosina 1925-1975 lautakuntaan valittiin vain yksi naisjäsen ja hänetkin vasta 1950-luvulla.¹⁵ Lautakunnan kokoonpano heijasteli yleensä Jyväskylän kaupungin ja sen yleisillä vaaleilla valitun valtuuston poliittisia voimasuhteita, kuten kunnallinen demokratia edellytti.

Seitsemänkymmenluvun loppupuoli oli jo aikaa, jolloin lautakunta joutui ottamaan kantaa varsin mittaviin, seuraavan vuosikymmenen alussa toteutettuihin liikuntapaikkahankkeisiin.¹⁶ Suurten hankkeiden toteutumisen jälkeen lautakunnan jäsenistö uusiutui melkoisesti. Kaupunginvaltuusto päätti nimittäin valita 7.1.1985 pitämässään kokouksessa jäseniksi lähes täysin uudet henkilöt, joskin jonkinlaista jatkuvuutta yritettiin vaalia.¹⁷

Syksyn 1988 kunnallisvaalit olivat ”historialliset”, sillä kaupunginvaltuusto muuttui vasemmistoenemmistöisestä niukasti oikeistoenemmistöiseksi, kuitenkin siten, että vihreiden yksi edustaja on vaa’an kielenä. Vaalien vaikutus Jyväskylän liikuntapolitiikkaan on todennäköisesti vähäinen. Isot projektit on saatettu loppuun ja uudet jo käynnistetty. Joissakin yhteyksissä on jopa esitetty visioita Viitaniemen urheilupuistosta. Tällaisten suunnitelmien toteutuminen on kiinni niin monesta seikasta, että yhden lautakuntapaikan siirtyminen vasemmistolta oikeistolle ei muuttane asioita kovinkaan paljon.

Lautakunnan kokouspaikatkin kertovat Jyväskylän liikuntaelämän kehityksestä. Kaksi- ja kolmekymmenluvulla lautakunta kokoontui yleensä kunnallistalolla. Neljäkymmenluvun kokouspöytäkirjoihin on puolestaan merkitty yhä useammin kokouspaikaksi urheilukenttä tai luistinrata, mikä tarkoittaa kentillä olleita tiloja. Ilmeisesti samassa yhteydessä lautakunta sai tuntuman siihen, miten urheilu- ja liikuntapaikkoja hoidettiin ja miten niitä käytettiin.

Viisikymmenluvun toisella puoliskolla kokouspaikkana näyttää monesti olleen TUL:n piiritoimisto, ja 1960-luvun puolessa välissä päätöksiä muovattiin lautakunnan toimistossa Vapaudenkatu 41:ssä. Vuosikymmenen lopussa kuvaan ilmestyvät uimahallin tilat, ja saapa Laajavuoren sau-

nakin eräitä kertoja lautakunnan vieraakseen. Seitsemänkymmenluvulla kaupungintalon kokoushuoneet ja lautakunnan oma kulloinenkin toimisto olivat kokouspaikkoina. 1980-luvun alussa myös lautakunnan kokousajat sovittiin etukäteen entistä täsmällisemmin.

Urheilutoimenjohtaja toi kokouksiin ja menettelytapoihin yleensäkin kiinteää rutiinia ja entistä enemmän muodollista tarkkuutta. Laajavuoren urheilukeskuksen ja monitoimitalon valmistuttua lautakunnalla alkoi olla yhä enemmän valinnanvaraa kokouspaikoilleen ja tutustumiskohteilleen. Mahdollisuuksia asioihin perehtymiseen käytettiinkin hyväksi. Ystävyydekaupunki Eskilstunaan suuntautuneella matkallakin lautakunta piti kokousta.¹⁸

Hiihtokilpailut Tuomiojärven rannalla 1960-luvun alussa. Taustalla vielä neitseellinen Laajavuori. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

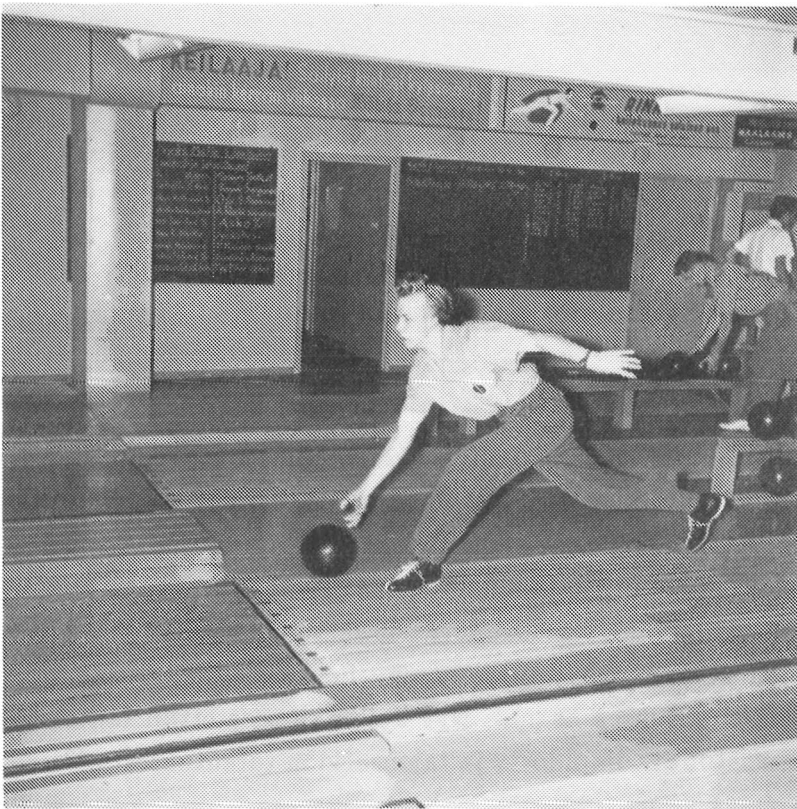
Urheilulautakunta liikunnan rahoittajana ja valvojana 1940-1960

Hallinto- ja henkilöstömenojen kasvu laajenevan toiminnan kuvastajana

Vaikka urheilulautakunta vuoden 1951 johtosäännön mukaan saattoi tehdä itsenäisesti päätöksiä, ne kuitenkin alistettiin kaupunginhallituksen tarkistettaviksi. Kaupungin taloushallinto kehittyi järjestelmällisemmäksi siirryttäessä 1940-luvulta 1950-luvulle. Periaatteessa lautakunta kuitenkin edelleen laati oman talousarvioehdotuksensa, jonka kaupunginhallitus tarkisti ja sovitti kunnan kokonaistalouteen. Se käsiteltiin valtuustossa muun talousarvioehdotuksen osana. Nyt kuitenkin asetettiin lautakunnalle enemmän vastuuta tilinpidosta ja talousarvion toteutuksesta.¹⁹

Johtosäännön yksityiskohtaisuus, mutta ennen kaikkea kasvavan kaupungin hallinnon eriytyminen ja täsmentyminen vaativat lautakunnan toimipiirin tarkentamista sekä yhteistoiminnan järjestämistä kaupungin muiden hallintoelinten kanssa. Ennen kaikkea vaadittiin pitkäjänteistä suunnittelua. Tähän pakotti yksinomaan jo se, että lautakunta joutui tekemisiin suurten projektien ja niiden edellyttämien isojen rahasummien kanssa. Talousarvioon merkittyjen menojen mukainen ryhmittely kuvaa kaupungin urheilutukitoiminnan muotoja. Eri momentit antavat myös viitteitä siitä, mitä liikunnan osa-alueita kaupungin hallintoon on kyseisenä aikana kuulunut.

Hallintomenoihin kuuluvat lautakunnan tarverahat, toimihenkilöiden palkat, jäsenten kokouspalkkiot sekä erilaisiin kokeiluihin ja projekteihin (ei rakentaminen) käytetyt varat. Urheilulautakunnan alaisten liikuntapaikkojen henkilöstö puolestaan muodostaa oman ryhmänsä. Menot osoittavat, että lautakunnan ajattelussa oli 1940- ja 1950-luvuilla etualalla lasten ja nuorten urheilu, sillä se käytti tarverahoistaan suuren osan tähän liittyneisiin menoihin. Vuosina 1948-1949 tarverahojen määrä nousi.

Monitoimitaloon on suunniteltu uutta keilarataa jo pitkään. Kaupungin ainoa rata oli vielä 1989 ylioppilastalon alakerrassa. Tässä keilataan 1950-luvulla Cygnaeuksenkatu 9:ssä. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

Taustalla oli sekä voimakkaan inflaation aiheuttama kustannuspaine että koulutustoiminnan kehittäminen. Lautakunta alkoi tähän aikaan kiinnittää huomiota henkilöstön ammattitaitoon. Kyse oli kuitenkin vielä lähinnä urheilukenttien vahtimestareiden ammattitaidon lisäämisestä kentänhoitaja- ja kenttämestarikursseilla.²⁰

Lautakunnan tarvemäärärahat kasvoivat seuraavalla vuosikymmenellä tasaisesti. Osin uuden johtosäännön vaikutuksesta hallinto laajeni ja lisäsi kansliamenoja. Modernisoitumista kuvaavat käsitteet ilmoituskulut sekä matka- ja päivärahakorvaukset. Nämä uuden yhteiskunnan palkkausjärjestelmän symbolit tulivat hyvin tunnetuiksi. Varsinainen liikuntatoimintakin sai osansa: kansanurheilua pyrittiin edistämään sekä kurssi- ja koulutustoimintaa laajentamaan.

Harjulla pelattiin pesäpalloa aina 1960-luvulle asti nurmella. Kirin naisten yhdeksikkö valmiina otteluun. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

Lautakunnan aktiviteetin lisääntymistä osoittaa jo se, että 1940-luvulla se piti 5-6 kokousta vuodessa. Seuraavalla vuosikymmenellä lautakunta istui keskimäärin 14-15 kertaa vuodessa. Lautakunta käytti 1940 kokouspalkkioihin 520 markkaa ja 1960 vähän yli 45 000 markkaa. Harrastuspuuhailu muuttui rutiinivaikuttamiseksi.²¹ Sihteeri joutui käytännössä kantamaan päävastuun rutiinistyöstä. Kun lautakunnalle ei annettu vakinaista sihteeriä vielä 1940- ja 1950-luvulla, tehtäviä hoitaneelle henkilölle jouduttiin maksamaan ns. vuosikorvausta. Töiden vaatima aika ei enää hyvällä tahdollakaan mahtunut luottamusmiehisiin.

Erilaisista 1940-luvun kokeiluista ja projekteista voi mainita kunnallisen jalkapalloneuvojan ja urheiluohtajan palkkaamisen. Jalkapalloneuvojaa kokeiltiin vain yhtenä vuonna. Urheiluohtajan työ jatkui vuodet 1946-1949. Hänen tehtäviinsä kuului kesäisin nuorison yleisurheilu ja tal-

visin ohjattujen voimisteluharjoitusten järjestäminen.²²

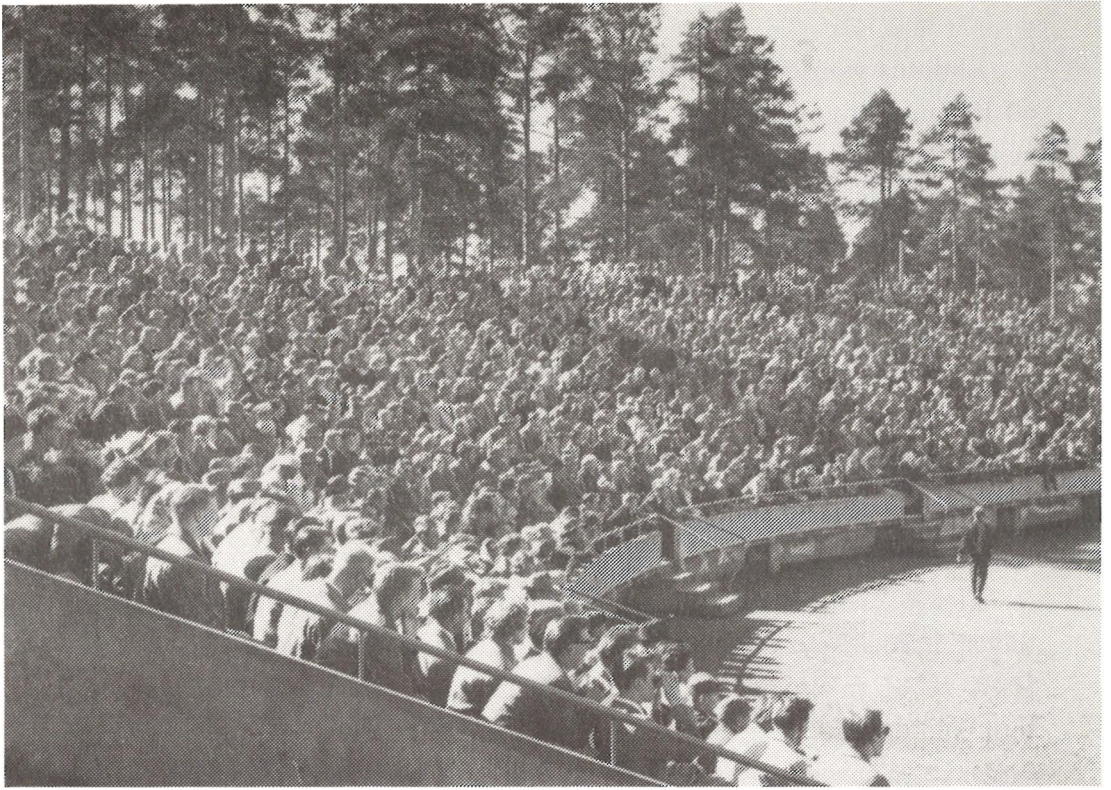
Kaupungin ensimmäinen vakinainen urheilualan toimi oli perustettu vasta 1937, kun Harjun kenttä oli saanut vahtimestarin. Koskenharjun kentälle tarvittiin toinen vakinainen vahtimestari. Yli 1940-luvun puolivälin kaupunki tuli toimeen Harjun kentän vahtimestarin ja apulaisen, Koskenharjun kentän vahtimestarin sekä talviajaksi palkatun Harjun luis-tinradan vahdin työpanoksen turvin. Lautakunnan alaisena työskenteli siis vain viisi henkeä.²³

Vuodesta 1946 palkattiin tilapäisiä työntekijöitä urheiluohjaajiksi, tal-viulkoilupaikkojen hoitajiksi, sisäliikuntatiloihin ohjaajiksi sekä uimarantojen vahdeiksi. Kun uusia uimarantoja avattiin etenkin 1950-luvulla, oli niille palkattava uimaopettajia, pukusuojien hoitajia sekä rantavalvojia järjestyksestä huolehtimaan. Liikuntapaikkojen henkilöstö lisääntyi suu-resti vielä 1940-1960, koska uimarantojen opetus- ja valvonta laajenivat. Kun liikuntapaikoilla oli 1940 ollut yksi vakinainen työntekijä, heitä oli kaksikymmentä vuotta myöhemmin jo 27. Vuonna 1956 lautakunnan alai-sista työntekijöistä peräti puolet toimi uimarannoilla.²⁴

Kaiken kaikkiaan liikuntatoimen henkilöstö kasvoi 1940-1960 tasai-sesti. Kasvu oli suoraan verrannollinen urheilupaikkojen rakentamiseen. Henkilöstö lisääntyi selvimmin kiihkeän rakentamiskauden aikana taikka välittömästi sen jälkeen. Liikuntaan tarkoitettun laitoksen rakentaminen edellytti myös siitä huolehtimista, mikä puolestaan vaati työntekijöitä.

Liikuntapaikkojen rakentaminen

Sota-aikana urheilupaikoista huolehtiminen jäi taka-alalle. Kaupungin va-roja tarvittiin muihin hankkeisiin. Työvoimaa ei ollut ja kaikesta mate-riaalista oli kova pula. Erilaiset kiellot asettivat rajoituksia. Tästä huoli-matta kaupunki rakennutti Tuomiojärvelle 1943 uuden, tosin väliaikaisek-si tarkoitettun uimalaitoksen. Talviliikunnan tarpeisiin taas raivautettiin Kypärämäen alueelle pujottelumäki.²⁵ Tämä mäki sijaitsi nykyisen Laa-javuorentien varressa olevassa rinteessä.

Harjun urheilukentälle rakennettiin sotien jälkeen uusi katsomo. Tunnelma Kirin pesäpallo-ottelussa 1960-luvun taitteessa oli korkealla. Katteen katsomo sai vasta 1970-luvulla. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

Päijänne Melojat puolestaan rakensivat kaupungin tuella Tourujoelle 1940-luvulla kookkaan kanoottitallin, joka muutettiin 50-luvun alussa Jyväsjärven rantaan mattolaiturin viereen.

Sodan jälkeen alkoi uusi rakentamisen kausi. Normaaliin elämään palattaessa myös urheilu elpyi. Uudelleen toimintansa käynnistäneet jyväs-kyläläiset urheilujärjestöt alkoivat entistä voimakkaammin vaatia toimintaedellytystensä parantamista. Vaatimuksia ei voitu enää kuitata pelkästään sympatiaa antamalla. Periaatteellista myöntymistä kuvaa kaupunginhallituksen kokouksessaan 10.5.1948 toteama liikuntapaikkojen huutava puute. Tämän seurauksena urheilu- ja rakennuslautakunnille annettiin tehtäväksi muodostaa toimikunta valmistelemaan kaupunginhallitukselle ehdotus tarvittavien urheilupaikkojen kiireellisyysjärjestyksestä sekä rakentamisen aiheuttamista kustannuksista.²⁶

Ehdotus valmistui samana vuonna. Sen mukaan ensimmäisellä tilalla oli Harjun kunnostustöiden ohella urheilu- ja palloilukenttien rakentaminen Keljoon, Koskenharjulle ja Halssilaan. Harjoituskenttä oli rakennettava myös Nisulaan. Koska kaupungissa oli vain yksi verkkopallokenttä, oli uusia rakennettava ainakin Tuomiojärven ja Palokkajärven kannaksille sekä myöhemmin Hippoksen alueelle. Ensimmäinen tenniskenttä oli rakennettu kaupungin varoin jo 1890-luvulla Lounaispuiston yläosaan. Yksityisiä kenttiä olivat Schaumanin ja Kankaan paperitehtaan kentät. Ensimmäinen julkinen tenniskenttä sijaitsi Aren liikerakennuksen ullakolla vuodesta 1939 lähtien. Uusi ja nykyaikainen uimalaitos oli toimikunnan mielestä järjestettävä Tuomiojärven rannalle. Talviurheilua varten tuli löytää uusi hiihtokeskuksen paikka.²⁷

Ehdotuksen tekijät eivät kuitenkaan uskaltaneet laatia rakennuskohdeiden kiireellisyysjärjestystä. He tyytyivät esittämään viiden vuoden (1949-1953) rakennusohjelman. Rakennusvirasto laati kustannusarvion toimikunnan mainitsemien kohteiden perustalta. Siinä ehdotettiin liikuntapaikkojen rakentamiseen käytettäväksi kaupungin varoja vuosittain noin 6 miljoonaa markkaa eli yhteensä 30 miljoonaa silloista rahaa. Aikaisempaan rakentamiseen verraten ehdotettu rahamäärä oli melkoinen. Ja vaikka kaupunki ei aivan 30 miljoonaa seuraavan viisivuotiskauden aikana tarkoitukseen käyttänytkään, 25,5 miljoonaakin tuotti paljon tulosta.

Valtion urheilulautakunnan myöntämät veikkausvoittovarot helpottivat kaupunkia. Mutta avun saamisen ehdoton edellytys oli suunnittelun tarkkuus. Vaikka vuoden 1948 suunnitelma oli hyvä, se ei kuitenkaan riittänyt vaan kaupungille oli saatava uusi. Kaupunginhallitus päätti 20.12.1954 urheilulautakunnan ehdotuksesta asettaa toimikunnan, joka 19.3.1955 esitti uuden liikuntapaikkojen rakennusohjelman. Pallokentän rakentaminen Nisulan sorakuoppaan oli asetettu ensimmäiselle kiireellisyysijalle. Tämän jälkeen oli välittömästi uusittava Harjun keskikenttänurmikko. Kolmantena järjestyksessä oli Hippoksen urheilupuiston rakentaminen urheilutaloiheen. Tässä vaiheessa tuotiin esiin myös Laajavuoren alueen sopivuus talviurheilukeskukseksi. Sen rakentaminen oli suoritettava mahdollisimman nopeasti. Rakennustoimiston oli laadittava yksityiskohtainen suunnitelma kustannusarvioineen. Kaupunginhallitus hyväksyi

ehdotuksen olennaisin kohdin maaliskuussa 1955, ja valtion urheilulautakunta puolsi esityksiä.²⁸

Rakentamiseen ei kuitenkaan päästy välittömästi, mutta viivästyminen ei kestänyt kauan. Vuodet 1956-1960 olivat Jyväskylän urheilupaikkarakentamisen nousukautta. Tästä huolimatta urheilupaikoista ja harastustiloista oli jatkuva pula. Palveluiden käyttäjämäärät nimittäin kasvoivat ennakoitua nopeammin. Vasta 1960-luvulla rakennetut uudet tilat helpottivat painetta. Uusien urheilupaikkojen rakentamiseen käytettiin Jyväskylässä 1956 3 milj., 1957 4 milj., 1958 4,4 milj., 1959 5,5 milj. ja 1960 7 milj. markkaa.²⁹ Myös kunnossa- ja ylläpitokustannukset nousivat tasaisesti 1940-luvulta vuoteen 1960. Suurimpia nousukausia olivat vuodet 1953, 1957 ja 1960. Vuodesta 1955 alkaen kunnossa- ja ylläpitokustannukset pysyttelivät 6 miljoonan markan yläpuolella. Vuonna 1960 ne lähentelivät jo 11 miljoonaa markkaa.

Summat eivät kuitenkaan kuvaa aivan tarkkaan suunnitelmien toteutumista, koska rakennushankkeiden viivästyessä määrärahoja saatiin siirtää kaupunginvaltuuston erillispäätöksillä kunnossa- ja ylläpitomäärärahoiksi. Toisaalta muut lautakunnat, lähinnä rakennuslautakunta, käyttivät omia varojaan kenttien ja muiden urheilu- ja liikuntapaikkojen korjauksiin. Vuonna 1940 urheilupaikkoihin käytettiin 85 000 markkaa ja 1960 10,7 miljoonaa markkaa. Numerot osoittavat, että liikuntatoimen hoito Jyväskylässä laajeni ja tehostui voimakkaasti, vaikka otetaan huomioon rahan arvossa tapahtuneet muutokset.

Harju, Koskenharju, Hippos, Laajavuori ja uimahalli Jyväskylän liikunnan keskuspaikoiksi

Tässä yhteydessä ei ole mahdollisuutta puuttua kaikkiin Jyväskylän urheilupaikkoihin sekä niiden rakentamisen ja kehittymisen yksityiskohtiin. Kaupungin eräisiin liikuntapaikkoihin liittyy kuitenkin niin paljon symboliarvoa, että niiden vaiheita sotien jälkeisinä vuosikymmeninä ei voi pelkällä maininnalla sivuuttaa. Harju ja Koskenharju peli- ja yleisurheilupaikkoina, Hippos ensin raviratana ja sitten palloilukenttänä, Laajavuori

Jyväskylän Lohi on ominut Koskenharjun kotikentäkseen. 4-penkkirivinen katsomo uurrettuine rinteineen on joskus vetänyt nelituhantisenkin yleisön. Tiukka kotiutusyritys 70-luvulta. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

hiihtokeskuksena sekä uimahalli paljolti sosiaalisenakin laitoksena eroavat myös selvästi muista vähemmän keskeisistä kentistä ja liikuntapaikoista. Niissä on voitu myös harrastaa monia liikuntamuotoja ja kilpailla useissa urheilujeissa.

Harjulla eivät kilpailut tyrehtyneet sodan aikaanakaan, sillä esimerkiksi vuonna 1942 siellä järjestettiin kansalliset yhteistoimintakilpailut. Sekä TUL:n että SVUL:n seurat olivat järjestäjinä. Rauhan palattua kentän itäisivulle rakennettiin 130 metrin pituinen pururata verryttelypaikaksi. Samassa yhteydessä uusittiin katsomon penkit. Lähinnä valtaisan pesäpallinnostuksen vuoksi Harjun kenttä muuttui 1950-luvun alussa perusteellisesti. Kun mestaruussarjan otteluita saattoi seurata tuhansia katsojia, uusi katsomo oli tarpeen. Kentän lännenpuoleiselle sivulle rakennettiin

Laskettelun (pujottelun) harrastajien välineiden muoti on parissa kymmenessä vuodessa muuttunut melkoisesti. Innostus on kuitenkin säilynyt. Laajavuoren kilparinteeseen vuonna 1962 rakennettu hissi oli maamme ensimmäisten joukossa. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

betonirakenteinen, 2000 istumapaikan katsomo, jonka kattaminen kuitenkin jäi vielä pitkäksi ajaksi tekemättä. Myös kentän suorituspaikat uudistettiin täysin. Suunnitelmia ja töitä vauhdittivat kentällä vuonna 1960 pidetyt Kalevan Kisat.³⁰

Kun pesäpallo alkoi vaatia täysin tasaista kenttää, nurmipäällysteinen Harju ei enää 1970-luvulla soveltunut pelipaikaksi. Pesäpallon siirtyessä Hippokselle Harjun kenttä sai alkuperäisen roolinsa. Siitä tuli jyvaskyläläisen yleisurheilun keskus, jonka radat ja suorituspaikat uudistettiin 70-luvulla viimeisten vaatimusten mukaan.

Sodan päätyttyä kunnostettiin myös Koskenharjun kenttä. Kentän pohjakosteuden vuoksi molemmat parannukset olivat pintahoitoa, ja vasta vuoden 1948 suunnitelman Koskenharjua koskeva esitys johti perusteelli-

seen remontiin. Jo samana vuonna aluetta salaojitettiin ja juoksurata valmistui vuoden 1949 kesällä. Koskenharju sai pukusuojan olympiavuonna ja seuraavana kesänä oli rakennuskohteena nelipenkki-rivinen katsomo.³¹ Vaikka Koskenharju alunperin rakennettiin ja uudistettiin yleisurheilukentäksi, palloilulajien paine ja suosio oli niin voimakas, että viimeisinä vuosikymmeninä Saarijärventien varressa ollut kenttä on ollut palloilulajien hallussa. Varsinkin TUL:oon kuuluva Jyväskylän Lohi on ominut Koskenharjun kotikentäkseen. Harjun tapaan oli Koskenharjukin alkuvuosinaan talvisin luistinratana.

Ennen sotia pelattiin jalkapalloakin Harjulla. Jalkapallokentän puutteen totesi urheilulautakunta kaupunginhallitukselle osoittamassaan kirjelmässä. Jalkapalloa oli mahdollisuus pelata myös Puistokoulun kentällä, mutta sekin oli tarkoitettu lähinnä pesäpalloilijoille. Urheilulautakunta esitti sodan jälkeen uuden pallokentän rakentamista Hippokselle. Rakennustoimisto käynnisti työt 1947.

Kyseessä oli tuolloin väliaikaisratkaisu eikä aluetta 1948 salaojitettaessa kukaan tiennyt, että nyt alettiin muovata jyväskyläläisen liikunnan, sen edistämisen ja tutkimisen sydäntä. Jo samana vuonna kenttä yhdistettiin liikuntapuistosuunnitelmaan.³² Palloilijat pääsivät Hippokselle viisikymmenluvun alussa. Kosteuden vuoksi nurmi jouduttiin vaihtamaan soraan. Tämä vaikutti myös siihen, että pesäpalloilijoiden oli helppo kotiutua Hippokselle. Kahdeksankymmenluvulla Hippoksesta kehittyi liikunnallinen kaupunginosa pallokenttineen, monitoimitaloineen ja jäähalleineen ja valmisteilla olevine tutkimushalleineen.

Eräässä vaiheessa Jyväskylän Hiihtoseuran omistuksessa ollut Taulumäen hyppymäki siirtyi 1950-luvun alussa kaupungille. Se sijaitsi järven rannalla eikä sen läheisyydessä ollut kilpailuun sopivia murtomaahiihtomahdollisuuksia. Jo vuoden 1948 suunnitelmassa oli kehoitettu etsimään uutta hiihtokeskuksen paikkaa Laajavuoresta. Alueen kehittämisen ensimmäinen vaihe oli maan lunastaminen Haukkalan tilasta. Viisikymmenluvun lopussa rakennustoimisto lähetti rakennuslautakunnalle varsin yksityiskohtaisen suunnitelman Laajavuoren hiihtokeskusta varten.

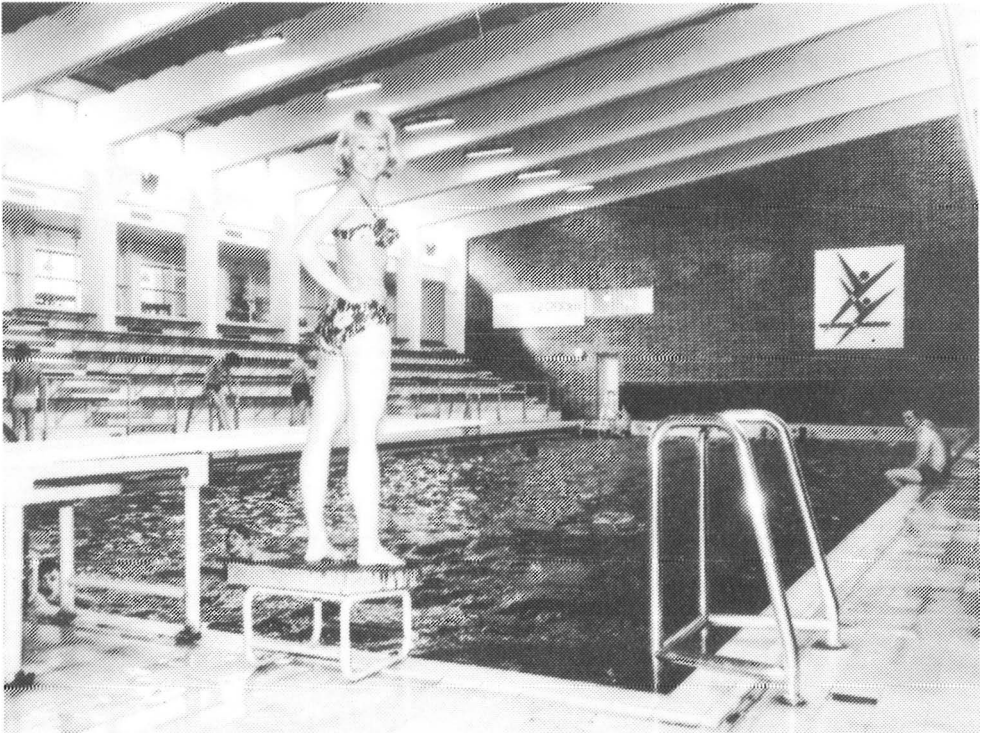
Alkuperäinen suunnitelma edellytti kahden hyppymäen rakentamista. Hiihtokilpailujen lähtö ja maali oli tarkoitus sijoittaa mäkimonttuun.

Uusi hiihtokeskus löytyi Laajavuoresta, jonka eräs nähtävyys ja urheiluvaihtti on suurmäki. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

Seuroille oli varattu tontteja hiihtomajoja varten. Laajavuoren suunnittelussa käännyttiin varsin varhaisessa vaiheessa valtion urheilulautakunnan puoleen.³³ Yksityiskohdissaan suunnitelmat myöhemmin muuttuivat paljonkin, sillä 1980-luvulla Laajavuoressa oli suurmäki, useita laskettelurinteitä ja hiihtohissejä, Vuorilammen uimapaikka kaupungin edustusaunoineen sekä runsaasti huolto- ja järjestelytiloja sekä harrastus- että kilpailutoimintaa varten.

Uimahallin rakentamisajatus herätettiin 1940-luvun lopulla Jyväskylän Kasvatusopillisen korkeakoulun laajennustöiden yhteydessä. Kun hallia ei voitu sisällyttää laajennusohjelmaan, ylioppilaskunta asetti 1950 toimikunnan kehittämään hanketta, johon kaupunkikin osallistui. Käytän-

Uimahallin rakentaminen tarjosi kouluille erinomaiset mahdollisuudet uimataidon opettamiseen. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

nön luonnostelut ohjautuivat uudelle linjalle 1951 Alvar Aallon Kampus-suunnitelmassa.³⁴ Opetusministeriö ja Jyväskylän Kasvatusopillinen korkeakoulu sopivat 1954 siitä, että halli tulee korkeakoulun, muun koululaitoksen ja yleisön käyttöön. Pohjatyöt oli aloitettu jo vuonna 1953, ja varsinainen rakentaminen käynnistyi keväällä 1954. Uimarit pääsivät altaaseen toukokuussa 1955.

Hallissa oli vielä nytkin käytössä oleva 25 x 10,35 metrin allas, katso-motilat noin 350 hengelle, kaksi kerroshyppytasoa sekä kaksi ponnahduslautatasoa. Kun rakennuksessa oli alkuaan vain yhdet pesu- ja pukuhuone-tilat, miesten ja naisten uimavuorot oli järjestettävä erikseen. Vuonna 1964 valmistuivat toiset peseytymis- ja pukuhuoneet sekä opetusallas. Osin siksi, että korkeakoulu laajeni ja kaupunki kasvoi, osin siksi, että liikuntatieteellinen opetus keskitettiin Jyväskylään 1972, syntyi paineita

Tutkimukset ovat osoittaneet, että mm. lenkkeilyä ja uintia harrastavat kaikenikäiset lapsista vanhuksiin. Tässä porskutellaan 1975 valmistuneessa lastenaltaassa. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

hallin laajentamiseksi. Vuoden 1975 keväällä halli sai modernit tilansa.³⁵

Vesipinta-alaltaan maan suurin halli on Liikunnan ja Kansanterveyden Edistämissäätiön omistuksessa. Säätiön perustajajäseniä olivat Jyväskylän kaupunki ja Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta. Halli on ollut koko ajan kaikkien jyväskyläläisten uimapaikka. Kävijämäärä pysytteli vuodesta 1955 vuoteen 1963 50 000:n paikkeilla. Sen jälkeen kävijämäärä nousi kolmessa vuodessa 125 000:een. Vuosien 1966-1967 vähäisen laskun jälkeen seurasi uusi nousu vuoteen 1972. Vanhan hallin ahtaus ilmeisesti vaikutti siihen, että 1972 saavutettu 200 000 kävijän määrä oli huippu. Laajennuksen jälkeen 1970-luvun jälkipuoliskolla hallin vuotuinen kävijämäärä ylitti 300 000, ja 1980-luvulla määräksi on laskettu 380 000,³⁶ mikä ehkä selvimmin osoittaa hallin uudet laajennussuunnitelmat aiheellisiksi.

Urheiluseurojen avustaminen

Kaupungin jakaman tuen taustana olivat urheiluseurojen vaikeudet saada kasvavat menonsa peitetyiksi. Vapaehtoisella järjestötyöllä huolehdittiin paljolti niistä velvoitteista, joita kaupungilla oli asukkaidensa liikuntaharrastusten edellytysten luomisessa. Vaikka useat urheiluseurat tekivät utterasti työtä taloutensa hyväksi, niiden mahdollisuudet toimintansa rahoittamiseksi vähenivät koko ajan: toiminta laajeni ja palvelut kallistuivat. Kaupunki suhtautui avustamiseen yleensä myönteisesti, joskin silloin tällöin käytiin keskusteluja siitä, tukahduttaako avustustoiminta seurojen omatoimisen yrittämisen. Poliittisten näkemysten ulottaminen avustusten jakokeskusteluun synnytti joskus kiistaa.

Sodanaikaisista epävarmoista oloista huolimatta syntyi tuolloin jopa uusia seuroja, joista mainittavin tässä yhteydessä lienee Suomen Ladun Jyväskylän osasto (1941). Sodan jälkeen perustettiin lähinnä ns. erikoisseuroja, jotka keskittyivät yhden tai kahden urheilumuodon, jopa yhden lajin, harrastamiseen. Kaksi- ja kolmekymmenluvulla perustettujen yleisseurojen tapaiset järjestöt olivat harvinaisia. Erikoistuminen oli tarkoituksenmukaista, sillä yhden lajin seurat saattoivat keskittää toimintansa ja pyrkiä yksiviivaisesti nostamaan jäseniään tai joukkuettaan huipulle. Ongelmia ilmenikin sitten lähinnä talouspuolella. Suppea toiminta johti usein pieneen jäsenkuntaan eräitä jyväskyläläisiä muotilajeja (pesäpallo, koripallo ja jääkiekko viime vuosina) lukuun ottamatta.

Politiikan vaikutus uusien seurojen muodostumiseen näkyy esimerkiksi siinä, että Jyväskylän Nyrkkeilijöiden rinnalle syntyi 1945 Työväen Nyrkkeilijät. Seuraavana vuonna perustettiin TUL:n rintamaan myös Jyväskylän Nousu. Uimaseurakin sai vierelleen TUL:laisen vastineen, Saukot 1947. Uudeksi pesä- ja koripalloseuraksi perustettiin 1948 Hongikon Nuorisoseuran Urheilijat (HoNsU). TUL:lainen Jyväskylän Moottorieurheilijat aloitti toimintansa 1951 sekä saman keskusjärjestön alainen Pallokerho (JyPK) vuotta myöhemmin. Jyväskylässä oli 1960-luvun alussa 25 aktiivisesti toimivaa urheiluseuraa.

Kahden eri keskusjärjestön seurojen synty niiden poliittisesta leimasta huolimatta ei ollut kielteinen ilmiö. TUL:oon kuuluvien seurojen perusta-

misen jälkeen urheilu- ja liikuntatoimintaan virtasi runsasti uusia vereksiä harrastajia, jopa kokonaan uusia väestöryhmiä. Vahvan poliittisen latauksen sisältänyt kilpailu stimuloi myös eräiden lajien harrastusta Jyväskylässä (esim. pesäpallo, uinti). Kielteistä oli se, että joitakin seuroja syntyi pelkästään näyttämisen halusta ja että niiden toiminta-aika jäi lyhyeksi. Vuosien 1944 ja 1960 välisenä aikana perustettiin Jyväskylään yhteensä 15 uutta urheiluseuraa, joista peräti kahdeksan aikana 1944-1948. Kaupungilta toiminta-avustusta saaneiden seurojen yhteismäärä kasvoi 1944-1960 kymmenestä 25:een.³⁷

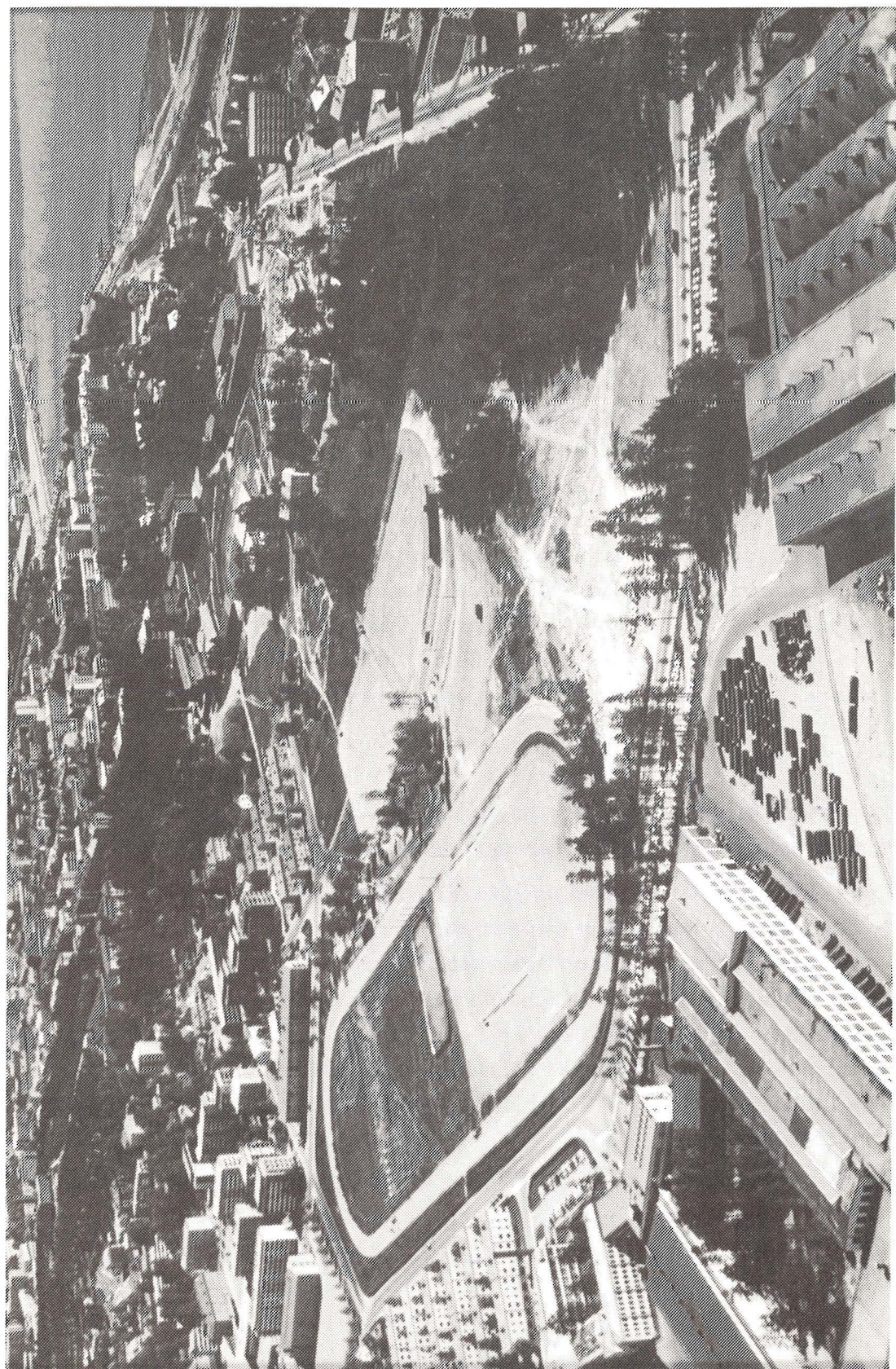
Vuonna 1940 kaupunki myönsi urheilulautakunnan esityksestä avustusta kymmenelle seuralle yhteensä 22 500 mk. Vuonna 1945 avustusta haki 13 seuraa, ja niille annettiin yhteensä 50 500 mk. Viittä vuotta myöhemmin luvut olivat 17 seuraa ja 350 000 mk. Kaupungin tuki seuratoiminnalle kasvoi voimakkaasti, joskin rahan arvonmuutos vaikutti osaltaan nimelliseen nousuun. Vaikka summat sinällään olivat pieniä, niiden jako synnytti myrskyistäkin keskustelua. Toisaalta keskusteluista huolimatta lautakunnan esitykset yleensä olivat yksimielisiä. Vain poikkeustapauksissa kaupunginhallitus puuttui jakoesityksiin. Lähes aina lautakunnan ehdotus hyväksyttiin muutoksitta. Seuran toiminnan laajuus, mainosarvo kaupungille, aktiivinen harrastajajoukko ja jäsenmäärä sekä avustukset muualta joko tunnettiin ennestään tai ne voitiin helposti selvittää. Esimerkiksi veikkausvoittovaroja ja kaupungin muiden lautakuntien kautta avustusta saaneet seurat jäivät vähemmälle. Myös seuran muut tulot, esim. kioskitulot, saattoivat pienentää avustusta. Kovin suppean harrastajapiirin seuratyötä ei mielellään tuettu.³⁸

Useimmiten seurakuntat hakivat avustusta välinehankintoihin, urheilupaikoista meneviin vuokriin, valmentajien palkkaamiseen sekä omiin rakennustoimiinsa. Viimeksi mainituille hankkeille lautakunta asetti yleensä tukea myöntäessään ehdoksi sen, että valmistuva urheilulaitos palvelisi myös yleistä käyttöä. Tyypillinen esimerkki tästä on lautakunnan 1955 Jyväskylän Kasvatusopilliselle korkeakoululle myöntämä lisäavustus uimahallin rakennustöihin. Ehkä eniten poliittista väriä sisältyi keskusteluun silloin, kun oli kyse avustuksen myöntämisestä TUL:n juhla-kisoihin 1950-luvun puolessavälissä. Lautakunta asetti tiukat ehdot avustusten käytölle.

Niiden oli hyödytettävä anomuksessa mainittua tarkoitusta ja niistä oli tehtävä selvitys jälkeen päin. Käytännöksi vakiintuikin avustuksen maksaminen tositteita vastaan.³⁹

Hongikon Nuorisoseuran Urheilijat on 1970-80 -luvulla ollut yksi jyväskyläläisistä suurseuroista. Merkittävimpiä saavutuksia ovat pesäpallon ja koripallon hopeamitalit 1980-luvulta. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

Jyväskylän liikunnan yleislinjat 1960-luvulta 1980-luvulle

Suunnittelu ja avustukset

Kaupungin liikunnasta vastaavan elimen nimi muutettiin 1968 urheilu- ja ulkoilulautakunnaksi. Samaan aikaan annettiin oma johtosääntö urheilu- ja ulkoiluvirastolle sekä lautakunnan alaisille johtaville virkamiehille, joita kaupunki oli alkanut palkata moninaistuvien liikuntatoimien käytännöllistä hoitamista varten. Lautakunnan jäsenmäärä muutettiin viidestä seitsemäksi. Johtosääntö määritteli tarkoin liikuntatoimen rajat ja lautakunnan tehtävät. Se noudatteli niitä yleisiä periaatteita, jotka oli omaksuttu Suomen suurimmissa kaupungeissa. Kuusikymmenluvun alku oli merkittävä siinä suhteessa, että Jyväskylään perustettiin urheilutoimenjohtajan virka. Urheiluasioita hoitavista henkilöistä ja heidän työtiloistaan muodostui toimisto, joka oli urheilu- ja ulkoilulautakunnan alainen.

Toimiston tehtävänä oli lautakunnan päätösten toimeenpano, kirjeenvaihdon hoitaminen, asiakaspalvelu ja ns. juoksevien asioiden hoito. Urheilutoimenjohtaja oli toimiston päällikkö. Toimiston tuli luoda puitteet ja mahdollisuudet kaupunkilaisten urheilu- ja ulkoiluharrastukselle.

Kesällä 1973 vahvistettiin ulkoilulaki, joka määritteli ulkoilureittien laadinnassa noudatettavat menettelytavat. Kuntien tehtäväksi jäi reittien suunnitteleminen. Ulkoilulakiakin keskeisempi oli uuden liikuntalain valmistuminen vuonna 1979. Seitsemänkymmenluvulla Jyväskylä sai myös toimistovirkailijoita sekä kuukausipalkkaisia työsopimussuhteisia toimia urheilu- ja ulkoilutoiminnan palvelukseen. Henkilöstömäärän kehitystä kuvaa se, että vuoteen 1975 ehdittäessä sitä oli Jyväskylässä puolisen sataa (49).⁴⁰

Kaupungilla oli vuodesta 1948 lähtien liikuntapaikkoja koskeva pitkántähtäimen rakennusohjelma. Vaikka siinä mainitut projektit eivät toteutuneet täysin ajallaan, päähankkeet voitiin kuitenkin selvittää hieman

myöhästyneinä. Toisaalta sitten jotkut äkilliset tarpeet ohittivat liikunnan puolellakin pitkäkestoisemmat hankkeet. Lautakunnasta lähti myös vaatimus, että kaupungille laadittaisiin yksityiskohtainen liikuntapaikkasuunnitelma. Tarkoituksena oli palkata työhön lautakunnan ulkopuolisia tutkijoita. Kaupunki päättikin vuonna 1973 suorittaa tutkimuksen liikuntapaikoista ja laadituttaa sen pohjalta liikuntasuunnitelman seuraavaksi kymmenvuotiskaudeksi.

Kaupunginhallitus uskoi työn Liikunnan ja Kansanterveyden Edistämisseksiöille. Vaikka suunnittelukaudeksi määriteltiin aika 1975-1985, pyrittiin yleisiä kehityssuuntia arvioimaan peräti vuoteen 1995. Samaan vuoteen yritettiin kartoittaa myös kaupungin yleisiä investointitarpeita. Valmistunut suunnitelma vanhentui pian. Se ei myöskään kattanut kaikkia niitä alueita, joiden katsottiin kuuluvan modernin liikunnan piiriin. Kaupunki tarvitsikin uuden liikuntapaikkasuunnitelman jo vuosiksi 1983-1988.

Edellisestä suunnitelmasta oli se hyöty, että ei tarvinnut uudelleen seikkaperäisesti selostaa liikuntatoimintojen lähtökohtia ja liikunnan suunnittelun periaatteita. Edellisessä oli selostettu mm. vapaa-aika -käsitteen sisältöä, Jyväskylän kaupungin fyysistä olemusta, sekä liikuntapaikkojen käyttöä. Toisessa suunnitelmassa keskityttiin tavoitteiden tarkennukseen ja yksilöimiseen. Uusi suunnitelma tähdensi käytännön havaintoja ja saatua kokemusta. Se osa suunnitelmasta, jossa arvioitiin edeltävässä mainittujen asioiden toteutumista, tarjoaa myös mahdollisuuden tarkastella, mitä kaupungin liikuntaelämässä saatiin aikaan tärkeällä seitsemänkymmenluvulla. Samalla se selvittää, millaisista osatekijöistä modernin liikuntakulttuurin aineelliset osat muodostuvat ja mihin sen suunnittelussa on jouduttu kiinnittämään huomiota.

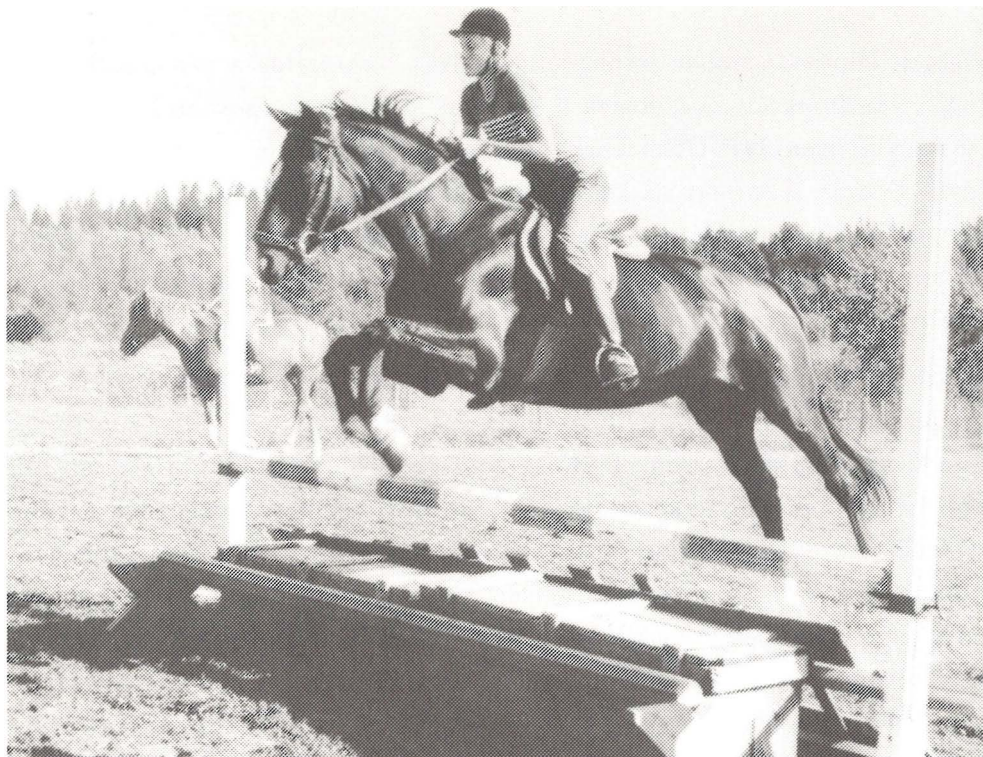
Yhdeksi tärkeimmäksi tavoitteeksi nimettiin liikuntasuunnittelun ja yleisen yhdyskuntasuunnittelun yhteensovittaminen, jotta voitaisiin saada aikaan tarkoituksenmukainen kokonaisuus. Suunnitelmaa laadittaessa oli selkiinnytetty liikuntatoimen yhteydet muihin aloihin ja hallintokuntiin. Erityisen selviksi olivat käyneet liikunnan kytkennät koulutoimeen ja sivistystyöhön sekä niiden suunnitteluun. Myös liikenteen, asunto- ja rakennustoiminnan, matkailun ja terveydenhuollon vaatimukset havaittiin tär-

Nimensä mukaan Hippoksen olemukseen kuuluivat ravikilpailut aina 1970-luvun alkuun saakka. Hippoksella on sen jälkeen harrastettu palloilulajeja. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

keiksi liikuntasuunnittelussa. Kaupunki pyrkiin sijoittamaan liikuntapalvelupisteet (=liikuntapaikat) kolmiluokkaiseksi järjestelmäksi: asunnon lähialueiden toimintapaikat, kaupunginosakohtaiset toimintapaikat sekä koko kaupunkialuetta palvelevat toimintapaikat. Keskeiseksi nousseen perusliikunnan tarpeet haluttiin turvata kaupunginosakohtaisilla liikuntapaikoilla. Tältä pohjalta syntyivät Jyväskylään ns. liikuntapuistot, jotka pyrittiin liittämään toisiinsa kevyen liikenteen väylien ja ulkoilureittien avulla. Kaupunki alkoi rakentaa peräti kymmentä liikuntapuistoa — ei tietenkään yhtä aikaa.⁴¹

Vaatimustason kasvua kuvanee ehkä parhaiten vuosien 1983-1988 suunnitelmassa aivan kuin pahoitellen esitetty toteamus, että aikaisemmin esiin tuotuja, mutta ei toteutettuja hankkeita, olivat mm. monitoimitalon yhteyteen rakennettava keilahalli sekä Huhtasuon uimahalli. Erityisesti ei tietenkään tähdennetty sitä, että kaupunki oli rakennuttanut itse mo-

Vaikka kaupungin talonrakennusinvestointisuunnitelmaan merkitty ratsastusmaneesi on yhä unelmaa, ratsastuksen suosiota se ei ole voinut vähentää. Ratsastus samoin kuin 1970-luvulla suuresti yleistynyt purjehdus on usein leimattu eliittiurheiluksi. Purjehtijoilla oli oma seura 1890-luvulta lähtien sekä Kalasaaren paviljonki. Keljonlahden paviljonki on 1960-luvulta. Nykyinen Päijänteen Purjehdusseura aloitti toimintansa 1977. Laajavuoren ratsukot Uuraisten Marjoniemessä harjoittelemassa. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

nitoimitalon, josta keilahalli oli vain pieni osa, ja että Jyväskylässä oli jo 1960-luvun lopulta ollut keilahalli ylioppilastalon yhteydessä. Jo 1950-luvulla rakennettua uimahallia taas oli ehditty laajentaakin. Valtaisa projekti oli myös jäähallin rakentaminen. Suunnitelmakin totesi sen nousseen aiottua aikaisemmin. Toinen nopeutettu rakentamiskohde oli Laajavuoren laskettelukeskuksen laajentaminen.

Kummankin taustana olivat liikunnassakin varsin tavalliset ”muotivirtaukset”, jotka aiheuttivat paineita päättäjille. Laajavuoren kehittämistä vauhdittivat kaupungin omien hiihtäjien ja ennen kaikkea mäkimiesten menestyminen sekä hiihtostadionin puute. Vapaa-ajan lisääntyminen ja

yleinen elintason nousu puolestaan tekivät laskettelusta kansanurheilun, jonka vaatimukset oli otettava huomioon. Jäähallin rakentamista kiirehti jyvaskyläläisen JyP-HT:n kärkkyminen liigaan, jääkiekon mestaruussarjaan. Seuran menestyessä kasvoi ns. JyP-ilmio, liepeiltään puolifanaattinen jääkiekkoinnostus ja oman seuran kannattamisinto. Sitä tuki toisen palloilu- ja kiekkoiluseuran, TUL:laisen Lohen, menestyminen kiekossakin. Korkeimpien sarjatasojen otteluita ei voitu pelata ulkojäällä.⁴²

Suunnitelma ilmaisi myös liikkumisharrastuksen kehityssuunnan. Sen mukaan edellinen suunnitelma oli vaikuttanut siihen, että juuri vuosikymmenen (1975-1985) aikana liikunta kehittyi urheilusta liikunnaksi eli kilpaurheilijoiden yksinoikeudesta koko väestön harrastukseksi. On turhaa yrittää luetteloita kaikkia niitä tekijöitä, jotka olivat tällaisen kehityksen takana. Ensimmäinen mieleen tuleva vaikutin, vapaa-ajan lisääntyminen, on yleisimmin käytetty selittäjä. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että viisipäiväiseen työviikkoon siirtyminen ei näytä kovinkaan merkittävästi muuttaneen vapaa-ajan käytön rakennetta. Harrastukset ovat pysyneet samoina. Mutta niihin käytetään siirtymän jälkeen enemmän aikaa. Suurin muutos onkin ollut urheilu- ja ulkoiluharrastuksen totaalinen lisääntyminen. Liikuntaharrastus on säilyttänyt hyvin asemansa kansalaisten tärkeimpänä vapaa-ajan viettomuotona.⁴³

Muutoksen taustalla onkin ollut työelämän historiallinen käänne. Vapaa-ajaksi alettiin sekä työpaikoilla että kouluissa käsittää muukin aika kuin Raamatussa määritetty lepopäivä, sunnuntai. Uuden vapaapäivän, lauantain, ja ns. alemmillekin yhteiskuntakerroksille suodun loma-ajan myötä luotiin koko väestölle mahdollisuus harrastuksiin. Kansalaiset kanoivat vapautuneen energiansa perisuomalaiseen harrastukseen: urheiluun ja ulkoiluun. Tutkimukset ovat vahvistaneet myös sen itsestään selvyden, että nuoret ikäluokat harrastavat liikuntaa enemmän kuin vanhemmat. Nuoret suosivat urheilu- ja ulkoilupelejä. Myös pyöräily on nuorten harrastusta. Keski-ikäiset ja vanhemmat ihmiset puolestaan suosivat ulkoilua ja pelkästään ulkona oleskelua. Vanhaa suomalaista liikuntamuotoa, hiihtoa, harrastavat lähes kaikki ikäryhmät. Uintia ja lenkkeilyä harrastavien ryhmän koostumus on ollut hyvin epämääräinen.

Liikuntaharrastuksen laajuuteen vaikuttavat harrastajien ikä, yhteis-

Pesäpallokauden päätyttyä Koskenharjulla lohelaiset sukelsivat viereiseen Tourujokeen. Esimerkki vuodelta 1976. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

kunnallinen asema ja asuinpaikka. Suomen kaltaisessa maassa harrastukset ovat tiiviisti sidottuja vuodenaikoihin. Suurhallien ja monitoimitalojen rakentaminen on kuitenkin muuttanut harrastusten periodisuutta. Sosiaalinen asema ja asuinpaikka liittyvät paljolti toisiinsa, mikä aina on tuonut lisäproblematiikkaa kaupungin liikuntaa koskevien päätösten tekoon. Tämä, kuten myös se triviaali vaikutin, että harrastuksen laajuuteen vaikuttavat paikkojen määrä ja harrastajan etäisyys paikasta, on vahvistanut käsitystä, että liikuntapaikkojen ja ulkoilumahdollisuuksien järjestäminen on yleisen yhteiskuntapolitiikan keskeinen osa.

Laajeneva, yhteiskuntapoliittinen näkökulma löi itsensä läpi liikunnan organisoinnissakin. Erityisen hyvin tämä tuli esiin suhtautumisessa alle kouluikäisten lasten, vanhusten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden liikuntaharrastusmahdollisuuksien laajentamiseen. Jyväskylän kaupun-

ki omaksui määrätietoisesti, lähinnä 1980-luvun alussa, periaatteen, että liikuntatoimen tavoitteena oli turvata kaikille jyvaskyläläisille mahdollisuudet omakohtaiseen liikunnan harjoittamiseen iästä tai terveydentilasta riippumatta.⁴⁴ Tälle oli lähtökohtana se realistinen tilanteen selvitys, että alle kouluikäisten lasten harrastusmahdollisuudet vielä 1980-luvullakin olivat vähäiset. Nuoren iän vuoksi omaehtoinen liikkuminen oli rajoitettua. Juniorityötä tekevät seurat taas olivat kiinnostuneita ennen kaikkea kouluiässä olevasta ja siihen tulevasta nuorisosta. Urheilujärjestöjä eivät kiinnostaneet myöskään vanhukset, eläkeläiset eivätkä erityisryhmät. Vaikka kaupunki muun toimintansa välityksellä järjestikin näille ryhmille puuhaa, vanhusten ja vammaisten itsenäisen liikkumisen lajivalikoima jäi varsin suppeaksi.

Liikuntakäsitteen laajeneminen ei ollut uusi ilmiö. Sitä oli tapahtunut teoriassa — osin jopa käytännössä — 1950-luvulta alkaen. Sen hyväksymiseen Jyväskylässä lienee osiltaan vaikuttanut liikuntatieteellinen tiedekunta ja lehdissä käyty keskustelu liikunnasta ja liikuntapolitiikan tavoitteista. Myös se laaja hanke, jota suunniteltiin kauan, mutta joka käynnistettiin vasta 1988, kytkeytyi tutkimustoimintaan. Kyseessä on liikunta- ja tutkimushallin rakentaminen Hippoksen alueelle. Se merkitsee liikuntatieteellisen tiedekunnan toisen rakennusvaiheen toteutumista. Ensimmäinenhän valmistui jo 1971. Hankkeeseen kuuluvat tutkimusta palvelevat tilat mutta myös yleisurheilun, jalka- ja pesäpallon tutkimus- ja harjoituskäyttöön soveltuva liikuntahalli liitännäistiloiheen. On tietysti harhaanjohtavaa kirjata projekti kaupungin liikuntalautakunnan toiminnaksi, koska kysymyksessä on Jyväskylän kaupungin ja valtion yhteishanke. Rakentamista perusteltiin muun ohella sillä, että se luo merkittävästi edellytyksiä erityisryhmien liikuntatoiminnan tutkimiselle. Ei kuitenkaan liene epäilyksiä siitä, etteivätkö saavutettavat tutkimustulokset koidu kaupunkilaisten liikunnan hyödyksi.

Liikuntalautakunta harrastustoiminnan tukijana

Johtosääntö määritteli liikuntalautakunnan toiminnan. Kaupungin talousarvioissa puolestaan rajattiin varsin konkreettisesti toiminnan laajuus, sillä yhä selvemmin liikuntaharrastuskin tuli riippuvaiseksi rahasta; ilman sitä ei ollut välineitä, tiloja eikä henkilökuntaa. Niinpä liikuntalautakunta totesi 30.8.1962 pitämässään kokouksessa: ”Kun edellisessä kokouksessa oli luettu kaupunginhallituksen antamat ohjeet talousarvion laadinnasta, päätettiin laatia ... talousarvio.” Talousarvion kohdat ja niihin merkityt rahasummat kuvaavatkin kärjistetyksi lautakunnan toimintakohteita. Yksityiskohtaiset maininnat palkkauksesta puolestaan osoittavat kaupungin liikuntatoimen palveluksessa olleet henkilöt.

Liikuntalautakunta yritti jo vuodelle 1961 talousarviota laatiessaan saada varoja seitsemän pukusuojan hoitajan, neljän rantavalvojan ja kolmen uimaopettajan palkkaamiseen. Kuten monesti ennenkin lautakunta ilmaisi muilta osin tyytyvänsä edellisen vuoden henkilöstömenoihin, jos muutamille viroille saataisiin asiaan kuuluvat palkankorotukset. Lautakunta katsoi myös, että kalustomääräraha oli saatava ainakin välttämättömiin kalustohankintoihin. Kenttien ja muiden liikuntapaikkojen kunnossapitäminen vaati tietyt varat.⁴⁵

Tällainen esitystapa ja lakonisuus jo sinällään osoittavat, miten peräti pieni lautakunnan harkintavara liikuntaa koskevissa asioissa todellisudessa oli. Lautakunta oli muiden ”hallintokuntien” tapaan kaupunginvaltuuston valitsema elin, jolle sekä valtuusto että kaupunginhallitus asettivat melkoiset rajoitukset. Edellisen perusteella voisi väittää, että lautakunnan rooli liikunta-asioiden hoitajana oli melko vähäinen. Kaupunkihan yleensä rakensi valtion tuella liikuntaan liittyvät tilat ja vapaaehtoisella pohjalla toimivat urheilujärjestöt huolehtivat urheiluharrastuksen käynnissä pitämisestä. Tällainen juridis-muodollinen näkökulma on kuitenkin väärä, sillä liikuntalautakunnan osuus aloitteiden tekijänä ja toiminnan koordinoijana oli sittenkin melkoinen. Lautakunnan jäsenet saattoivat myös — vaikkakin hitaasti — muovata liikunnan suuriakin linjoja, jos lautakunta johdonmukaisesti toteutti jäsentensä enemmistön näkemyksiä. Kuvaavaa

Moottoriurheilu on noussut erääksi muotilajiksi. Suurajoja on ajettu jo 1950-luvulta lähtien. Jyväskylän Moottorikerholla oli 1960-luvulla motocross-rata Seppälänkankaalla. Kaupungin varoin ja kalustolla kunnostettiin myös Harjun ajojen (TT-ajot) rataa. Suurajoja varten kaupunki rakensi Laajavuoreen ns. rallitien. Ruotsalaisajaja saapuu Lyseon pihassa sijainneeseen suurajojen maaliin vuonna 1966. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

on, että juuri 1960 lautakunta selvästi ilmaisi kantansa, jonka mukaan tarverahoja olisi saatava nimenomaan ns. kansanurheilun tukemiseen.⁴⁶

Lautakunta säilytti myös asemansa urheilujärjestöjen tukijana. Esim. vuotta 1964 koskevan talousarvion perusteluissa se esitti korotusta urheiluseurojen avustuspäärahasta. Perustelujen mukaan seurojen toiminta oli jatkuvasti laajentunut ja niiden lukumäärä lisääntynyt. Kun kaupungilla ei ollut tarjota tarpeeksi sisäliikuntatiloja, seurat joutuivat harjoitustarkoituksiin vuokraamaan yksityisten saleja, joiden vuokrat olivat korkeat. Terveen itsetuntoisesti lautakunta tähdensi urheiluseurojen avustusten jääneen huomattavasti vähäisemmäksi kuin muille järjestöille

jaetut avustukset. Kun urheiluseurat toimivat nuorison parissa, niiden kustannettavaksi lautakunnan mielestä jäi koko toiminta. Tämän vuoksi niitä oli tuettava huomattavasti enemmän kuin aikuisten toimintaa, joka lautakunnan mielestä liittyi usein ammatillisen työn tukemiseen.⁴⁷

X Urheilu

1. Luottamustointien haltijain palkkiot	1.410,00
2. Vak. henkilökunnan palkat (virk. suht.)	31.544,00
3. Henkilökunnan muut palkkamenot	2.550,00
4. Työsopimusuh. henkilöstön palkat	18.764,00
5. Huoneistomenot	100,00
6. Kaluston ja urheiluvälineiden hankinta	6.000,00
7. Kaluston ja välineiden kunnossapito	900,00
8. Tarverahat	3.900,00
9. Sotu- maksut	3.430,00
X- luku yhteensä	92.308,00

XIV Avustukset

8. Urheiluseuroille	9.000,00
8.b) Urheilulautakunnan käyttöön seurojen käyttämien koulujen voimistelusalien siivousten maksamiseen	1.200,00

Ote vuoden 1969 Jyväskylän kaupungin talousarviosta kuvaa urheilulautakunnan varojen käytön rakennetta ja kohteita.

Jyväskylän urheilun ja liikunnan laajuuteen nähden lautakunnan käytössä 1960-luvun alussa ollut rahamäärä, hieman yli 100 000 markkaa, oli todella vähäinen. Tästäkin noin puolet meni vakinaisen henkilökunnan palkkaukseen. Kaupungissa oli mainittuun aikaan urheilutoimenjohtaja, kolme urheilukenttävahtimestaria, viisi kolmeksi kuukaudeksi palkattua rantavalvojaa, seitsemän kolmeksi kuukaudeksi palkattua pukusuojanhoitajaa, kolme kahdeksi kuukaudeksi palkattua uimakoulun opettajaa,

Sotien jälkeen tarvittiin tilapäistä henkilöstöä uimarannoille sekä ohjajiksi että vahdeiksi. Uimahallin rakentaminen ja laajentaminen siirsivät opetusta sisätiloihin. Kesäinen uimakoulu toimi vielä 1984 Köhniöllä. Keski-Suomen Museon kuva-arkisto.

yksi kokovuotinen voimailusalin vahtimestari, Koskenharjun ja Halssilan, Valorinteen, Kahakadun ja Köyhänpellon kenttien viideksi kuukaudeksi palkatut vahtimestarit, kaksi neljäksi kuukaudeksi palkattua Laajavuoren hiihtohissin kuljettajaa, kuudeksi kuukaudeksi palkattu Hippoksen vahtimestari, kolmeksi kuukaudeksi palkattu Puistokoulun kentän vahtimestari, neljäksi kuukaudeksi palkattu jääkiekkokentän vahtimestari. Kaupunki joutui lisäksi palkkaamaan henkilökunnalleen vuosilomasijaisia.⁴⁸

Koko 1960-luvun talousarvion rakenne, ja sen mukana lautakunnan toiminnan pääkohteet pysyivät samantyyppisinä, joskin yksityisiin kohteisiin myönnettyt varat yleensä kasvoivat ja vaihtelivat keskenään jonkin verran. Henkilöstömenoista suuren osan veivät virkasuhteessa ole-

vien työntekijöiden palkat, mutta esimerkiksi vuoden 1970 talousarviossa työsopimussuhteessa olevien henkilöiden palkkamenot olivat suuremmat (76 322 mk ja 118 724 mk). Kuntoliikunta oli noussut ajan vaatimusten myötä kuvaan mukaan, joskin sille lautakunnan kautta uhrattiin varoja vain 17 000 mk. Urheilun volyymin laajentumisesta huolimatta seurojen avustamiseen osoitettiin rahaa vain 18 000 markkaa. Vaikka summa seitsemässä vuodessa oli kaksinkertaistunut, ei vajaa 20 000 markkaa kolmen — neljäkymmenen urheiluseuran kaupungissa juuri merkitykseks ollut. Lautakunta tosin maksoi seurojen käyttöön luovutettujen kansankoulutilojen siivouksesta 10 000 markkaa. Toinen kymmenen tuhatta jaettiin seurojen käytössä olevien harjoituspaikkojen vuotuisiin maksuihin. Vuoden 1970 talousarvion mukaan tuloiksi merkittiin 90 000 markkaa, josta lähes puolet tuli hiihtohissistä.⁴⁹

Liikuntalautakunnan rahoitus ja toiminta eivät lähimainkaan paljasta jyväsyläläiseen liikuntaan käytettyjä julkisiakaan varoja, sillä esimerkiksi vuosien 1969-1973 kaupungin taloussuunnitelmassa vuodelle 1971 varattiin uimahallia varten 1 500 000 mk, pienempiä rakennushankkeita varten 50 000 ja Kangasvuoren urheilupuistoon 100 000 markkaa. Seuraavaksi vuodeksi kaupunki osoitti uimahallin loppurahoitukseen 1 000 000, Tikan-Kuokkalan urheilupuistolle 400 000 ja pieniin rakennuskohteisiin 150 000 markkaa. Vuonna 1973 annettiin Keljonkankaan urheilupuistoon 400 000, Hippoksen palloiluhallin alkurahoitukseen 500 000 ja pieniin rakennuskohteisiin 150 000 markkaa.⁵⁰ Toisaalta sitten liikuntalautakunta joutui 2.11.1970 toteamaan, että kaikki sen esittämät uudet virat olivat jääneet perustamatta.

Jonkinlaisen reaalisen kuvan siitä, mitä seitsemänkymmenluvulla Jyväskylässä käytettiin liikuntatoimintaan, antaa tieto, että 1975 talousarvioon merkittiin liikuntaa koskevia varoja 5 276 570 markkaa. Tästä summasta ns. rakennusavustus oli 1.5 milj. markkaa, urheiluvälineisiin 56 200 markkaa, kuntoliikuntaan 46 000 markkaa ja Liikunnan ja Kansanterveyden Edistämissäätiön avustamiseen hieman yli 800 000 markkaa sekä uusien urheilukenttien rakentamiseen 780 000 markkaa.⁵¹

Monitoimitalon ja jäähallin kaltaisten rakennuskompleksien valmistuminen merkitsi myös henkilöstön, kunnossapito- sekä käyttökustannusten

kasvua. Osoituksena tästä mainittakoon vain, että kahdeksankymmenluvulla lautakunta arvioi henkilöstön tarpeen lisääntyvän vuonna 1981 peräti 15:llä, 1982-1985 viidestä kolmeen henkilöllä vuosittain. Kaupunginhallituksen päätös oli, että esim. vuoden 1981 talousarvion loppusumma saattoi kasvaa vain 8:lla prosentilla edelliseen vuoteen verraten, vuotta 1982 oli pidettävä ns. nollavuotena ja vuosina 1983-1985 kasvu sai olla lievä, noin 2 % vuodessa. Kaupunginhallituksen asettamat normit koskivat kuitenkin vain toimintojen käyttömenoja, joten investoinnit jäivät rajojen ulkopuolelle.⁵²

Osoituksena Jyväskylän liikuntatoimen dynaamisuudesta esitettäköön lopuksi talonrakennusinvestointisuunnitelmiin vuosille 1986-1990 merkityt kohteet: Laajavuoren kisakeskuksen saneeraus, Huhtasuon liikuntapuiston huoltorakennuksen laajennus, liikuntatutkimuksen laboratorio, pallokenttien huoltorakennukset, uimarantojen pukeutumis- ja saniteettitilat, Marjoniemen (kaupungin leirintäalue Uraisilla) saneeraus, Kuokkalan kalliövästösuojan liikuntatilat, monitoimitalon laajennus, ratsastusmaneesi. Mainitulle ajanjaksolle merkittiin myös yhteistyökohteet, jotka ehkä konkreettisimmin osoittavat liikuntatoimen eskaloitumista viimeisinä vuosina. Kyseessä olivat nimittäin Kypärämäen nuoris- ja liikuntatalo, Koskenharjun nuorisotalo, Kuokkalan ala-aste, Myllyjärven nuorisotalo sekä moottoriurheilukeskus.⁵³

Vaikka kaikkea ei ole ehditty vuoden 1988 loppuun saada valmiiksi, jo monien edellä mainittujen hankkeiden kirjaaminen liikuntatointa hoitavan elimen papereihin osoittaa, miten läheisesti nykyinen liikuntavapaa-aika liittyy yleiseen yhteiskuntapoliittiseen jopa kulttuuritointa koskevaan suunnitteluun.

Lähdeviitteet

Erkki Markkanen

1. Wuolio, Eija-Leena, Suomen liikuntahistoria. Helsinki 1982 s. 98-105, 130- 35; Heikkinen, Antero, Kansallisen suururheilun nousu. Lappeenranta 1981, s. 21. .
2. Mursu, Veijo, Urheilutoiminta Jyväskylässä 1860-luvulta vuosisadan vaihteeseen. Pro-gradu JY 1982 s. 107.
3. Kansan Lehti 21. 3.; 11. 7. 1868; Fredrikson, Erkki, Jyväsjärven yleiset uimahuoneet 1800-luvulla. KSML 9. 8. 1983.
4. Mursu 1982 s. 58.
5. Mursu 1982 s. 104.
6. Mursu 1982 s. 114.
7. Kattilakoski, Simo, Suomen raviurheilu. Pro-gradu JY 1980.
8. Jyväskylän Metsästyksenhoitoyhdistys 1891-1941. Jyväskylä 1941 s. 5.
9. Keski-Suomi(K-S) 26.2.; .28.2.; 24.3. 1891; ks. Mursu 1982 s. 73.
10. Mursu 1982 s. 68.
11. Mursu 1982 s. 87.
12. Kolehmainen, Teuvo, TUL Keski-Suomessa 1919-1969. Jyväskylä 1969 s. 20.
13. Mursu 1982 s. 117; matkailun osalta, Markkanen, Erkki, Suomen matkailun historia: Harvojen harrastuksesta kansan huviksi. Jyväskylä 1987 s. 180-183.
14. K-S 1.8.1888; 15.7.1899; Mursu 1982 s. 118.
15. Mursu 1982 s. 118.
16. Laitinen, Erkki, Jyväskylän Kiri 1930-1980. Jyväskylä 1980 s. 14-16.
17. Mursu 1982 s. 141.
18. Kolehmainen 1969 s. 14.
19. Laine, Leena, Vapaaehtoisten järjestöjen kehitys ruumiinkulttuurin alueella Suomessa 1856-1917 II. Lappeenranta 1984 s. 496, vrt. Partanen, Tauno, Suomen Voimistelu- ja Urheiluliiton ja Työväen Urheiluliiton väliset suhteet 1919-1939. Pro gradu JY 1965 s. 6.; Tapiola, Hannu, Jyväskylän Työväenyhdistys. Tampere 1968.
20. Tommila, Päiviö, Jyväskylän kaupungin historia 1837-1965. Jyväskylä 1972 s. 557; Partanen s. 10; Kolehmainen 1969 s. 21.
21. Kolehmainen 1969 s. 43-45.; Kulha, Keijo, SVUL:n Keski-Suomen piiri. Jyväskylä 1967.
22. Olin, Kalevi, Kuntien liikuntahallinnon historiallinen kehitys. Jyväskylän yliopiston liikuntasuunnittelun laitos. Tutkimuksia n:o 12 1976 s. 3.

23. Pukkala, Martti, Jyväskylän kaupungin kunnallisen urheilutoiminnan historiikki vuosilta 1900-1960. Urheilun historian erikoistyö Helsingissä 1960; Ahonen Ake, Jyväskylän kaupungin urheilu- ja ulkoilulautakunnan toiminta vuosilta 1925-1975, esittävät puheenjohtajat hiukan toisin. Tarkistus osoitti, että Vartia aloitti puheenjohtajana ja lyhyen ajan tehtävää hoiti vänr. Vierto. JKA, urh. ltk. ptk. 4.4.1929.
24. Jäsenistön osalta JKA, ltk. ptk. 1925-39.
25. JKA, Ca 1 ptk. 25.9.1926.
26. JKA, urh. ltk. ptk. 28.9.1928; 18.9.1930; 13.9.1931; 27.9.1932; 9.10.1934.
27. Taulukon summat koottu: JKA, urh. ltk. ptk. 1926-1945; Pukkala, Martti, Jyväskylän kaupungin urheilulautakunnan historiikki 1900-1959. Käsikirjoitus 1960 s. 48.
28. JKA, kunnalliskertomus 1936 s. 309.
29. JKA, Ca:2 17.9.1945.
30. Ks. Pukkala 1960 s. 37.
31. JKA, urh. ltk. ptk. 22.9.1941; Pukkala s. 39.
32. JKA, CF 8; kunnalliskertomus s. 301.
33. JKA, CF:2, kunnalliskertomus s. 432.
34. JKA CF:12, kunnalliskertomus 1941 s. 266-267; kunnalliskertomus 1942 s. 348.
35. JKA CA:2 urh. ltk. ptk. 28.1.1937.
36. JKA CA:2, urh. ltk. ptk. 1.12.1937; 29.12.1938.
37. JKA CA:2 urh. ltk. ptk. 5.5.1941.
38. JKA, urh. ltk. ptk. 27.9.1932.
39. JKA urh. ltk. ptk. 12.12.1945; 14.11.1938.
40. Tommila 1972 s. 558.
41. JKA CA:2 urh. ltk. ptk. 14.10.1943.
42. JKA CA:1 urh. ltk. ptk. 20.5.1934; 22.4.1937.
43. Pukkala s. 59.

Toivo Nygård

1. Esim. Mauno Jokipii, Jatkosodan synty. Keuruu 1987.
2. Esim. Eija-Leena Wuolio, Suomen liikuntahistoria. Helsinki 1982, s. 153-155.
3. Wuolio 1982, s. 157.
4. Wuolio 1982, s. 175.
5. Ks. Asetuskokoelma 1975.

6. Päiviö Tommila, Jyväskylän kaupungin historia 1837-1965 I. Jyväskylä 1972, s. 578-583.
7. Ks. esim. Tommila 1972, s. 585-587.
8. Tommila 1972, s. 599-605.
9. Ks. esim. Katsaus Jyväskylän kaupungin urheilu- ja ulkoilulautakunnan toimintaan vuosilta 1925-1975, s. 7, JKA.
10. JKA, Kaupunginvaltuuston ptk. 3.9.1951; myös Martti Pukkala, Jyväskylän kaupungin kunnallisen urheilutoiminnan historiikki vuosilta 1900-1959. Urheilun historian erikoistyö Helsingissä 1960, s. 8, Urheilulautakunnan ark.
11. Ks. Pukkala 1960, s. 8-9.
12. Ks. JKA, Urheilultk:n johtosääntö 1951; myös Pukkala 1960, s. 10-11.
13. Katsaus Jyväskylän kaupungin urheilu- ja ulkoilulautakunnan toimintaan vuosilta 1925-1975, s. 7-8.
14. JKA, Urheilultk., vuosikertomukset kyseiseltä ajalta; myös Katsaus Jyväskylän kaupungin urheilu- ja ulkoilulautakunnan toimintaan vuosilta 1925-1975, s. 8 sekä Pukkala 1960, liite 1.
15. Ks. JKA, Urheilultk:n arkisto, vuosikertomukset; myös katsaus Jyväskylän kaupungin., s. 8.
16. JKA, Liik. ltk:n arkisto, Urheilultk:n ptk. 8.3.1977 (Ca:5).
17. JKA, Liik. ltk:n ark., Urheilultk. ptk. 22.1.1985.
18. Tiedot saatu urheilulautakunnan pöytäkirjoista mainituilta vuosikymmeniltä, JKA, Urheilultk. ptk:t (Ca).
19. JKA, Kunnallinen asetuskokoelma, ko. Urheilulautakunnan johtosääntö vuodelta 1951.
20. Ks. esim. JKA, Urheilultk:n ptk. 1948, Talousarvioehdotus vuodelle 1949.
21. JKA, Urheilulautakunnan ptk:t 1940-1960.
22. Ks. esim. JKA, Kunnalliskertomukset ko.vuosilta.
23. Katsaus Jyväskylän kaupungin urheilu- ja ulkoilulautakunnan toimintaan vuosilta 1925-1975, s. 9.
24. JKA, Urheilulautakunnan ptk:t 1940-1960, erityisesti 11.5.1950 sekä Jyväskylän kaupungin kunnalliskertomukset, erityisesti 1949 I, s. 117-118.
25. Ks. Pukkala 1960, s. 18-19.
26. JKA, Jyväskylän kaupungin kunnalliskertomus 1948 I, s. 450-451.
27. JKA, Jyväskylän kaupungin kunnalliskertomus 1948 I, s. 453-454.
28. JKA, Urheilultk:n ptk. 19.11.1954; Jyväskylän kaupungin kunnalliskertomus 1955 I, s. 376.
29. JKA, Jyväskylän kaupungin kunnalliskertomukset 1956-1960.
30. Pukkala 1960, s. 29-30.

31. Ks. Pukkala 1960, s. 32-33.
32. Pukkala 1960, s. 58-59.
33. Myös Pukkala 1960, s. 65-66.
34. Ks. Ari Vesanen-Leo Paukkunen-Kalevi Olin, Uimahalli sosiaalisena palvelulaitoksena. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos. Tutkimuksia n:o 27 1983, s. 51.
35. Vesanen-Paukkunen-Olin 1983, s. 52.
36. Vesanen-Paukkunen-Olin 1983, s. 54, kuvio 2.
37. Tommila 1972, s. 670; JKA, Jyväskylän kaupungin urheilultk:n ptk:t 1940-1960.
38. JKA, Urheilultk:n ptk. 8.5.1951, 28.5.1951, 24.5.1955, 27.3.1956, 28.1.1958; Jyväskylän kaupungin kunnalliskert. 1947, s. 373.
39. JKA, Jyväskylän kaupungin kunnalliskert. 1955 I, s. 106, 1947, s. 147, 1954, s. 118, 167, 1959 I, s. 145, 1954 I, s. 402.
40. JKA, Urheilulautakunnan ptk:t, niiden liitteenä olevat kaupungin talousarvioehdotukset kyseiseltä ajalta.
41. Edellä mainitut tiedot saatu Jyväskylän kaupungin liikuntapaikkasuunnitelma 1983-1988, s. 3-4.
42. Jyväskylän kaupungin liikuntapaikkasuunnitelma 1983-1988, s. 4-5.
43. Ks. Jyväskylän kaupungin liikunta 1975-1985, II osaraportti, s. 8.
44. Ks. esim. Jyväskylän kaupungin liikuntapaikkasuunnitelma 1983-1988, s. 10-11.
45. JKA, Urheilulautakunnan ptk. 12.9.1960.
46. JKA, Urheilultk:n ptk. 12.9.1960.
47. JKA, Urheilultk:n ptk. 6.9.1963.
48. JKA, Urheilultk:n ptk. 6.9.1963.
49. JKA, Liik.ltk:n ptk:n 12.8.1969 liitteenä oleva talousarvioehdotus vuodelle 1970.
50. JKA, Liik.ltk:n ptk. 12.5.1970.
51. JKA, Urheilultk:n pt. 21.1.1975.
52. JKA, Liik.tmston ark., urheilultk:n ptk. 11.3.1980.
53. JKA, Liik.tmston ark., urheilultk:n ptk. 12.3.1985.

Liite 1. Urheilulautakunnan kokoonpano vuosina 1925-1988

1925

Lehto, Toivo, pj.
Kauranen, Väinö, siht.
Vartia, Arvo
Nyyssönen, Artturi
Markkanen, Asser

1926

Lehto, Toivo, pj.
Kauranen, Väinö, siht.
Vartia, Arvo
Nyyssönen, Artturi
Keila (Keilan), Yrjö

1927

Lehto, Toivo, pj.
Kauranen, Väinö, siht.
Keila, Yrjö
Viertto Kalle

1928

Lehto, Toivo, pj.
Kauranen, Väinö, siht.
Nyyssönen, Artturi
Keila, Yrjö
Viertto, Kalle

1929

Lahtinen, Felix, pj.
Kauranen, Väinö, siht.
Nyyssönen, Artturi
Keila, Yrjö
Viertto, Kalle

1930

Lahtinen, Felix, pj.
Kauranen, Väinö, siht.
Nyyssönen, Artturi
Keila, Yrjö
Viertto, Kalle

1931

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Halonen, Seppo
Keila, Yrjö
Viertto, Kalle

1932

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Halonen, Seppo
Viertto, Kalle
Keila, Yrjö

1933

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Halonen, Seppo
Viertto, Kalle
Keila, Yrjö

1934

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Halonen, Seppo
Viertto, Kalle
Keila, Yrjö

1935

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Halonen, Seppo
Viertto, Kalle
Keila, Yrjö

1936

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Halonen, Seppo
Viertto, Kalle
Keila, Yrjö

1937

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Huttunen, Mauno
Keila, Yrjö
Mänty, Eero

1938

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Huttunen, Mauno
Keila, Yrjö
Mänty, Eero

1939

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Huttunen, Mauno
Keila, Yrjö
Mänty, Eero

1940

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Keila, Yrjö
Huttunen, Mauno
Mänty, Eero

1941

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Huttunen, Mauno
Keila, Yrjö
Kauranen, Väinö

1942

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Huttunen, Mauno
Keila, Yrjö
Kauranen, Väinö

1943

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Huttunen, Mauno
Keila, Yrjö
Kauranen, Väinö

1944

Lahtinen, Felix, pj.
Salava, Taito, siht.
Huttunen, Mauno
Keila, Yrjö
Kauranen, Väinö

1945

Lahtinen, Felix, pj.
Kauranen, Väinö, siht.
Hongisto, Yrjö
Keila, Yrjö
Mäkinen, Mauno
Lundell, Edvar
Honkonen, Otto

1946

Lahtinen, Felix, pj.
Saarinen, Teemu, siht.
Saarinen, Väinö
Honkonen, Otto
Mäkinen Mauno
Vikström, Mauno
Renvall, Väinö

1947

Lahtinen, Felix, pj.
Saarinen, Teemu, siht.
Hongisto, Yrjö
Honkonen, Otto
Saarinen, Väinö
Mäkinen Mauno
Renvall, Väinö

1948

Lahtinen, Felix, pj.
Saarinen, Teemu, siht.
Hongisto, Yrjö
Honkonen, Otto
Saarinen, Väinö
Mäkinen Mauno
Renvall, Väinö

1949

Puukko, Otto, pj.
Saarinen, Teemu, siht.
Honkonen, Otto
Tuomainen, Viljo
Mäkinen, Mauno
Renvall Väinö
Lehto, Arvo

1950

Puukko, Otto, pj.
Saarinen, Teemu, siht.
Honkonen, Otto
Tuomainen, Viljo
Mäkinen, Mauno
Renvall Väinö
Lehto, Arvo

1951

Eronen, Tauno, pj.
Saarinen, Teemu, siht.
Mäkinen, Mauno
Salonen, Eemil
Laukkanen, Rauha
Renvall Väinö
Lehto, Arvo

1952

Eronen, Tauno, pj.
Lehto, Arvo, siht.
Mäkinen, Mauno
Salonen, Eemil
Laukkanen, Rauha
Renvall Väinö
Hongisto, Yrjö

1953

Eronen, Tauno, pj.
Lehto, Arvo, siht.
Mäkinen, Mauno
Salonen, Eemil
Laukkanen, Rauha
Renvall Väinö
Hongisto, Yrjö

1954

Ahonen, Ake (Aarne), pj.
Taipale, Heikki, siht.
Mäkinen, Mauno
Lampinen, Huki
Valkki, Jouko

1955

Ahonen, Ake, pj.
Taipale, Heikki, siht.
Mäkinen, Mauno
Lampinen, Huki
Valkki, Jouko

1956

Ahonen, Ake, pj.
Taipale, Heikki, siht.
Mäkinen, Mauno
Lampinen, Huki
Heinonen, Pentti 1.1. - 1.6.
Lahtinen, Yrjö 1.6. - 31.12.

1957

Ahonen, Ake, pj.
Taipale, Heikki, siht.
Mäkinen, Mauno
Lampinen, Huki
Mäkinen, Vilho

1958

Ahonen, Ake, pj.
Taipale, Heikki, siht.
Mäkinen, Mauno
Lampinen, Huki
Mäkinen, Vilho

1959

Ahonen, Ake, pj.
Taipale, Heikki, siht.
Mäkinen, Mauno
Lampinen, Huki
Mäkinen, Vilho

1960

Ahonen, Ake, pj.
Taipale, Heikki, siht.
Mäkinen, Mauno
Lampinen, Huki
Viinikainen, Heikki

1961

Ahonen, Ake, pj.
Taipale, Heikki, siht.
Viinikainen, Heikki
Mäkinen, Mauno
Lehtonen, Vilho

1962

Ahonen, Ake, pj.
Taipale, Heikki, siht.
Viinikainen, Heikki
Mäkinen, Mauno
Lehtonen, Vilho

1963

Ahonen, Ake, pj. 1.1.-31.3.
Ojanen, Sakari, pj. 1.4.-31.12.
Taipale, Heikki, siht. 1.1.-31.3.
Ahonen, Ake, siht. 1.4.-31.12.
Taipale, Heikki
Mäkinen, Mauno
Lehtonen, Vilho

1964

Ojanen, Sakari, pj.
Ahonen, Ake, siht.
Taipale, Heikki
Mäkinen, Mauno
Lehtonen, Vilho

1965

Herranen, Tauno, pj.
Ahonen, Ake, siht.
Rutanen, Erkki
Säde, Urho
Taipale, Heikki
Ojanen, Sakari

1966

Herranen, Tauno, pj.
Ahonen, Ake, siht.
Rutanen, Erkki
Säde, Urho
Taipale, Heikki
Ojanen, Sakari

1967

Herranen, Tauno, pj. 1.1.-31.8.
Nykänen, Pekka, pj. 9.9.-31.12.
Ahonen, Ake, siht.
Rutanen, Erkki
Säde, Urho
Taipale, Heikki
Ojanen, Sakari

1968

Nykänen, Pekka, pj.
Ahonen, Ake, siht.
Rutanen, Erkki
Säde, Urho
Taipale, Heikki
Ojanen, Sakari

1969

Viinikainen, Heikki, pj.
Anttila, Pentti
Peura, Martti
Riihimäki, Esa
Rutanen, Erkki
Säde, Urho
Taipale, Heikki

1970

Viinikainen, Heikki, pj.
Anttila, Pentti
Peura, Martti
Riihimäki, Esa
Rutanen, Erkki
Säde, Urho
Taipale, Heikki

1971

Viinikainen, Heikki, pj.
Riihimäki, Esa
Peura, Martti
Taipale, Heikki
Rutanen, Erkki
Anttila, Pentti
Säde, Urho

1972

Viinikainen, Heikki, pj.
Peura, Martti
Taipale, Heikki
Rutanen, Erkki
Anttila, Pentti
Säde, Urho
Riihimäki, Esa

1973

Viinikainen, Heikki, pj.
Riihimäki, Esa
Jaakonaho, Mikko
Lehtinen, Antti
Peura, Martti
Taipale, Heikki
Viinikainen, Alpo

1974

Viinikainen, Heikki, pj.
Riihimäki, Esa
Jaakonaho, Mikko
Lehtinen, Antti
Peura, Martti
Taipale, Heikki
Viinikainen, Alpo

1975

Viinikainen, Heikki, pj.
Riihimäki, Esa
Jaakonaho, Mikko
Lehtinen, Antti
Peura, Martti
Taipale, Heikki
Viinikainen, Alpo

1976

Viinikainen, Heikki, pj.
Riihimäki, Esa
Jaakonaho, Mikko
Lehtinen, Antti
Peura, Martti
Taipale, Heikki
Viinikainen, Alpo 1.1. - 31.3.
Kaipainen, Arvi 1.4. - 31.12.

1977

1.1.-28.2.

Viinikainen, Heikki, pj.
Riihimäki, Esa
Kaipainen, Arvi
Peura, Martti

1977

1.3.-31.12.

Viinikainen, Heikki, pj.
Peura, Martti
Taipale, Heikki
Parkkinen, Heikki
Keskinen, Helvi
Seppänen, Eero,
Zitting, Reino

1978

Viinikainen, Heikki, pj.
Parkkinen, Heikki
Peura, Martti
Zitting, Reino
Taipale, Heikki
Keskinen, Helvi
Seppänen, Eero

1979

Viinikainen, Heikki, pj.
Parkkinen, Heikki
Peura, Martti
Pöyhönen, Esko
Taipale, Heikki
Keskinen, Helvi
Seppänen, Eero

1980

Viinikainen, Heikki, pj.
Parkkinen, Heikki
Peura, Martti
Zitting, Reino
Taipale, Heikki
Keskinen, Helvi
Seppänen, Eero

1981

Viinikainen, Heikki, pj.
Parkkinen, Heikki
Peura, Martti
Pöyhönen, Esko
Katajamäki, Reijo
Parviainen, Juha
Seppänen, Eero

1982

Viinikainen, Heikki, pj.
Parkkinen, Heikki
Peura, Martti
Pöyhönen, Esko
Katajamäki, Reijo
Parviainen, Juha
Seppänen, Eero

1983

Viinikainen, Heikki, pj.
Parkkinen, Heikki
Peura, Martti
Pöyhönen, Esko
Katajamäki, Reijo
Parviainen, Juha
Seppänen, Eero

1984

Viinikainen, Heikki, pj.
Parkkinen, Heikki
Peura, Martti
Pöyhönen, Esko
Katajamäki, Reijo
Parviainen, Juha
Seppänen, Eero

1985

Hagman, Pertti, pj.
Parviainen, Juha
Seppänen, Eero
Koistinen, Mikko
Hirvensalo, Mirja
Knuuttila, Pertti
Pöyhönen, Esko

1986

Hagman, Pertti, pj.
Parviainen, Juha
Seppänen, Eero
Koistinen, Mikko
Hirvensalo, Mirja
Knuuttila, Pertti
Pöyhönen, Esko

1987

Hagman, Pertti, pj.
Parviainen, Juha
Seppänen, Eero
Koistinen, Mikko
Hirvensalo, Mirja
Knuuttila, Pertti
Pöyhönen, Esko

1988

Hagman, Pertti, pj.
Parviainen, Juha
Luoma, Kalevi
Koistinen, Mikko
Hirvensalo, Mirja
Knuuttila, Pertti
Pöyhönen, Esko

Liite 2. Liikuntatoimen rakennushankkeet vuosina 1880-1988

Vuosi	Rakennuskohde
1880	Jyväsjärven uimalaitos
1899	Jyväsjärven toinen uimalaitos
1915	Jyväsjärven kolmas uimalaitos
1910-luku	Seminaarin pallokenttä Hippoksen ravirata
1926	Harjun urheilukenttä, 400 m rata
1941	Koskenharjun kenttä, 250 m (alueliitos)
1943	Tuomiojärven uimalaitos
1945	Voimailusali vesilinnan tiloissa
1946	Puistotorin tenniskenttä
1947	Keljon valorinteen pesäpallokenttä
1947	Hippoksen I nurmikenttä
1951	Halssilan urheilukenttä, 300 m rata
1952	I jääkiekkokaukalo, Viitaniemen ”Nisulan monttu”
1955	Uimahalli, 25 m rata
1956	Voimailusali keskuskansakoulun tiloissa
1959	Köyhänpellon pallokenttä II jääkiekkokaukalo, Hippos
1960	Aholaidan pallokenttä
1961	Laajavuoren rakentaminen alkoi
1962	Laajavuoren I-hiihtohissi/kilparinne
1964	Kahakadun pallokenttä Uimahalli, opetusallas
1965	Laajavuoren suurmäki, 90 m mäki Laajavuoren II-hiihtohissi
1966	Laajavuoren hiihtokeskus Köhniöjärven uimala
1968	Laajavuoren sauna Hippoksen pallokenttä
1969	Hippoksen II-nurmikenttä
1970	Hippoksen tekojäärata
1972	Laajavuoren III-hiihtohissi
1973	Aittorinteen hyppymäki, 25 m mäki Lohikosken pallokenttä
1974	Laajavuoren hyppymäki, 60 m mäki Viitaniemen koulun kenttä

- 1975 Killerjärven ravirata
Hippoksen tenniskentät
Uimahallin laajennus, 50 m allas
Kahakadun jääkiekkokaukalo
- 1976 Keljonkankaan jääkiekkokaukalo
- 1978 Huhtasuon liikuntapuisto
- 1979 Harjun kentän peruskorjaus
Hippoksen monitoimitalo
- 1980 Laajavuoren IV-hiihtohissi ja pikkumäki, 30 m
Lohikosken jääkiekkokaukalo
Halssilan jääkiekkokaukalo
Huhtasuon jääkiekkokaukalo
Kotalammen jääkiekkokaukalo
- 1981 Kotalammen liikuntapuisto
Hippoksen pesäpallokatsomo C-osa
Hippoksen tennishalli (Jyväskylän Messut ry.)
- 1982 Jäähalli
Kangaslammen kuntorata
Lohikosken liikuntapuiston valaistus
Halssilan liikuntapuiston valaistus
Kortepohjan liikuntapuiston valaistus
Laajavuoren latupohjan kunnostus
Myllyjärven kuntorata
Killerjärven ravirata-alueen kunnostustyöt
Päijänteen ulkoilualue
Koskenharjun liikuntapuiston kunnostus
- 1983 Halssilan liikuntapuiston huoltorakennus
Keljonkankaan kuntorata ja -reitti
Maakuntauran eteläinen reitti
Halssilan liikuntapuisto
Aittovuoren ja Kangasvuoren luontopolut
Heinälammen ja Lotilan pallokentät
Myllyjärven kuntorata/latu
Keljonkankaan kuntorata/latu 1.6 km
- 1984 Laajarin rakentaminen
Yrttisuon pallokenttä
Heinälammen ja Lotilan pallokenttien valaistustyöt
- 1985 Laajavuoren suurmäen kahvion peruskorjaus
Hippoksen huoltorakennuksen saneeraus
Sippulanniemen 4-reikäinen golfrata

- Sippulanniemen kuntorata
 Ristikiven ja Mattilanniemen uimarannat
 Ronsuntaipaleen alikulkukäytävä/maakuntaura
 1986 Laajavuoren 50 metrin mäen muovitus + jäälatu
 Laajavuoren kansanrinteen valaistuksen uusiminen
 + lumetusjärjestelmä
 Laajavuoren keskeisten alueiden yleissuunnitelma
 Laajavuoren ampumahiihdon harjoittelupaikka
 Maastoratsastusreitti
 Hippoksen alueen yleissuunnitelma
 Yhdysreitti Kangasvuoren kuntoradalta Huhtasuon
 liikuntapuistoon
 Ulkoilureitti Kangaslampi-Ankeriasjärvi
 Aittovuoren hyppyrimäen huoltorakennus
 1987 Sippulanniemen kuntoradan valaistus
 Hippoksen pesäpallokentän valaistus
 Sippulanniemen golfradalle 2 lisäväylää
 Laajavuoren kilparinteen huoltorakennus
 Kisakeskuksen saneeraus
 1988 Marjoniemen kattoremontti
 Matti Nykäsen mäen alastulorinteen korjaus + valaistus
 Huhtasuon nurmialueen rakentaminen
 Liikuntalaboratorion rakennustyöt
 Laajavuoren III hiihtohissin korjaus
 Freestylerinteen hyppyrin rakentaminen
 Kilparinteen hissien muovilatu
 Laajavuoren pulkkamäen valaistus

Liite 3. Jyväskyläläisiä urheiluseuroja vuosina 1871-1985

Seura	Perus- tamis- vuosi	Lajit
Jyväskylän Sivistys- ja huvitusseura	1871	Kilpasoutu, ammunta. Järjesti urheilukilpailuja ja huvitilaisuuksia
Jyväskylän Ampumaseura	1872 (1876)	Soutu, urheilumetsästys, ammunta. Jatkoa Jkl:n sivistys ja huvitusseuralle
Jyväskylän Hevosystävään seura	1874	Ravikilpailut. ”Hevosrodun parantaminen”
Jyväskylän Kauppalaisseura	1875	Pallonlyönti, juoksu, tanssi. Urheilutoimintaa vain v. 1875
Jyväskylän Vapaaehtoinen palokunta	1878	Ammunta, juoksu, yleisurheilu.
Jyväskylän Luisteluseura	1879	Luistelu, kelkkailu
Keski-Suomen Hevosystävään seura	1881	Raviurheilu. Jatkeena Jkl:n hevosyst.seuralle
Jyväskylän Lyseon Konventti	1882	Voimistelu. Koululaisseura
Jyväskylän Iltaseura	1882	Voimistelu. Jatke Jkl:n Lyseon konventille
Jyväskylän Lyseon ensimmäinen voimisteluseura	1882	Voimistelu. Koululaisseura
Jyväskylän Metsästysseura	1883 (1890)	Ammunta, urheilu- metsästys
Jyväskylän Lyseon Voimisteluseura	1886 (1981)	Voimistelu. Seurasta käytetty nimeä Jkl:n voimisteluyhdistys v:een 1890 asti
Jyväskylän Ampumaseura	1886	Ammunta
Keski-Suomen Polkupyöräyhdistys	1890	Pyöräily.

		Toimi vain perustamisvuoden
Jyväskylän Metsänhoitoyhdistys	1891	Ammunta, urh.mets. Jkl:n mets.seuran seuraaja.
Jyväskylän NMKY SVUL (1907)	1891	Yleisseura
Jyväskylän Voimisteluseura	1892	Voimistelu. Jkl:n Lyseon voim.seuraaja.
Jyväskylän Metsästys- ja ampumaseura	1886	Ammunta, urh.mets. Ampumaseuran seuraaja.
Päijänteen purjehdusseura purjehtijainliitto	1897	Purjehdus, melonta. Aik. Vesijärven-Päijänteen PS)
Jyväskylän seminaarin nais- osaston voimisteluseura	1897	Naisvoimistelu.
Jyväskylän Polkupyöräyhdistys	1897	Pyöräily. Toimi vain perustamisvuoden.
Jyväskylän Työväenyhdistyksen Voimistelu ja Urheiluseura Ty	1898	Yleisseura.
Jyväskylän uusi herrasmiesten voimisteluseura	1898	Voimistelu. Säätyläisten vastapaino ed. Ty:n seuralle.
Jyväskylän Raittiusseuran urheilijat Ry	1898	Yleisseura.
Jyväskylän Nuorisoseuran urheilijat Ns	1898	Yleisseura.
Jyväskylän naisvoimistelijaseura	1898	Naisvoimistelu.
Suomen Lyseoiden urheilijat (SLU). Jkl:n osasto. SVUL (1907)	1900	Yleisseura.
Jyväskylän Yritys	1902	
Jyväskylän Vapaapalokunnan Urheilijat SVUL (1907)	1903	Yleisseura.
Jyväskylän Seminaarin Jyskyt	1905 (1914)	Yleisseura.
Jyväskylän Voima Ty	1906	Yleisseura. Jyväskylän Veikkojen edeltäjä.

Jyväskylän Weikot TUL (1919)	1910	Yleisseura.
Jyväskylän Kisatoverit SVUL	1912	Suunnistus, kuntourheilu
Jyväskylän Kisko SVUL	1912	Rautatieläisten seura
Jyväskylän Uimaseura SVUL	1914	Uinti, nykyaikainen 5-ottelu
Jyväskylän Naisvoimistelijat SVUL	1917	Voimistelu
Keski-Suomen Ampujat SVUL	1920	Ammunta
Jyväskylän Kuurojen Urheiluseura Jalo SKUL	1921	Yleisseura
Keski-Suomen ampujat KL:n osasto SVUL	1921	Ammunta
Jyväskylän Talviurheiluseura SVUL	1922	Talviurh.lajit
Jyväskylän Palloilijat SVUL	1923	Palloilu
Jyväskylän Lohi TUL	1924	Pesäpallo, lentopallo, jääkiekko
Jyväskylän Työväen Nais- voimistelijat TUL	1926	Voimistelu
Jyväskylän Kiri SVUL	1930	Pesäpallo, lentopallo, koripallo. Keilailu lopetettu
Jyväskylän Voimailijat SVUL	1932	Painonnosto.
Jyväskylän Verkkopallo Seura SVUL	1932	Tennis
V- ja U-seura Jyväskylän Toverit TUL	1934	Hiihto, yl.urh. Suunnistus lopetettu v. 1984
Jyväskylän Pyöräilyseura SVUL	1935	Pyöräily
Keski-Suomen Moottorikerho SVUL	1935	Motocross, enduro, RR trial, ST
K-S Ilmailijat SIL	1937	lennokkitoiminta
Jyväskylän Kenttäurheilijat SVUL	1938	Yl.urh. Suunn. lopetettu
Jyväskylän Nyrkkeilijät SVUL	1939	Nyrkkeily
Päijänteen Melojat SVUL	1940	Purjehdus, melonta
Jyväskylän Latu S:n Latu	1941	Yleisseura

V- ja U-seura Keljon Viesti TUL	1944	Yleisseura
Jyväskylän Hiihtoseura SVUL	1945	Hiihtolajit
Jyväskylän Työväen Nyrkkeilijät TUL	1945	Nyrkkeily
Jkl:n Metsästys- ja Kalastusseura	1945	
Keljon Nuorisoseuran Urheilijat SVUL	1946	Yleisseura
Jyväskylän Työväen Shakkikerho	1946	Shakki
Jyväskylän Nousu TUL	1946	Jalkapallo, pöytätennis, voimistelu
Jyväskylän Posti- ja Lennätin Urheilijat	1947	Hiihto, palloilu, suunnistus
Jyväskylän Saukot TUL	1947	Uinti, vesivoim., vesipallo
Jyväskylän Valo TUL	1947	Lentopallo, pesäpallo, voimistelu
K-S:n Urheilukalastajat	1947	
Hongikon Nuorisoseuran Urheilijat SVUL	1948	Koripallo, pesäpallo
Jääkiekkoseura Discos SVUL	1948	Jääkiekko
Jyväskylän Moottoriurheilijat TUL	1951	Autourheilu, moottori- pyöräurheilu
Jyväskylän Kiisto TUL	1952	
Jyväskylän Pallokerho TUL	1952	Jalkapallo, jääpallo
Keski-Suomen Jääkiekkoero- erotuomarikerho SVUL	1953	Kuntourheilu
Keski-Suomen Erotuomari- kerho SPL	1956	Jalkapallotuomarikoulutus
Jyväskylän Ryhti SVUL	1956	Yleisseura.
Jyväskylän Keilailuliitto S:n keilailuliitto	1956	Keilailu
Jyväskylän Pesä-Veikot SVUL	1960	Lentopallo.

Jyväskylän Painonnostajat TUL	1960	Painonnosto. Ei toimi enää.
Jyväskylän Poliisiurheilijat SVUL	1961	Yleisseura.
Jyväskylän Avantouimarit SVUL	1961	Avantouinti.
Vesiurheiluklubi SVUL	1962	Vesiurheilu.
Jyväskylän Seudun Palloseura TUL	1962	
Jyväskylän Työväen Painiseura TUL	1963	Paini, judo
Jyväskylän Ylioppilasurheilijat SVUL	1964	
Jyväskylän Urheiluautoilijat SVUL	1966	Autourheilu.
Laajavuoren Ratsukot SVUL	1966	Ratsastus.
Jyväskylän Atomi SVUL	1967	
Sammakot SVUL	1968	Uppopallo, räpyläpallo, sukellus
Jyväskylän Tepika ry SVUL	1968	Tanssiurheilu.
Keski-Suomen Pesäpallotuomarit SVUL	1969	Kuntourheilu.
Jyväskylän Jigotai SVUL	1970	Judo, karate.
Keski-Suomen Jääkiekkoerotuo- marit SVUL	1970	Kuntourheilu.
Jyväskylän Kuntoliikunta TUL	1970	Retkeily, suunnistus, lentopallo, uinti
Jyväskylän Laskuvarjokerho	1970	Laskuvarjourheilu
Jyväskylän Veneseura SVUL	1970	Veneurheilu, vesihiihto
Jyvä-sulka SVUL	1971	Jousiammunta.
K-S:n Perhokalastajat	1972	
Jyväskylän Sammakot SVUL	1974	Urheilusukellus
Jyväskylän Voimaklubi SVUL	1974	Painonnosto, kehonrakennus
Jyväskylän Työväen Shakkikerho TUL	1974	Shakki. Jatkoa samannimiselle seuralle.

Jyväskylän Urheiluautoilijat SVUL	1975	Autourheilu
Jyväskylän Ikiliikkujat TUL	1975	Jalkapallo.
Jyväskylän Delfinit SVUL	1976	Urheilusukellus
Laajavuoren Squash SVUL	1976	Squash
Jyväskylän Terpsikhore SVUL	1976	Taidetanssi
Blue Eyes Team SPL	1977	Palloilu
Päijänteen purjehdusseura SVUL	1977	Purjehdus
Huhtasuon Kisa TUL	1977	Yleisseura
Jyväskylän Freestyle-seura SVUL	1977	Freestyle
Jyväskylän Palloilijat Hockey Team SVUL	1977	Jääkiekko
Jyp-77	1977	Jalkapallo
Jyväskylän Sulkapalloseura SVUL	1977	Sulkapallo
Hippoksen Pallo TUL	1978	Tennis, squash, sulkapallo
Jyväskylä Vesiurheiluklubi SVUL	1978	Vesihiihto
Jyväs-Golf SVUL	1978	Golf
Jyväskylän Shorinji Kempo SVUL	1978	Shorinji kempo
Gazon Boulette SVUL	1979	Kuntourheilu
Jyväskylän Voimistelijat SVUL	1979	Telinevoim. rytminen kilpavoimistelu
Sisä-Suomen Tikka	1979	Tikanheitto- ja juoksu
Jyväskylän Metsot SVUL	1980	Lentopallo, kuntourheilu
Jyväskylän Taitoluisteluseura SVUL	1980	Taitoluistelu, voimistelu, tanssi
Rangers SVUL	1980	Amerikkalainen jalkapallo
Gruppo Sportivo SVUL	1981	Lentopallo, squash, tennis
Power-Panda SVUL	1981	Voimannosto
Jyväskylän Lumikiitäjät SVUL	1982	Moottorikelkkailu

Harjun Urheilijat-82 SVUL	1982	Yleisurheilu
Jkl:n Seudun Autosuunnistajat	1982	
Jyväskylän Shukokai TUL	1982	Karate
Rynnistys TUL	1983	Jalkapallo, kaukalopallo
Campus-Do SVUL	1983	Karate, kuntourheilu
Jyväskylän Suunnistajat TUL	1983	Suunnistus
Jyväskylän Rynnistys TUL	1984	Palloilu
Kölniön Pallo-59 SPL	1984	Jalkapallo, kaukalopallo
Ukkometsot SVUL	1984	Jääkiekko
Lohikosken Pallokerho SVUL	1984	Jalkapallo
Keski-Suomen Pyöräilijät TUL	1984	Pyöräily
Homenokat	1985	Lentopallo
Keskisuomalainen moottoriseura TUL	1985	Moottoriurheilu
Allez SVUL	1985	Miekkailu
Melanvilauttajat	1985	Melonta, retkeily

Liite 4. Jyväskylän kaupungin liikuntatoimen hallinnollinen kehitys

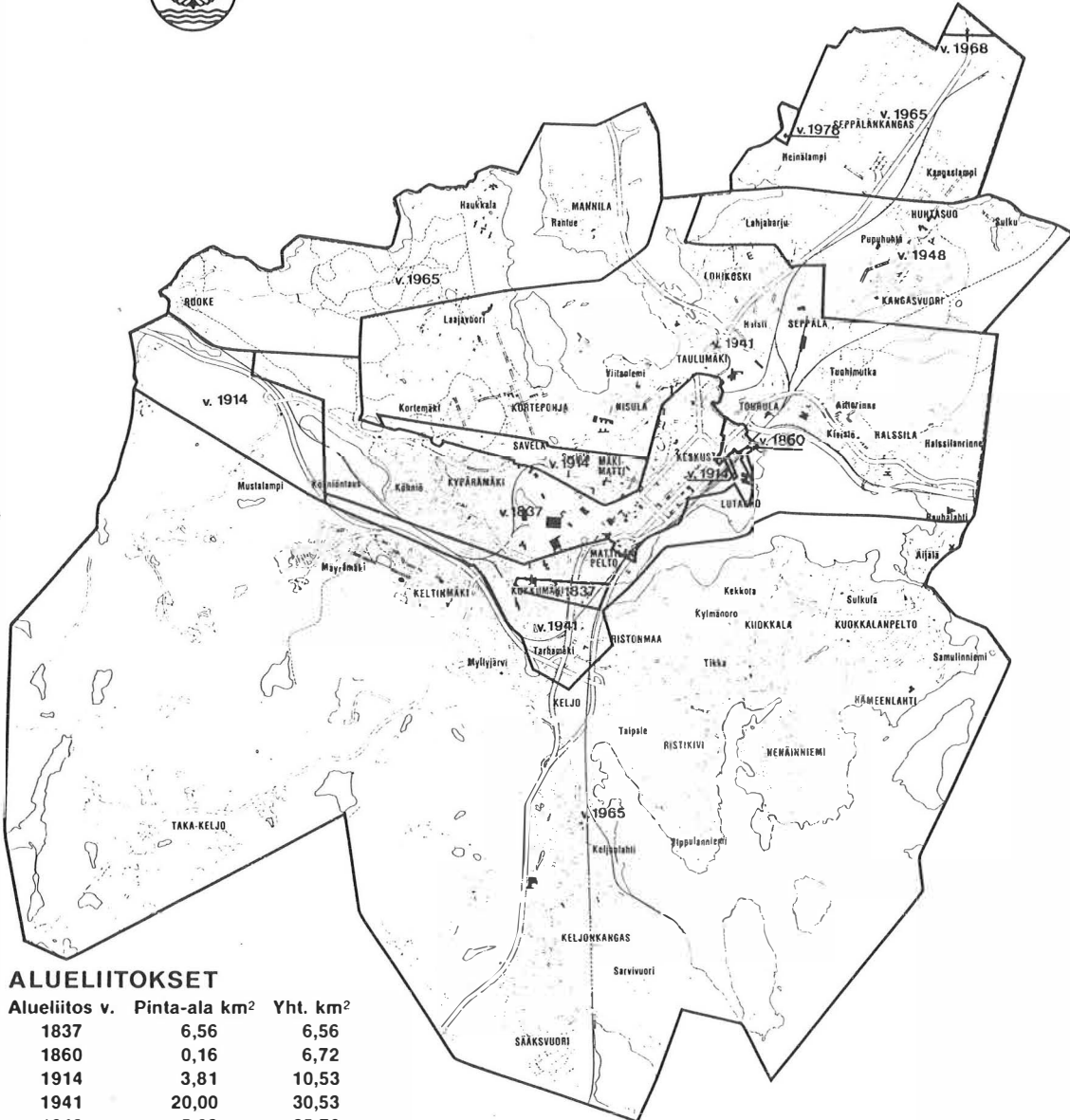
Vuosi	Toiminta
1914	Ensiehdotukset urheilukentästä
1918	Toimikunta valmistaa urheilukenttää
1925	Urheilulautakunta perustetaan
1939	Harjun Kentän I-vahtimestarin virka
1941	Lasten uimaopetustoiminta aloitetaan
1945	Harjun kentän II-vahtimestarin virka
1946	Ensimmäiset tilapäiset työntekijät
1948	Pitkätähtäimen rakennusohjelma
1951	Harjun kentän III-vahtimestarin virka Lautakunnan johtosääntö uudistettiin Läänin urheilulautakunta
1956	Voimailusalin siivooja-vahtimestari
1963	Urheilutoimenjohtaja, toimistovirkailija
1968	Urheilu- ja ulkoilulautakunta (uusi johtosääntö)
1972	Ohjattu liikuntatoiminta
1973	Liikuntapaikkatutkimus
1974	Urheiluohjaajan toimi (liikuntasuunnittelijan virka)
1975	Kenttämestarin virka (kenttäpäällikkön virka)
1977	Erytisryhmien liikuntakokeilu
1978	Uudet johtosäännöt liikuntalautakunta liikuntatoimenjohtaja
1980	Liikuntalaki ja -asetus
1984	Erytisryhmien liikunnanopettajan virka
1988	Liikuntasihteerin virka
1989	Vapaa-aikalautakunta

Liite 5. Kaupungin valtuuston avustukset urheilun edistämiseksi 1897-1920. Varat myönnettiin Jyväskylän Anniskelu Osakeyhtiön ja Keski-Suomen Anniskeluyhtiön voittovaroista

Vuosi	Kohde ja tarkoitus	Summa
1897	Kroketkenttää varten Lounaispuistoon	500
1898	Rahatoimikamarille yleisen uimahuoneen maalaamiseen ja kunnossapitämiseen	1500
1899	Uimahuoneen muuttamiseen laivasillan ja oluttehtaan väliselle rannalle	1000
1900-04	Varoja ei myönnetty	
1905	VPK:n voimistelu- ja urheiluosastolle luistinradan ylläpitämistä varten	200
1906	VPK:n luistinradan hoitoa varten perustulle osakeyhtiölle	287
1907	VPK:n urheiluseuralle	300
	Seminaarin tyttöharjoituskoululle voimisteluasujen hankkimista varten	200
	Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitolle toiminnan avustamiseen	300
1908	VPK:n voimisteluosastolle	300
	Uimahuoneen korjausrahastoon	295
1909	Uimahuoneen korjaukseen	500
	VPK:n voimistelua ja urheilua varten	300
	Luistinradan ylläpitämistä varten	400
	Kaupungin urheilukentän perustamistöihin	1000
1910	Uimahuoneen korjaamiseen	100
	Luistinradalle	300
1911	Luistinrataa varten	300
	Ampumamestaruuskilpailuja varten	200

1912	VPK:n urheiluseuralle	100
	Luistinradan tappioon	100
	Luistinrataa varten	300
	Urheilukentän kuntoonpanoon	500
1913	Luistinradan viimevuotisten sähkökuluihin	150
	Urheilukenttärahaan	1000
	Luistinrataa varten	400
1914	Luistinradan edellisvuotisiin sähkökuluihin	150
	Urheilukenttärahaan (pyydetty 22 000)	3000
	Uimaseuralle	300
	SVUL:n luistinrataa varten	400
1915	Kelkkamäen kuntoonlaittamiseen	200
	Luistinradan valaistukseen	160
1916	Hevostorin tasoittamiseen ja laittamiseen urheilukentäksi	2500
	Luistinradan ylläpitoon	800
	Luistinradan Valaistukseen	200
1917	Käyttämättömistä voittovaroista suojeluskunnalle	3000
	Uimahuoneen torni maalautettiin öljyvärillä	
	Uimahuone luovutettiin Uimaseuran käyttöön	
1918	Asetettiin Keski-Suomen Voimistelu- ja urheilupiirin anomuksesta leikki- ja urheilukenttää suunnitteleva toimikunta	
	Luistinrataa varten JKT:lle vapaa valaistus ja lämmitystä varten halkoja korkeintaan 3 sylvä	
1920	Jyväskylän kaupungin suojeluskunnalle luistinradan kunnossapitoon	5000

Liitteen tiedot on koontanut filosofian maisteri Erkki Fredrikson kaupungin valtuuston pöytäkirjoista.

ALUELIITOKSET

Alueliitos v.	Pinta-ala km ²	Yht. km ²
1837	6,56	6,56
1860	0,16	6,72
1914	3,81	10,53
1941	20,00	30,53
1948	5,23	35,76
1965	79,31	115,07
1968	0,14	115,21
1978	0,09	115,30